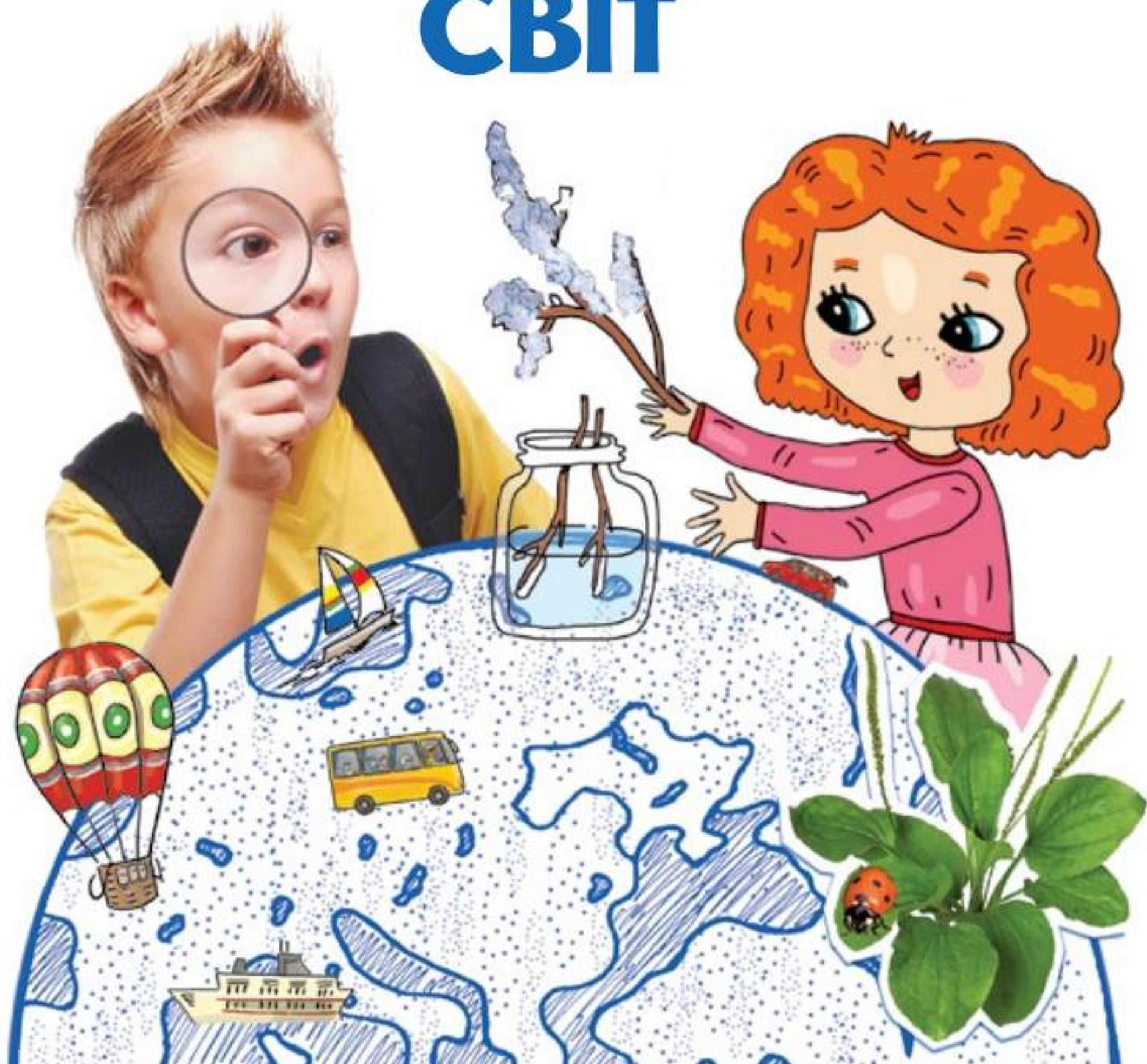

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Державний Гімн України

*Музика М. Вербицького,
слова П. Чубинського*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Ольга Волощенко
Олександра Козак
Ганна Остапенко

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Підручник для 3 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

УДК 37.03:51:502:61:811.161.2(075.2)
В 68

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 07.01.2025 № 22)*

*За типовою освітньою програмою,
розробленою під керівництвом Шияна Р. Б.*

ОСВІТНІ ГАЛУЗІ

(Умовні позначення для вчителя)

Мовно-літературна

Технологічна

Математична

Соціальна і здоров'я-
збережувальна

Природнича

Громадянська
та історична

Інформатична

Волощенко О. В.

В 68 Я досліджую світ : підруч. для 3 кл. закл. загал.
серед. освіти (у 2-х ч.). Ч. 1 / О. В. Волощенко, О. П. Козак,
Г. С. Остапенко. — Київ : Світич, 2025. — 144 с. : іл.

УДК 37.03:51:502:61:811.161.2(075.2)

Електронний інтерактивний
додаток до підручника —
на сайті SvitDovkola.org/yds3

Любий третьокласнику! Люба третьокласнице!

Ти розгортаєш підручник і зацікавлено розглядаєш сторінки. А чи є в ньому комікси, веселі малюнки, хитромудрі завдання, дослідження? Так! І навіть серія пригод! Адже ця книжка – саме для таких невтомних шукачів, як ти. Вона допомагатиме тобі пізнавати світ, дізнаватися про минуле і впливати на майбутнє, вчитися ставити собі цілі й досягати їх, розуміти себе та взаємодіяти в команді.

Спеціально для тебе письменниця Ганна Остапенко написала казку “Веселка щастя для України” і вигадала кумедних персонажів – жевжиків. Незабаром ти познайомишся з ними.

У цьому півріччі ти вивчатимеш теми “Подорожуємо і відкриваємо світ”, “Між минулим і майбутнім”, “Чарівні перетворення” та “Енергія”. Працюй старанно й захоплено – і світ розкриє тобі таємниці!

Ці піктограми на сторінках підручника допомагають організувати роботу.

Прочитай самостійно.

Досліди.

Попрацюй у групі.

Зверни увагу.

Прочитай комікс і поміркуй.

Зроби більше.

Бажаємо тобі успіхів у навчанні.

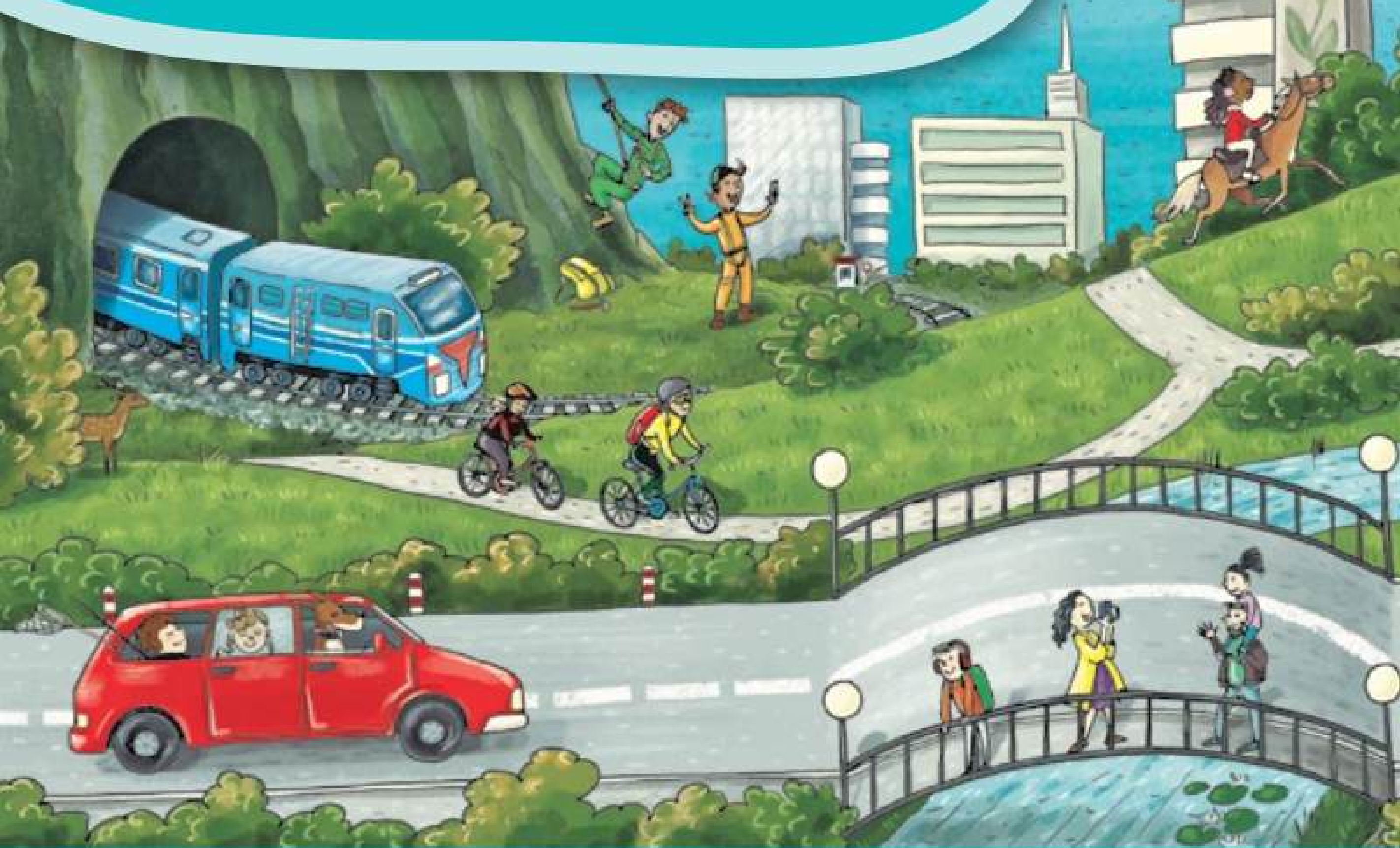
Авторки підручника

ABC

ПОДОРОЖУЄМО І ВІДКРИВАЄМО СВІТ

Вивчаючи цю тему, ти:

- ☀️ розпочнеш читати казку “Веселка щастя для України” і познайомишся з казковими персонажами — жевжиками;
- ☀️ “завітаєш” до Києва, Вінницької і Волинської областей;
- ☀️ навчишся організовувати дослідницьку діяльність і дослідити міцність павутиння;
- ☀️ повправляєшся у використанні Google-карт;
- ☀️ навчишся обирати корисні продукти і планувати мандрівку.

- ☀️ Хто із зображених персонажів відкриває для себе світ? Чому ти так вважаєш? Поясни.
- ☀️ У чому, на твою думку, цінність подорожей для людей, зображених на малюнку?
- ☀️ А чим цінні подорожі для тебе? Розкажи.
- ☀️ Що під час мандрівки допомагає відкривати світ?
- ☀️ Знайди подорожувальників, які насолоджуються краєвидами. А потім тих, хто спілкується.
- ☀️ Якими транспортними засобами можна мандрувати? Об'єднай їх у групи. Поясни свій вибір.

Дива діда Оксеника

У ніч на Івана Купала дідові Оксенику наснилася яскрава веселка, яка дарувала людям щастя. “Ось що потрібно Україні, – подумав дід Оксеник і прокинувся. – Де мої магічні кристали?”

На галявині чародій розклав три кристали і промовив заклинання. Умить перед ним виростили три блискучі квітки з пуп'янками, схожими на капсули зі скла й металу.

– Дива та й годі! Ці гаджети-діджити вже й у чари проникли. Мабуть, і жевжики вийдуть якісь дивакуваті.

Пелюстки квітки-капсули розкрилися, і на траву вистрибнула невелика істота. За мить їх було вже двоє. Третя капсула від'єдналася від стебла, прокотилася галявиною, і з неї вийшов іще один жевжик.

Оксеник простягнув долоню, і малюки спритно залізли на неї. Дідусь лагідно промовив:

– Любі мої жевжики, ви тут, тож наша славна Україна може отримати веселку щастя. Вона засяє над країною в перший день наступного літа, якщо до того часу ваш жевжохід побуває в столиці України і кожній її області і ви встигнете зібрати в чарівну скриньку 26 знахідок. Щастя!

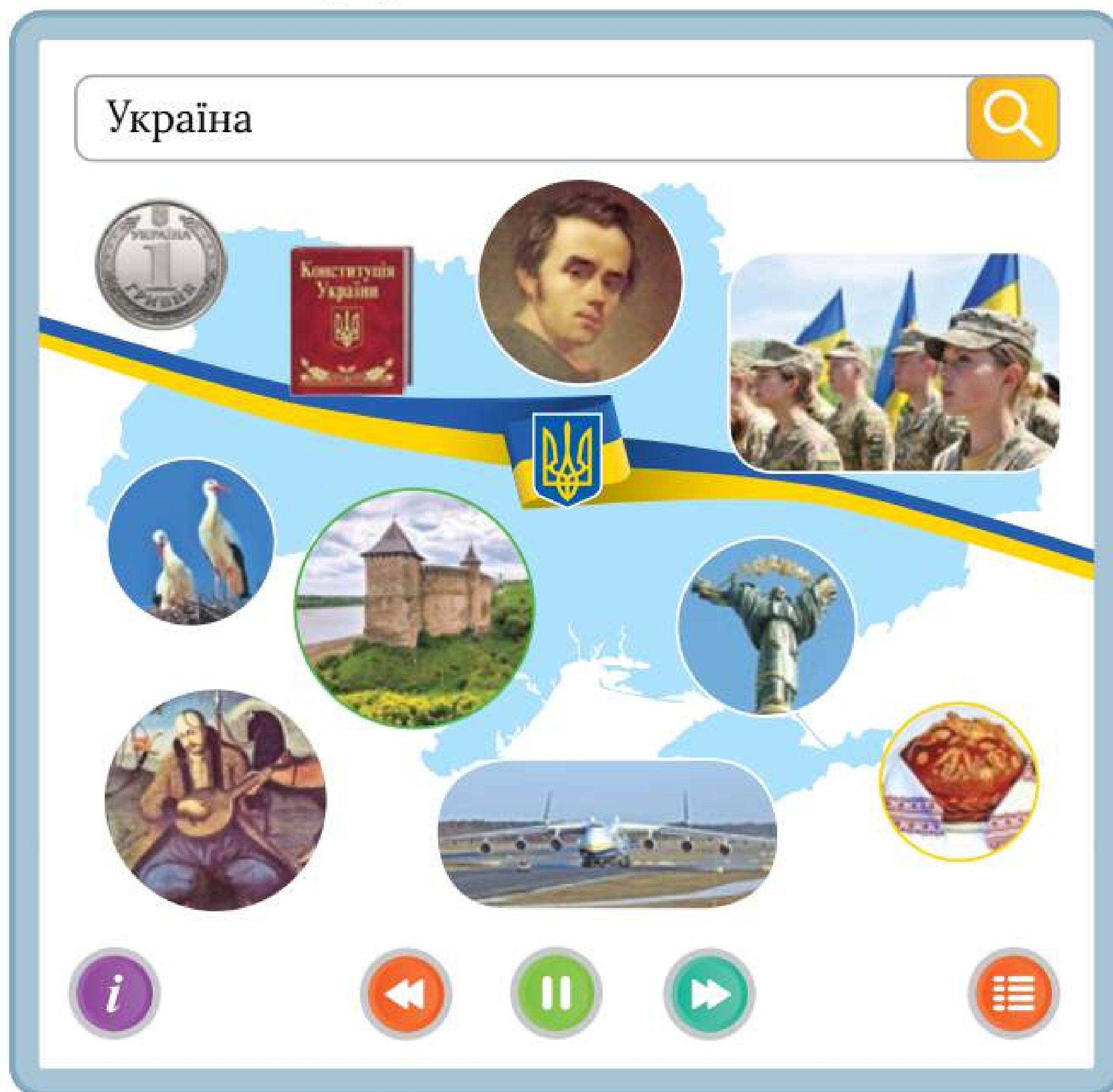
Жевжики по черзі потиснули Оксеникові великий палець і побігли до капсули-жевжохода.

- ☀ Як ти зрозумів / зрозуміла, що цей твір – казка, а не розповідь про реальні події?
- ☀ Яку емоцію відчув дід Оксеник, побачивши, що він начаклував? Обґрунтуй.
- ☀ Що мають зробити жевжики, щоби сон дідуся здійснився?

Що спонукає людей подорожувати?

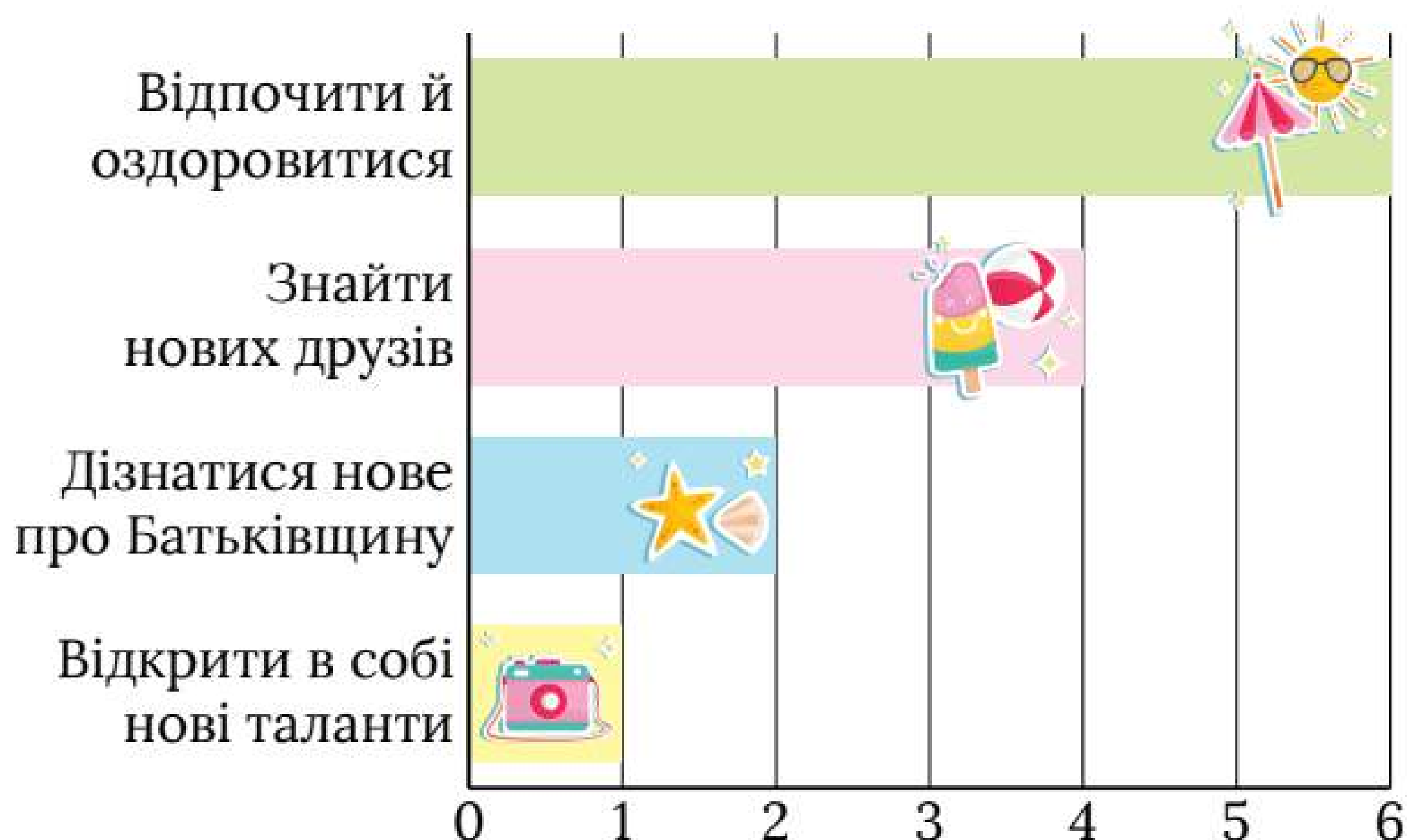
1. Перед початком подорожі один із жевжиків увів у свій гаджет запит “Україна”. Розгляньте зображення, які з’явилися на моніторі. Складіть за ними зв’язну розповідь про свою Батьківщину.

2. Визнач, які висловлювання істинні, а які — хибні.
 - ☀ Столиця України — Київ.
 - ☀ Найбільша річка України — Дністер.
 - ☀ Конституція України — Основний закон держави.

3. Максим запропонував друзям назвати головну мету їхніх подорожей. Результати опитування він подав у вигляді діаграми. Скількох дітей опитав хлопчик?

4. Єва поділилася з друзями новиною про те, що отримала повідомлення від Іринки. Прочитай його. А якими були твої літні канікули? Склади розповідь про них.

10:30
85%

←

Іринка з табору

⋮

Привіт, Єво! Згадую наш табір. Пам'ятаєш, як мені не вдавалося розкласти намет і ти мені допомагала? Часто згадую наші веселі ігри. Чекаю наступного літа, щоб знову поїхати до табору. А ти приїдеш?

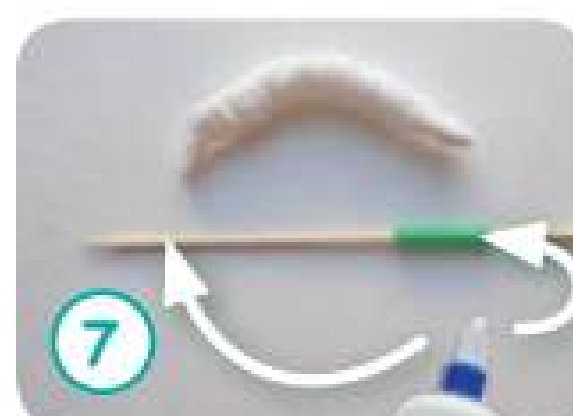
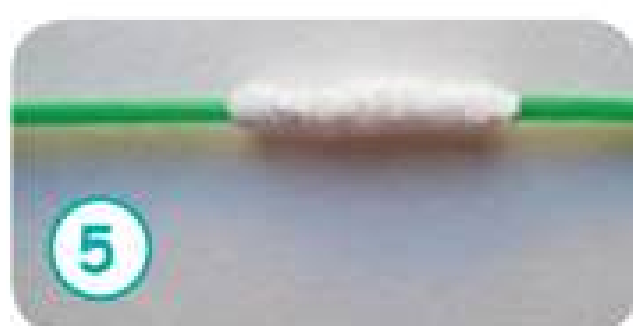
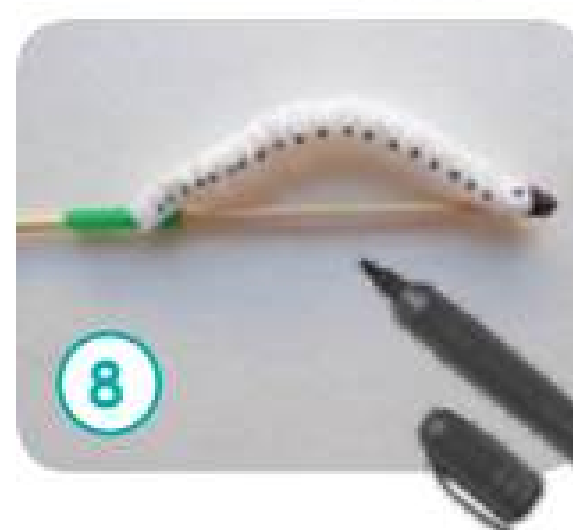

5. Єва запропонувала однокласникам навчитися табірної гри "Гусениця". Сформулюйте правила цієї рухливої гри за малюнком і пограйте в неї.

Нахиліться вправо.

6. Виготов поробку "Гусениця" за інструкцією.

Як люди мандрують?

1. Розглянь зображення і розкажи, як люди мандрували в різні часи. Назви переваги й недоліки кожного способу.

- ⚙️ Який найдавніший вид транспорту?
- ⚙️ Що винайшли раніше: вітрильне судно чи пароплав?
- ⚙️ Як розвивався повітряний транспорт?

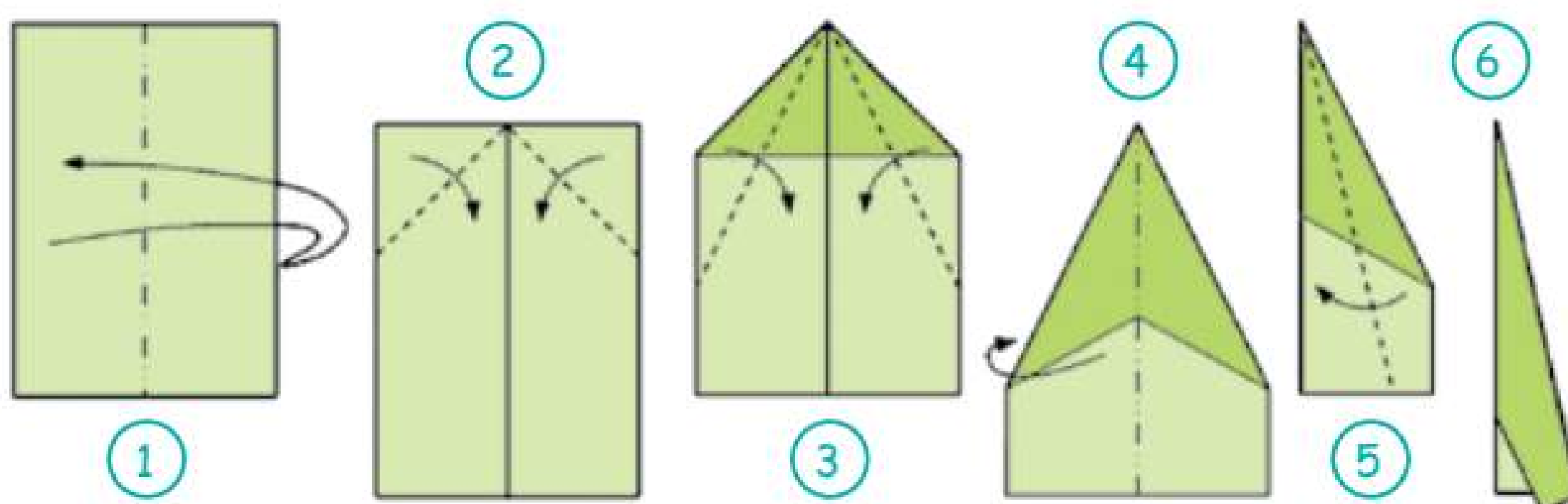
2. Пригадай свої мандрівки різними видами транспорту. Склади коротку розповідь про подорож, яка тобі найбільше запам'яталася.

3. Виконай одне із завдань (на вибір).

☀ Збери з конструктора “Лего” транспортний засіб, яким ти любиш мандрувати.

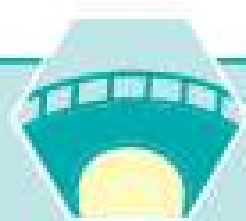
☀ Зроби паперовий літачок за інструкцією.

Улаштуй разом з однокласниками й однокласницями “перегони літаків” на шкільному подвір'ї.

4. Родина планує подорож поїздом за маршрутом Дніпро — Київ. Батько зайшов на офіційний сайт Укрзалізниці uz.gov.ua. Який поїзд вибере родина, якщо старший син Андрій зустрічатиме їх у столиці о 6-й годині ранку?

№ поїзда	Звідки / Куди	Дата		Час
733 Інтерсіті	Дніпро-Головний Київ-Пасажирський	Відправлення	субота, 21.09	06:18
		Прибуття	субота, 21.09	12:46
131	Дніпро-Головний Київ-Пасажирський	Відправлення	субота, 21.09	08:20
		Прибуття	субота, 21.09	17:13
119	Дніпро-Головний Київ-Пасажирський	Відправлення	субота, 21.09	21:48
		Прибуття	неділя, 22.09	05:50

Довідайся, яку незвичайну мандрівку здійснив хлопчик.

1

Хай тобі на-
сниться весела
подорож!

2

3

4

5

6

Оце так сон!

- ☀ Що неймовірного побачив хлопчик уві сні?
- ☀ А куди тобі хотілося б помандрувати? Розкажи.

Перша знахідка

Капсула з жевжиками беззвучно линула в повітрі.

– Брунько, розгортай мапу!

– Погляньте, червоним у самому центрі світиться місто Київ, – одразу помітила жевжичка. – Номуле, скеровуй жевжохід туди. Пального вистачить?

– Так, у нас повний бак. Зазирнімо до скрині?

Пузлик узяв пульт, натиснув кнопку – і скриня відчинилася. Усі побачили панель із цифровим табло, де світилася точка “Київ” та порожнів порт у формі тризуба.

– У столиці маємо знайти Герб України й заповнити порт, – пояснив Пузлик.

Жевжохід зупинився біля Золотих воріт, але ніхто його не побачив. Брунька жадала нових знайомств. Вона створила **гологра́му** туристки з Австралії і підійшла до дівчинки, яка фотографувалася біля історичної пам’ятки.

Це було дуже приємне знайомство. На згадку про нього дівчинка подарувала Бруньці свій брелок у формі... українського тризуба!

Жевжичка була розчулена й щаслива. На пам’ять про себе вона лишила новій знайомій значок із кенгуру.

Ось так жевжики здобули першу знахідку.

- ☀ Чому, на твою думку, першу зупинку жевжохід зробив у Києві?
- ☀ Чому першим об’єктом, який жевжики мали знайти, був тризуб? Де ти можеш побачити цей символ?
- ☀ До якого казкового вчинку вдалася Брунька, щоби поспілкуватися з людьми? Прочитай.

Які таємниці може відкрити подорож?

1. Повернувшись до жевжохода, Брунька витягла зі своєї сумки **буклét**. Роздивившись його, друзі вирішили затриматися у столиці ще на день. Поміркуй, які таємниці міста спонукали жевжиків до такого рішення.

Київ

На честь міста названо астероїд.

У місті є не тільки річка, а й “море”.

Одне з найстаріших міст Європи.

У Києві є музей “Становлення української нації”.

“Каштанова” столиця.

2. Збери якомога більше фактів про одну з особливостей Києва, описану в буклеті. Для цього ти можеш:
 - ☀ пригадати, що вже знаєш;
 - ☀ запитати в інших людей;
 - ☀ довідатися з книжок чи інтернету;
 - ☀ подивитися телепередачу або фільм.

3. Третьюокласники Руслан і Влада досліджували таємниці Києва. Діти вирішили здійснити веломандрівку містом. Розглянь прогноз погоди і визнач, який день буде для цього найсприятливішим. Обґрунтуй свою думку.

Пн 10	Вт 11	Ср 12	Чт 13	Пт 14	Сб 15	Нд 16
+26 +16	+26 +18	+23 +17	+16 +8	+14 +8	+19 +10	+16 +11
17	18	19	20	21	22	23
+14 +8	+11 +7	+16 +9	+18 +6	+19 +9	+20 +12	+14 +10
24	25	26	27	28	29	30
+17 +5	+20 +12	+13 +9	+10 +8	+11 +5	+8 +5	+8 +6

4. Проїжджаючи набережною Дніпра, діти зупинилися біля пам'ятника, встановленого на честь заснування Києва. Прочитай уривок вірша і назви імена засновників міста.

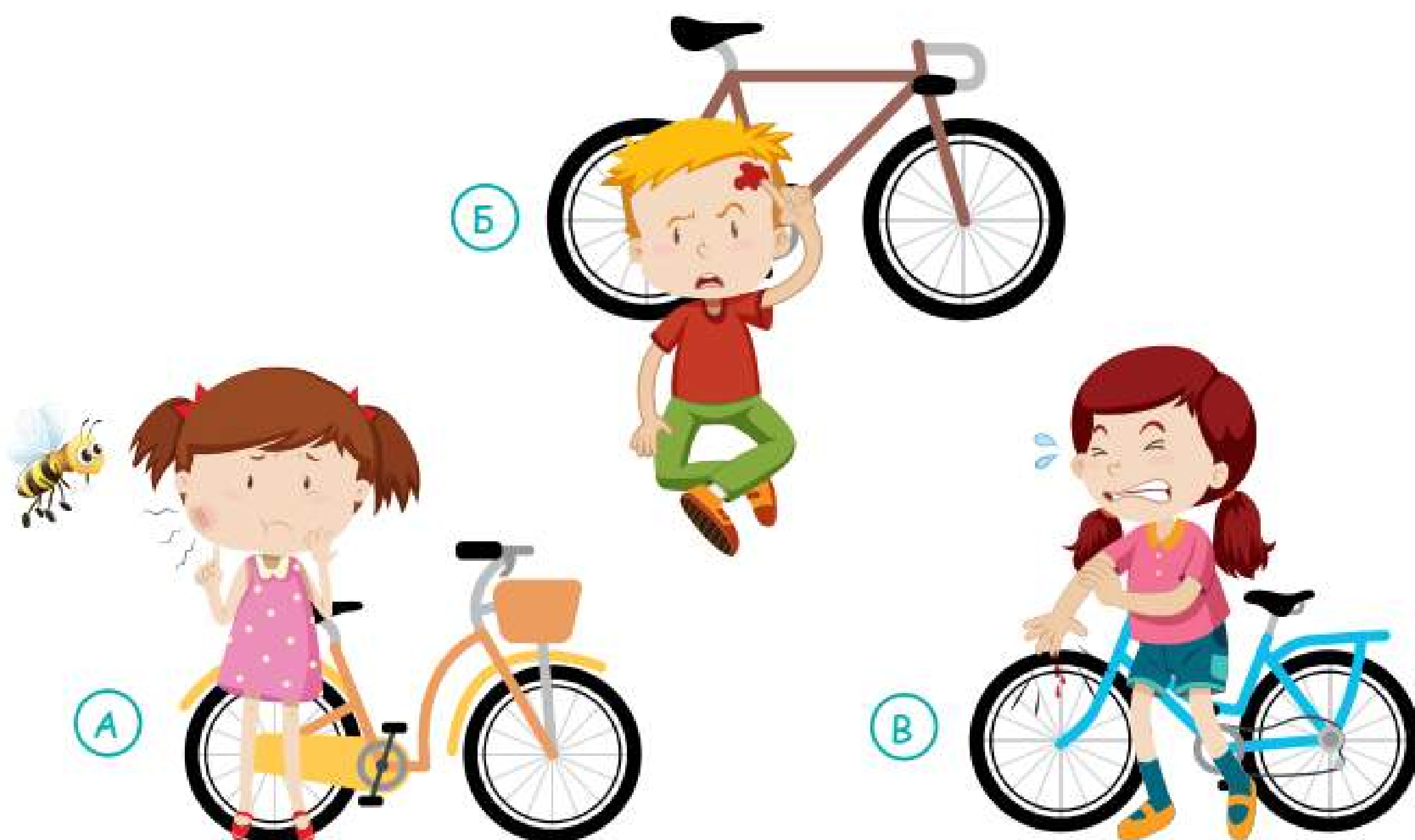

Пам'ятник засновникам Києва, авт. Василь Бородай

Де стоїть тепер наш Київ,
там була сама гора,
жив там першим Кий з Хоривом,
Щек та Либідь – їх сестра.
Над самим Дніпром на горах,
огорожений з боків
ровом, мурами, валами,
Київ виріс і розцвів.

Олександр Олесь

5. Руслан і Влада побачили 9 пар молодят, які фотографувалися біля пам'ятника засновникам Києва. Скількох наречених зустріли друзі?
6. Під час веломандрівки з подорожувальниками можуть трапитися неприємності. Розглянь малюнки і скажи, у яких ситуаціях можна зарадити власними силами, а в яких необхідна допомога фахівця.
- ☀ Змодельуйте звернення до різних служб. Чітко й зрозуміло опишіть ситуацію, що трапилася.

7. Після веломандрівки Руслан і Влада ділилися тим, які таємниці відкрила для них ця подорож. Доповни висловлювання дітей.

Дізнався історію заснування Києва.

Тепер я знаю, що ти вмієш надавати першу допомогу.

Що зробити, аби подорож запам'яталася?

1. Номул, Брунька і Пузлик обговорювали, що треба зробити, щоби подорож Україною їм запам'яталася. Доповни їхні міркування власними.

Записати свої
враження
в щоденник.

Зробити фото.

?

Купити сувенір.

2. Сашко записав у щоденник такі враження від поїздки.

Вони слугували головним в'їздом
до стародавнього Києва. А назвали їх так
тому, що за вхід доводилося платити
золотими монетами.

Вигляд у них незабутній!

Яку пам'ятку Києва відвідав
Сашко?
Що допомогло тобі її впізнати?

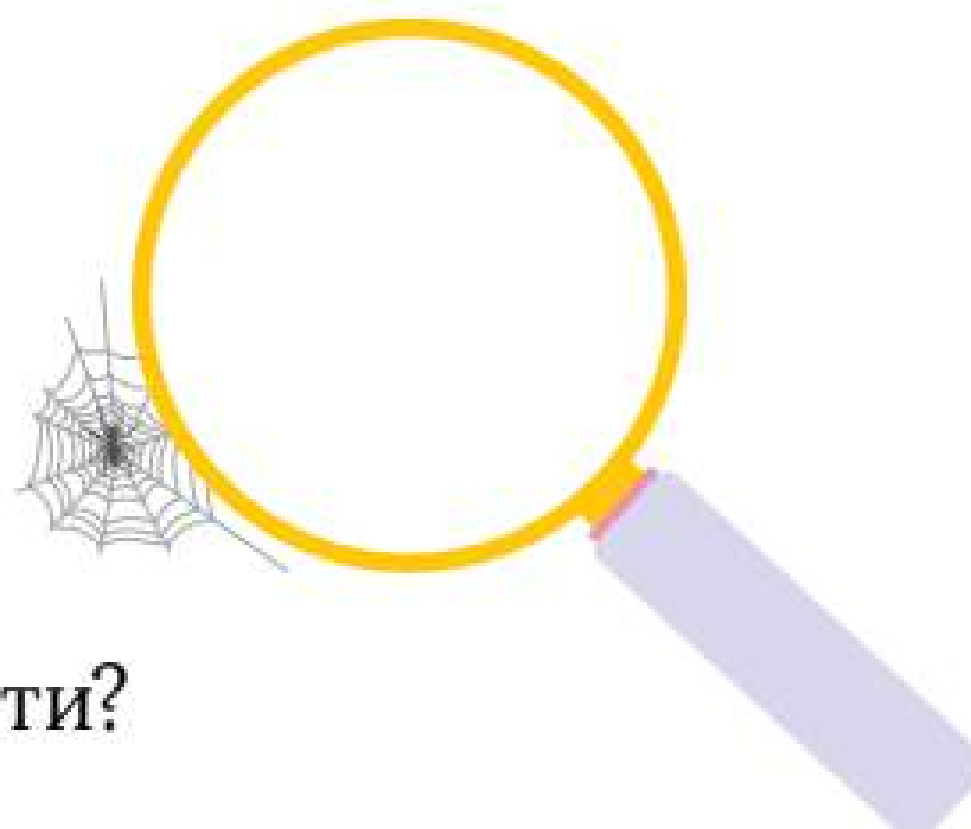

3. Подорожуючи київським парком “Феофанія”, Ліда зробила декілька фото. Які з них, на твою думку, вдалися найкраще? Чому ти так вважаєш?

4. Вересневої пори в парку літає павутиння. Поспостерігайте за цим явищем і дайте відповіді на запитання.

- ☀ Що ви побачили?
- ☀ Що виявили?
- ☀ Чому так відбувається?
- ☀ Що це означає?
- ☀ Що з цього випливає?
- ☀ Які висновки можна зробити?

5. Чи зможе Ліда придбати два різні магніти, якщо відомо, що на покупки в неї є лише 100 грн?

50 грн

60 грн

80 грн

35 грн

О, дивись, павутинопод розпочався!

Ніякий то
не павутинопод,
а бабине літо йде.

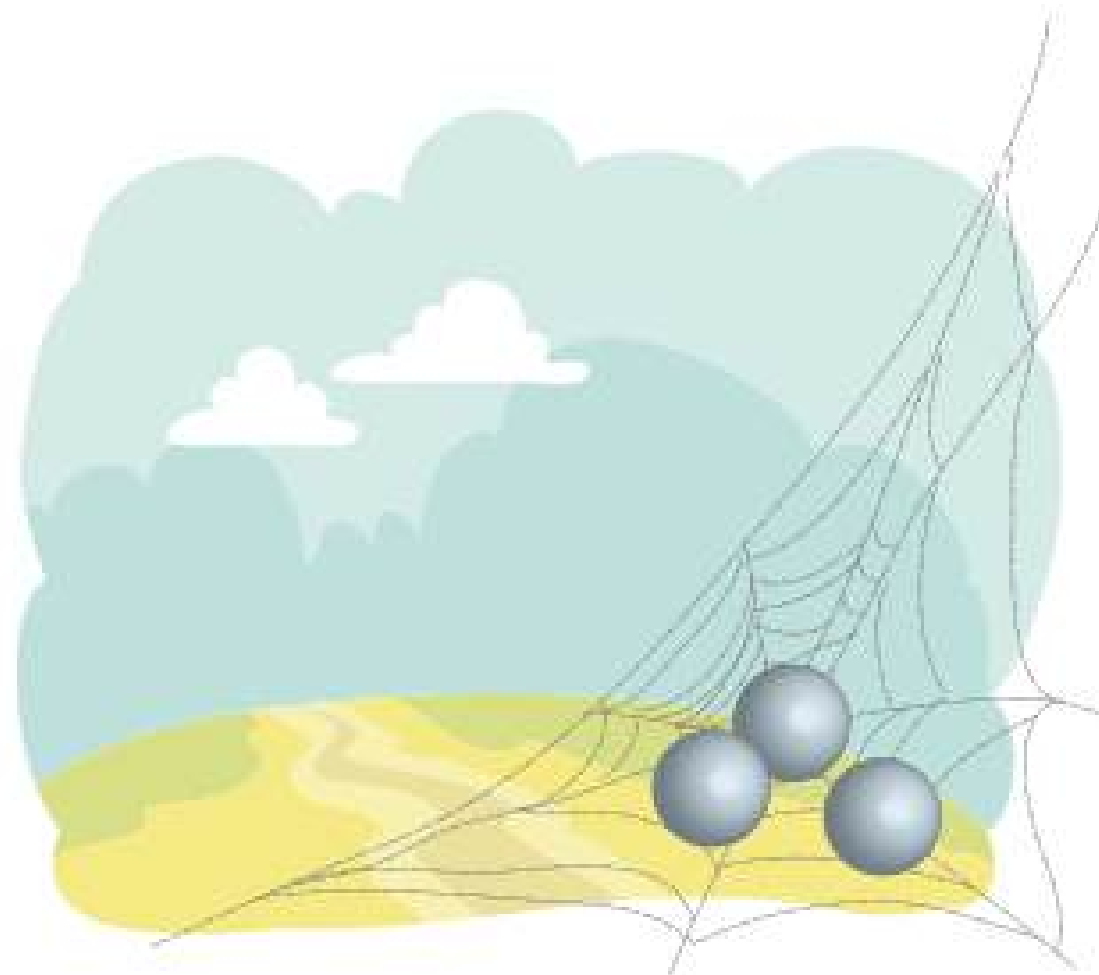
МІЦНІСТЬ ПАВУТИННЯ

Матеріали

Кульки з пінопласту, вати або зім'ятої серветки.

Хід досліду

1. Відшукайте на шкільному подвір'ї павутиння. Переконайтеся, що павук у ньому не живе.
2. Обережно киньте одну кульку в центр павутиння. Що відбулося?
3. Продовжуйте експеримент, по черзі кидаючи кульки, і з'ясуйте, скільки кульок зможе витримати павутиння. Що відбувається, коли кульок на ньому більше?
4. Зробіть висновок.

Що то — баба якась павутиння розкидає?

Смішний ти. То павуки-бокоходи переміщуються на нові території...

Для них павутиння — це літак? Неймовірно!

Павутиння дуже міцне! Його нитка завтовшки з олівець могла б зупинити літак! Дослідімо павутиння!

ЯК ЗБИРАТИ ПАВУТИННЯ?

Матеріали та обладнання

Чорний картон, балончик білої фарби, лак для волосся.

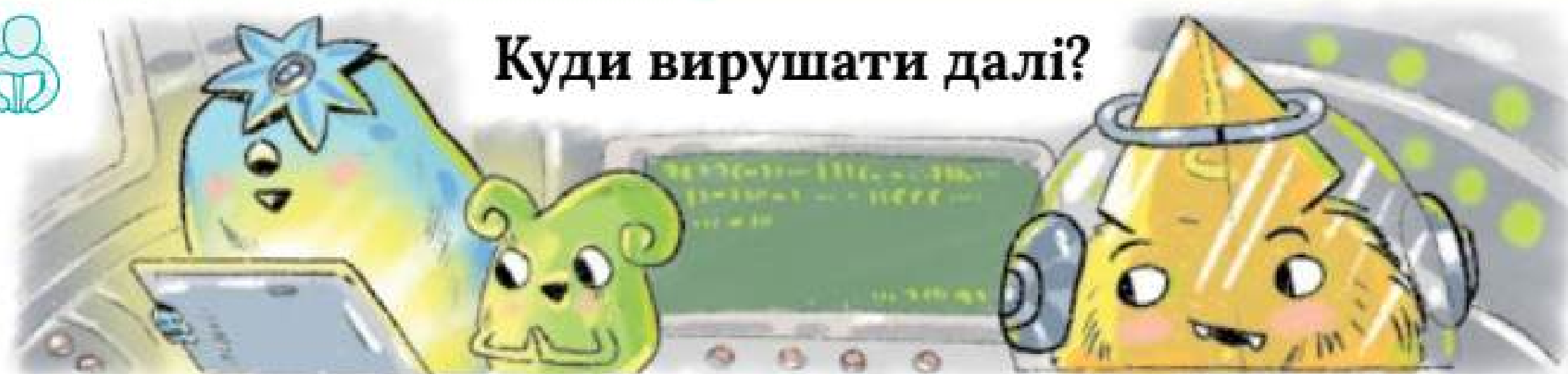
Хід досліду

1. Відшукай у природі павутиння. Переконайся, що на ньому немає павучка.
2. Тримай балончик із фарбою на відстані витягнутої руки від павутиння. Легенько натисни на кнопку й набризкай фарбу на павутиння.
3. Почекай, доки фарба підсохне.
4. Тримай картон за павутинням і легенько знімай мереживо.
5. Попроси дорослого збризнути роботу лаком для волосся, аби зафіксувати павутиння на картоні.

Куди вирушати далі?

Жевжики знову готувалися до подорожі. Брунька розгорнула мапу, проте нова точка маршруту не світилася:

– От тобі й маєш... Що робити?

– Не хвилюйся. Має бути підказка, – мовив Пузлик.

Жевжики уважно розглядали мапу. І на мить перші літери в назвах усіх областей засвітилися.

– Може, наш подальший маршрут складається за абеткою? – висловила припущення Брунька. – Пригадаймо її.

– А, Б, В... – став промовляти Номул.

– Є! – вигукнула Брунька.

– Ні, не Є! – обурився Номул, – Г, Ґ, Д, Е, а тоді вже Є.

– Я кажу “Є”, бо є контакт!

На мапі засвітилася Вінницька область.

– Брунько, ти мала рацію, – зрадив Пузлик.

Порт у скрині явив невелику торбинку з вишитими на ній зернятками, і Номул скерував жевжохід до Вінницької області.

Жевжики міркували, як знайти зернятка, та раптом комп’ютер подав сигнал: “Відчуваю велику силу”. В ілюмінатор було видно безмежне поле, адже Вінниччина – житниця України. Жевжиків осяяло: “Зерно – джерело життя. Ось яку силу відчув комп’ютер!”

Жевжики зупинили край поля апарат і зібрали з колосків кілька зернин до торбинки.

☀ Як жевжики визначили наступну точку маршруту?

☀ Чому атрибутом з Вінниччини стало саме зерно?

☀ Як змінювалися емоції персонажів протягом подорожі?

Як досліджувати світ під час подорожі?

1. Жевжики хочуть відвідати Подільський зоопарк, що у Вінниці. Скільки часу вони мають почекати, якщо відомо, що зоопарк відчиняється о 9-й годині, а годинник Бруньки показує 8 год 10 хв?
2. Пузлик звернув увагу на те, що дитинчата всіх тварин люблять бавитися. Чому так? Назви три правдоподібні припущення. У пригоді тобі стануть такі слова:

Можливо, ...

Припустімо, ...

Якщо ... , то ...

3. Пузлик запропонував пограти в гру “Упізнай тварину”. Один описує тварину — мешканця зоопарку, а інші мають упізнати її.

Благородний, гарний.
На голові носить прикрасу,
яку щороку змінює.

Це олень!

Пограйте у класі в цю гру, називаючи характерні ознаки тварин, що мешкають у Подільському зоопарку.

Бурий ведмідь

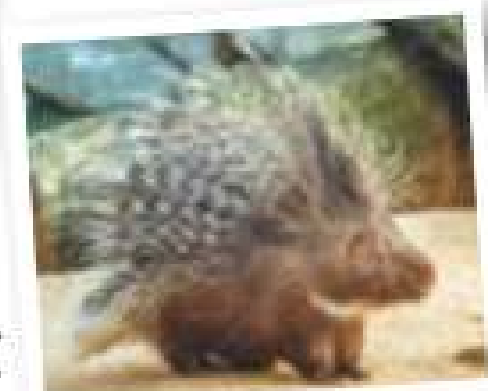

Лама

Олень
благородний

Індійський
дикобраз

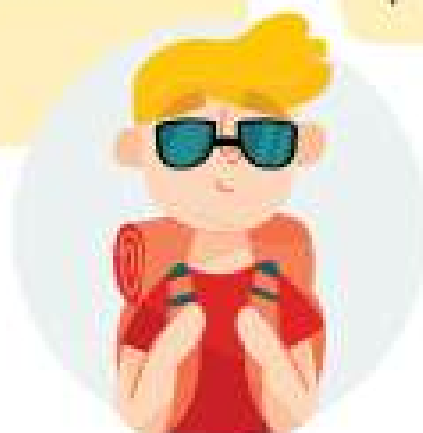

4. Прочитай судження. З якими з них ти погоджуєшся? Чому?

Подорож – чудова нагода для дослідження об'єктів природи.

Світ уже відкрили, нам у подорожах нема чого досліджувати.

Досліджувати і пізнавати світ можна й не виходячи з дому.

5. Розкажи, які риси характеру потрібні дослідникові / дослідниці? Які з них притаманні тобі?

Наполегливість

Оптимізм

Упертість

Байдужість

Лінощі

Рішучість

Допитливість

Етапи дослідницької роботи

- ☀ Постановка проблеми (вибір теми).
- ☀ Висування гіпотез (припущень).
- ☀ Вибір способу проведення дослідження.
- ☀ Проведення дослідження (збір матеріалу).
- ☀ Узагальнення результатів дослідження.
- ☀ Оформлення матеріалів дослідження у вигляді освітнього продукту (буклета, планшетки тощо).
- ☀ Презентація результатів дослідницької роботи.

6. Перебуваючи в Подільському зоопарку, Люда провела дослідження і результати оформила у вигляді планшетки.

Дай відповіді на запитання.

- ☀ Який об'єкт Люда обрала для дослідження?
- ☀ Яку гіпотезу перевіряла дівчинка? Яким способом?
- ☀ Як Люда подала результати дослідження?
- ☀ Які поради ти можеш їй дати?

7. Досліди особливості життя і поведінки однієї з тварин, представлених у Подільському зоопарку. Матеріали своєї дослідницької діяльності оформи у вигляді планшетки, книжечки або буклета. Презентуй результат у класі.

8. Продовж речення усно.

- ☀ Під час дослідження мені вдалося ...
- ☀ Мені треба ще попрацювати над ...

Як спланувати подорож?

1. Жевжохід неочікувано зупинився.

Пузлик визирнув в ілюмінатор і побачив будівлю з написом. Прочитай його й назви місто, у якому опинилися жевжики.

☀ Чи легко ти прочитав / прочитала назву міста? Чому?

☀ Порівняй давню назву міста із сучасною. Що змінилося? Як ти вважаєш, із чим пов'язані такі зміни?

КАЛИНІВКА	25
KALYNIVKA	
КОЗЯТИН	75
KOZIATIN	

2. Номул зацікавився Вінниччиною і запропонував друзям спланувати подорож. Прочитайте поради досвідчених мандрівників. Доповніть власними міркуваннями.

Подбай про квитки, якщо подорожуватимеш потягом, автобусом або літаком.

Визнач цікаві місця, у яких ти хочеш побувати.

Подивися прогноз погоди і подбай про відповідний одяг.

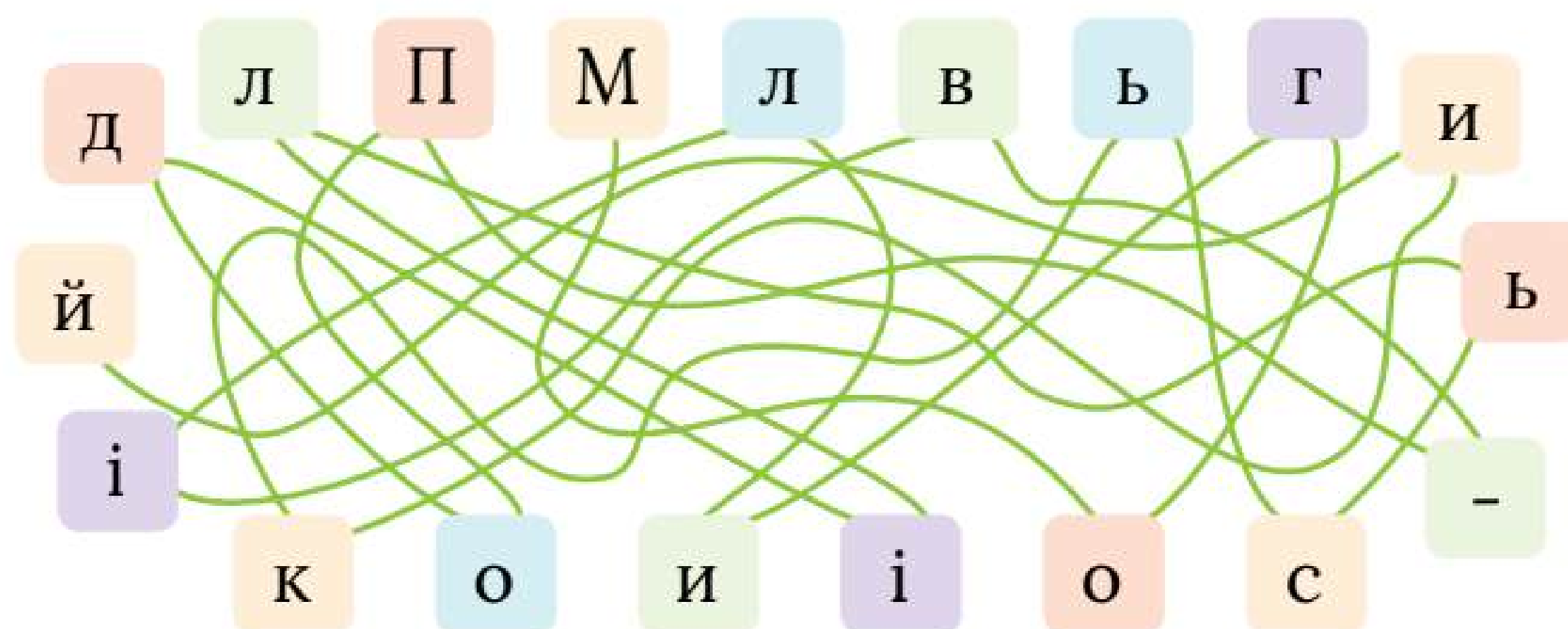

Поміркуй, скільки коштів необхідно для поїздки.

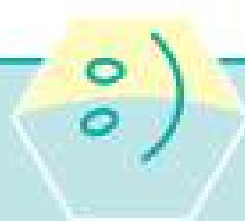

3. Яку подорож ви би хотіли здійснити всім класом? Чому? Що потрібно врахувати під час планування?

4. Брунька довідалася, що українці здавна прикрашали житло витинанками, а на Вінниччині відкрито єдиний в Україні музей “Українська витинанка”. Пройди лабіринтом і довідайся, у якому місті розташований музей.

5. Виготов витинанку за інструкцією.

6. У селі Даринчиної бабусі є підприємство з виготовлення соків. Визнач, який напій найкорисніший. Обґрунтуй свою думку.

Сік яблучно-виноградний

Склад: сік яблучний, сік виноградний.

Термін придатності: не більше 1-го року з дати виготовлення.

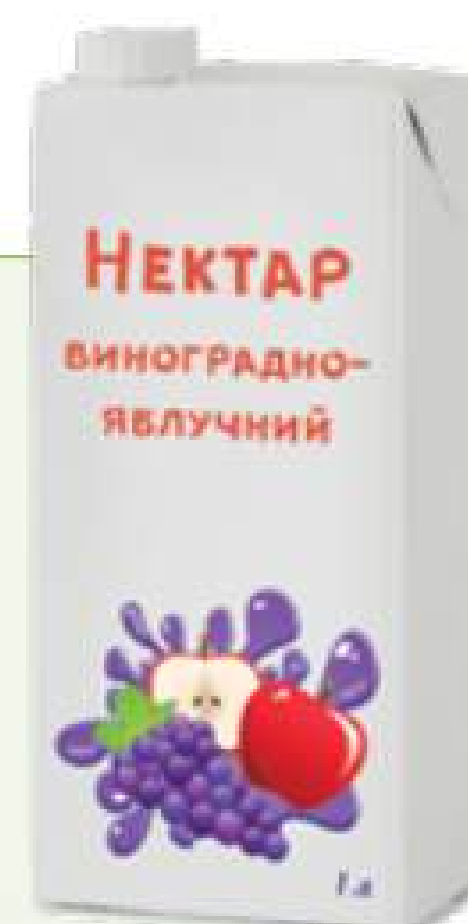
Соковий напій «Апельсин»

Склад: сік апельсина концентрований, цукровий сироп, лимонна кислота, барвник синтетичний Е-129, ароматизатор натуральний.

Термін придатності: не більше 3-х років з дати виготовлення.

Нектар виноградно-яблучний

Склад: вода, сироп цукровий (вода, цукор), сік виноградний, сік яблучний, кислота лимонна. Термін придатності: не більше 2-х років з дати виготовлення.

7. Дарина з Оксаною вирішили поїхати до Даринчиної бабусі й подивитися, як виготовляють сік. Скільки коштів потрібно дівчаткам на дорогу в обидва боки, якщо вартість одного квитка 45 грн?

8. Напередодні поїздки Оксана подивилася прогноз погоди на сайті sinoptik.ua. Який одяг краще обрати залежно від дня подорожі?

Четвер	П'ятниця	Субота	Неділя	Понеділок
				
+5°...+14°C	+9°...+19°C	+5°...+13°C	+1°...+13°C	+1°...+14°C

9. На дегустації дівчаткам сподобався мультифруктовий сік. Якого із зображених інгредієнтів немає в його складі? Чому?

10. Кому і за що могли подякувати Дарина з Оксаною після екскурсії на завод? Розіграйте можливий діалог. Використайте подані слова.

11. Після відвідування заводу дівчатка вирішили самостійно приготувати сік. У бабусиному саду вони назбирали 21 кг яблук. На приготування соку використали третину зібраних фруктів, а з решти бабуся зварила варення. Скільки кілограмів яблук пішло на варення?

У лісі

Жевжохід прямував на Волинь. Номул, Брунька та Пузлик розглядали порт, що відкрився в панелі.

– Дуже дивна форма. Ніяк не второпаю, що треба покласти до скрині цього разу, – хвилювався Пузлик.

– Не схоже, щоб це створили люди. Тож варто шукати в природі. Найкраще – в лісі, – припустила Брунька.

Номул поплескав по плечу Пузлика й запропонував йому йти на пошук, але той знітився і пробелькотів:

– У мене сьогодні... тее... нога болить. Може, краще...

– Сміхота! Боїшся носа висунути із жевжохода?

– Не дражни його, – заступилася Брунька. – Гуляти в лісі може бути дійсно небезпечно, але ж ми чарівні створіння. Ходімо разом.

Опинившись на лісовій галявині, друзі замилювалися.

– Шукаймо швидко, – озвався Пузлик.

Поки жевжичка діставала цифровий бінокль, почулося шарудіння. Із кущів поважно виліз Лісовик:

– Вітаю, дорогі гості! Що шукаєте? Чим вам допомогти?

Номул показав новому знайомому зображення порту.

– То це ж шипшина! Я проведу вас до її кущів.

Друзі поспішили за Лісовиком. І Пузлик розслабився.

☀ Що відчув Пузлик, коли дізнався, що треба йти в ліс? Як змінився його стан після зустрічі з Лісовиком?

☀ Чи були колись подібні відчуття в тебе? Розкажи коли. Як тобі вдалося з ними впоратися?

☀ Чому прогулянка лісом може бути небезпечною? Як застерегти себе від цих небезпек?

Які подорожі роблять нас щасливими?

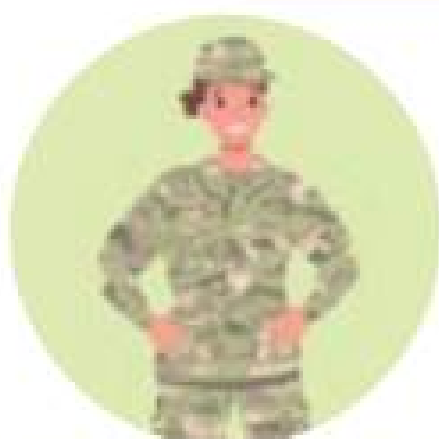
1. Розкажіть за ілюстраціями, які подорожі роблять жевжиків щасливими. Поясніть свої міркування.

А які подорожі подобаються тобі? Розкажи.

2. Жевжикам стало цікаво, що робить щасливими людей. Ось які відповіді вони зібрали.

Я відчуваю щастя, коли люди дякують мені за смачну страву!

Я щаслива, якщо моя родина й країна в безпеці.

Я стаю щасливим, коли до мене приходять онуки.

- ☀️ Поміркуйте, чому люди дали такі різні відповіді.

Щастя – це стан задоволення життям, почуття радості, благополуччя, реалізації.

3. Викликати в себе щасливі почуття можна будь-коли. Навчися цьому, виконуючи п'ять нескладних кроків.

- ☀ Сядь або ляж у зручному тихому місці.
- ☀ Заплющ очі.
- ☀ Згадай відчуття справжнього щастя: приємний вихідний, радість від надання допомоги, особисту перемогу або що.
- ☀ Спробуй пригадати подробиці: який на тобі був одяг, що було навколо, які звуки тебе оточували, які відчуття сповнювали тебе.
- ☀ Затримай картинку в голові якомога довше.

Тепер ти добре вмієш пригадувати щасливі миті. Виконуй цю вправу, коли знову захочеш відчути щастя та всміхнутися.

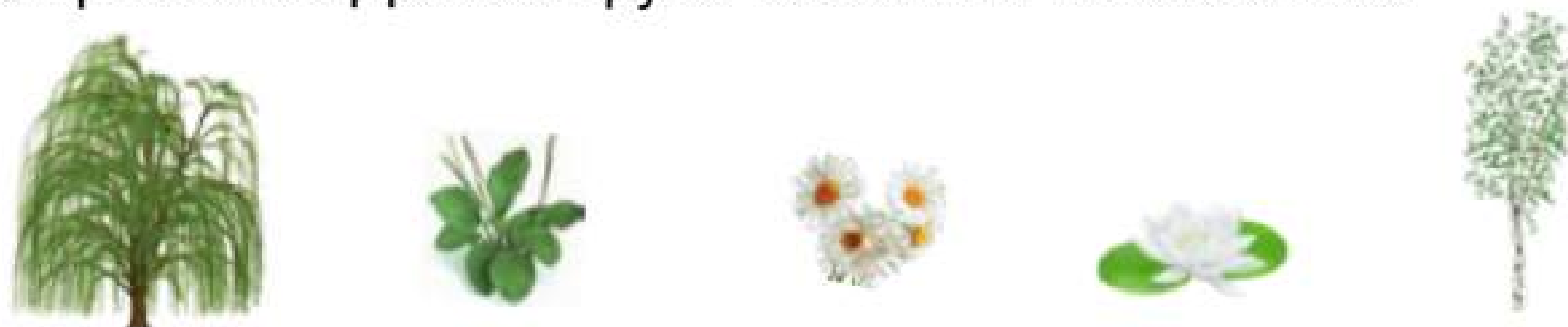
4. Щонеділі зранку Сашко заварює своїм рідним шипшиновий чай, що робить їх щасливими. Ось як хлопчик накрив стіл. Навчися і ти цього мистецтва.

5. Сашко пригадав, як відпочивав з родиною на Волині. Його вразив Шацький національний природний парк, у якому понад 20 озер. Розгадай ребус і довідайся, яку назву має найглибше озеро.

6. Під час відпочинку на Шацьких озерах Сашко досліджував рослини. До якої групи належить кожна з них?

Рослини

Дерева

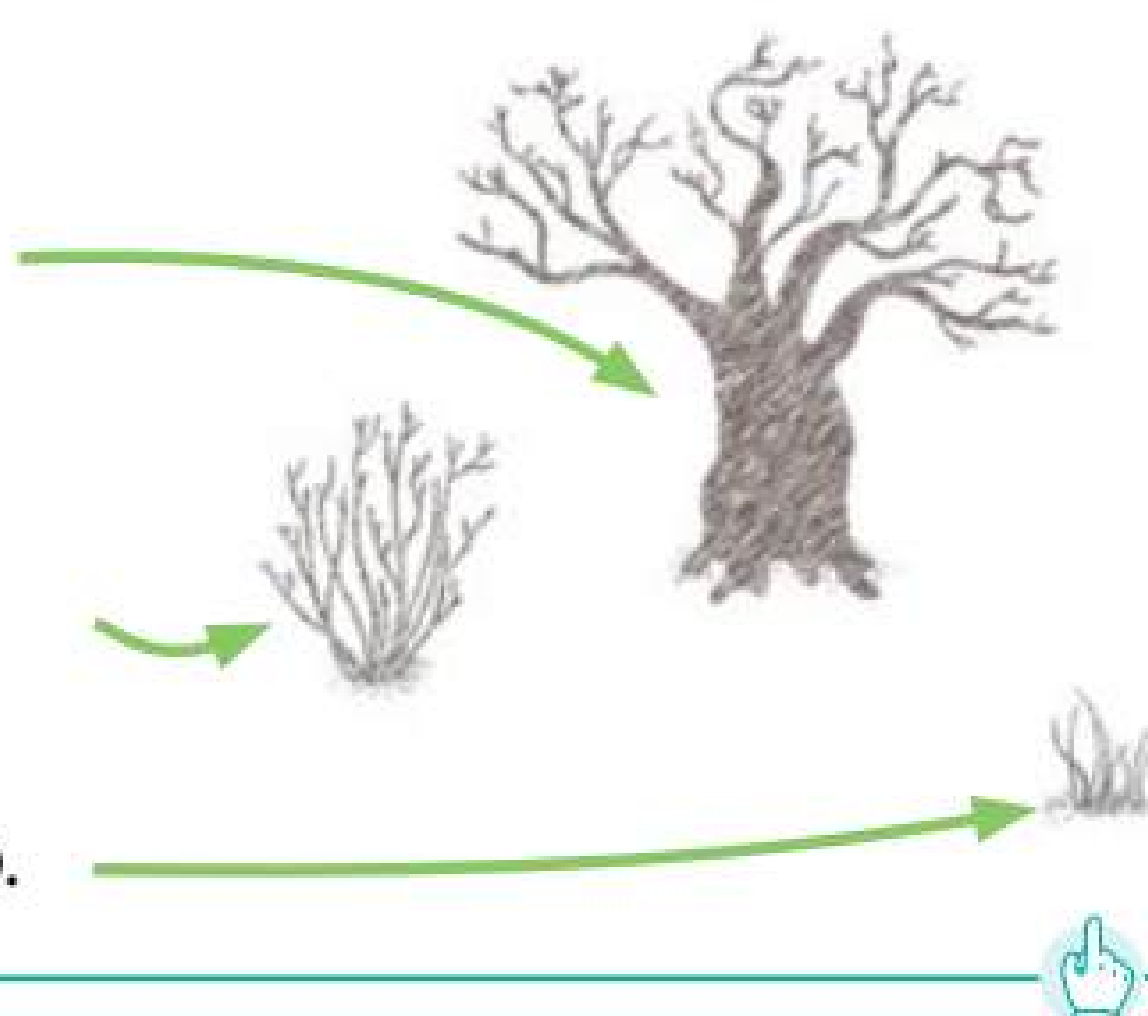
Одне товсте та міцне дерев'янисте стебло.

Кущі

Кілька тонких міцних дерев'янистих стебел.

Трав'янисті рослини

М'яке соковите стебло.

Яку групу рослин не досліджував хлопчик?

7. У Шацькому національному природному парку висить плакат. Про що він? Як треба діяти в разі пожежі? Змодельуйте свою поведінку.

Які пристрої допомагають нам під час подорожі?

1. Прочитай висловлювання. З яким із них ти погоджуєшся? Чому?

Під час подорожі я відпочиваю від своїх гаджетів.

Я не уявляю подорожі без різноманітних пристроїв.

2. Лія дізналася, що візитівкою Луцька є замок Любарта. Головним символом замку вважають В'їзну вежу, з якої відкривається чудова панорама. Обчисли вираз і дізнайся висоту башти.

$$100 - (81 : 9 + 64)$$

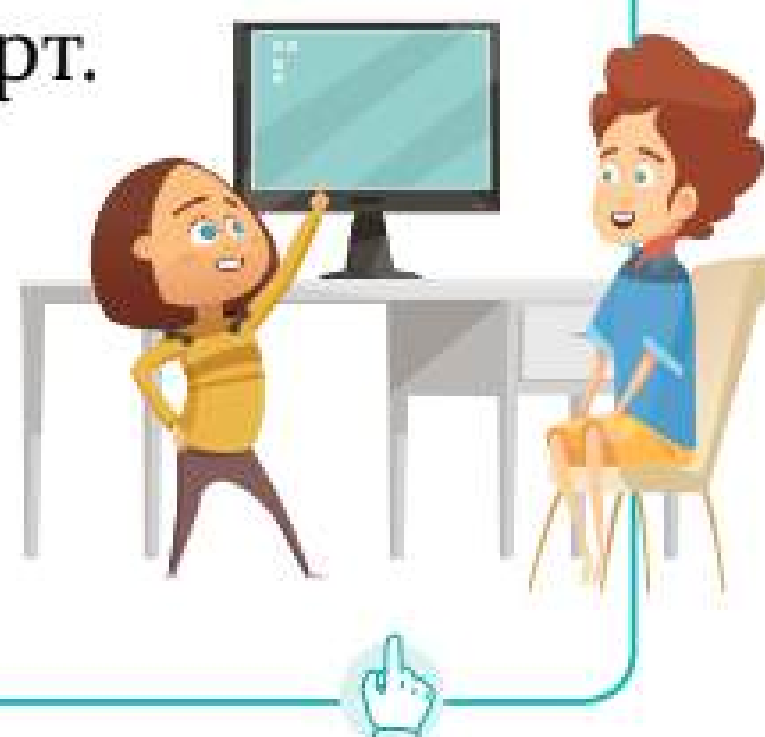
3. Лія зробила декілька фотографій. Якими пристроями могла скористатися дівчинка? Розкажи.

4. На якій купюрі зображений Луцький замок?

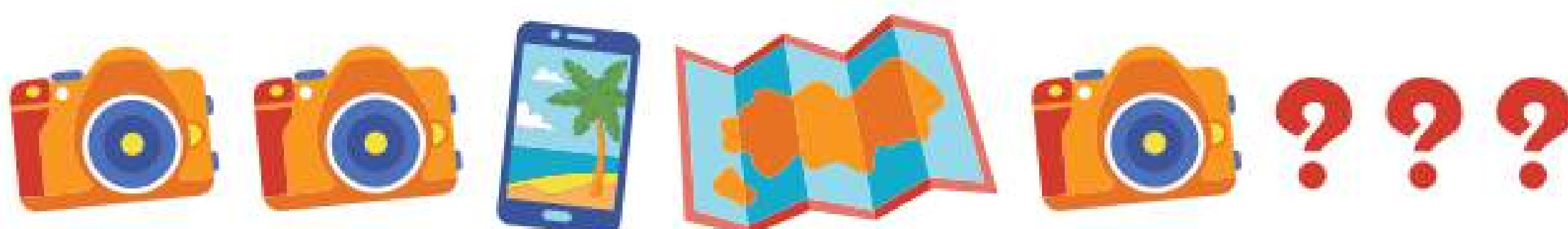
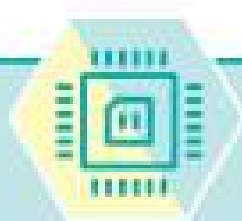
5. Лія захотіла поїхати з Луцька до Ківерцівського національного природного парку “Цуманська пуца”. Як дівчинка зможе визначити маршрут? Які пристрої допоможуть їй у цьому?
6. Роман попросив Лію навчити його прокладати й переглядати маршрути за допомогою Google-карти. Лія склала алгоритм.

1. Зайди на сайт сервісу “Google Maps” на доступному тобі пристрої.
2. Натисни значок маршрутів .
3. Натисни точки на мапі, уведи адреси або додай назви місць.
4. Обери спосіб пересування.
 - Автомобіль.
 - Громадський транспорт.
 - Пішохідний маршрут.
 - Велосипед.
 - Літак.

Проклади маршрут із Луцька до Ківерців. Сформулюй два запитання за даними цього маршруту. Постав їх однокласникам й однокласницям та послухай відповіді.

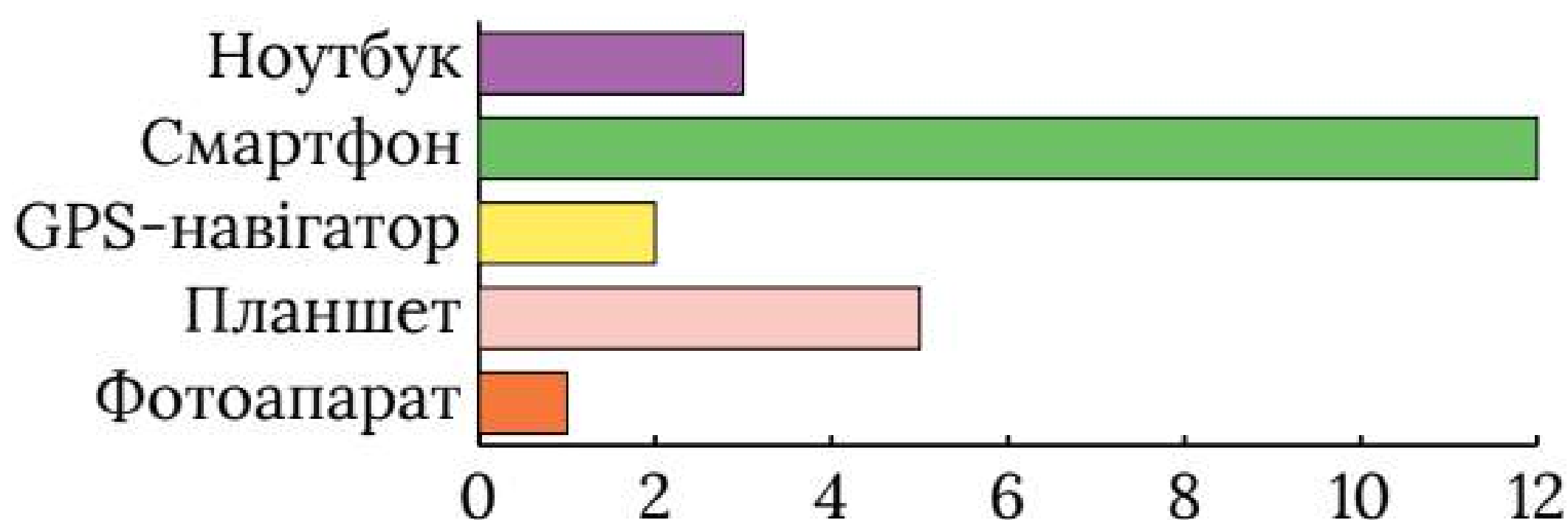
7. Продовж ряд так, щоб утворилася закономірність.

8. У “Цуманській пущі” живуть тварини, які потребують охорони. Поміняй літери місцями так, щоб прочитати слова — назви мешканців пущі.

9. Під час подорожі в “Цуманській пущі” Лія вирішила провести дослідження про заказник “Зубр”, у якому зберігається єдина у Волинській області **популяція** тварини, що зникає, — зубра. Які пристрої допоможуть дівчинці здійснити дослідження?
10. Данило опитав однокласників та однокласниць про те, який із пристроїв вони найчастіше використовують під час подорожей, а результати подав у вигляді діаграми.

- ☀ Скількох дітей опитав Данило?
- ☀ Який пристрій використовують найчастіше? Який — рідко? Як ти гадаєш, чому?

Здогадайся, що відповідав Северин сестрі у крамниці.

За годину вирушаємо
рибалити! Я зберу речі,
а ви купіть усі харчі.

Може, купимо торт?
Грошей нам вистачить.

А, може, печива?
Воно теж смачне...

Купімо на всі гроші
бананів! Вони корисні.
І я їх так люблю!

Це для
бутербродів.

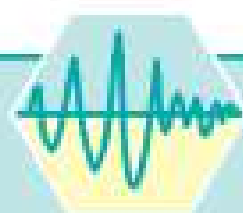

Молодці! Купили, що треба:
і поживне, і корисне!

Це було нелегко!

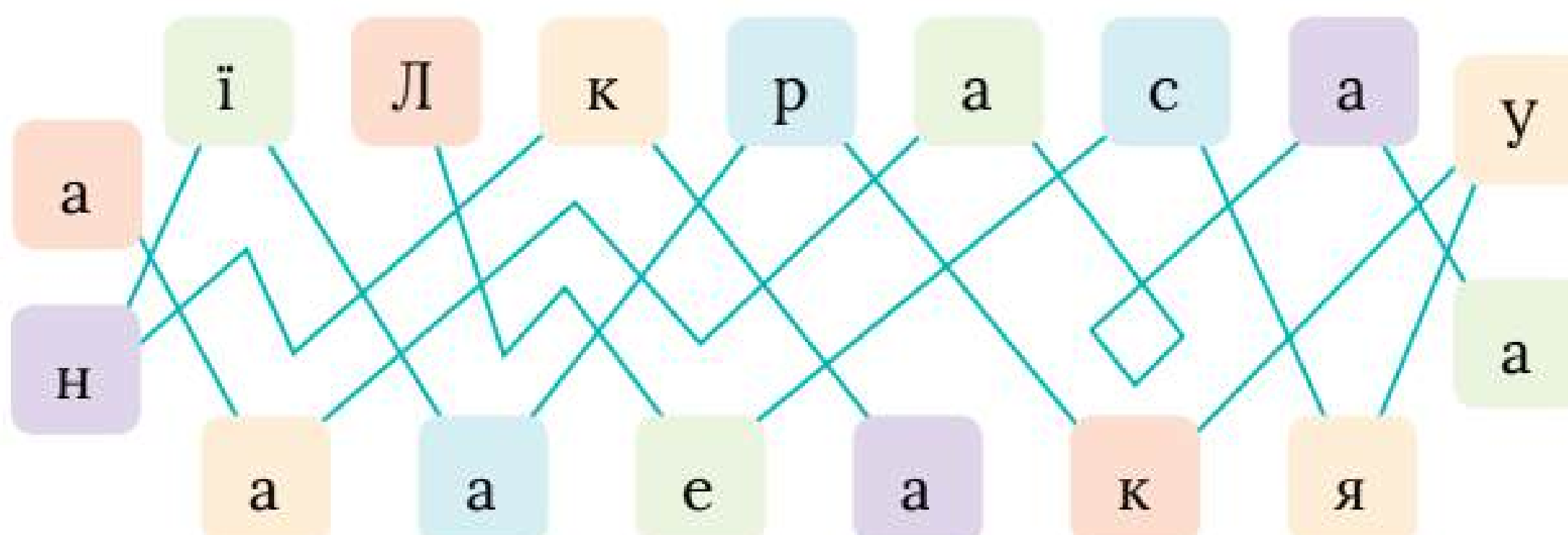
☀ Чому Марті було важко обирати? Чому Северин не завжди погоджувався з пропозиціями сестри?

☀ Які продукти купив би / купила б ти?

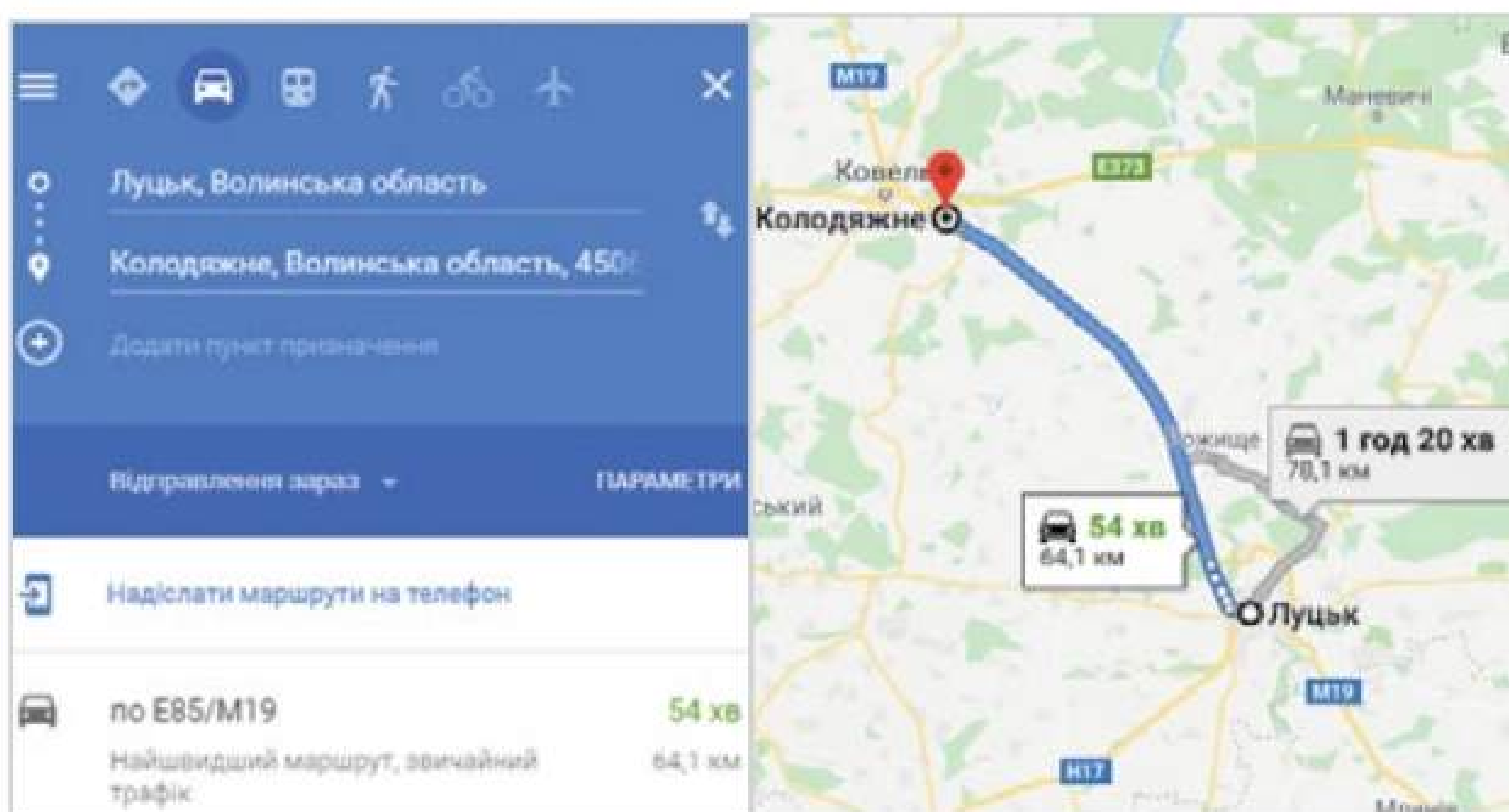
Як подорожі нас збагачують?

1. Довідайся ім'я відомої українки, яка прославила свою країну на цілий світ ще 120 років тому.

Чому цю українку знають у всьому світі?

2. На Волині Володя хотів відвідати музей-садибу Лесі Українки в селі Колодяжному. Хлопчик вирішив скористатися Google-картою. Розглянь її і дай відповіді на запитання.

- ☀ Яким транспортом Володя може дістатися села?
- ☀ Скільки часу він буде в дорозі?
- ☀ О котрій годині хлопчик прибуде до села, якщо виїде з Луцька о 12 год 15 хв?

3. Під час екскурсії Володя поставив запитання екскурсоводу. Ось які відповіді він почув. Якими могли бути запитання? Сформулюй їх.

Село Колодяжне
Леся Українка вважала
своєю батьківщиною.

... ?

... ?

У стінах садиби
побували Іван Франко,
Микола Лисенко.

4. У селі на Володю найбільше враження справив рослинний світ. Хлопчик заходився занотовувати факти у блокнот. Перевір, чи не зробив він помилок. Виправ їх усно.

Я тут побачив такі дерева:
сосну, калину, дуб, березу. А які
запахні трави!

І конюшина росте, мати-й-мачуха,
чорниця і малина. А
ще я назбирав собі на зиму плоди
шипшини, які дуже корисні.

5. Як ти гадаєш, які нові знання та вміння принесла Володі подорож в Колодяжне?

☀ А які подорожі збагатили тебе? Розкажи про одну з них.

Підсумуй вивчене

1. Пригадай, де побували жевжики цього місяця. Що їх вразило під час подорожі?

2. Прочитай назви етапів здійснення дослідження і визнач їх послідовність.

Збір матеріалу.

Висування гіпотез.

Постановка проблеми.

Презентація результатів.

Вибір способу дослідження.

Оформлення матеріалів дослідження.

Узагальнення результатів.

3. Що об'єднує кожну групу природних об'єктів?

- ☀ Бук, береза, сосна.
- ☀ Черепаха, ящірка, змія.
- ☀ Комар, вусач, мураха.
- ☀ Ліщина, бузина, шипшина.
- ☀ Суниця, звіробій, іван-чай.

4. Визнач, які із запропонованих тверджень істинні. А хибні перетвори на істинні.

- ☀ Підозрілий предмет треба взяти в руки та уважно оглянути.
- ☀ З однієї залізничної платформи на іншу не можна переходити по колії.
- ☀ У випадку пожежі необхідно телефонувати за номером 102.
- ☀ Перш ніж обробляти рану, потрібно помити руки.

5. Побудуйте з "Лего" транспортний засіб майбутнього. Розкажіть за планом, як ви будете на ньому подорожувати.

- ☀ Як називається ваш винахід?
- ☀ Куди ви на ньому помандруєте?
- ☀ Кого візьмете із собою?
- ☀ Що вам знадобиться в подорожі?
- ☀ Які емоції ви сподіваєтесь отримати в мандрах?

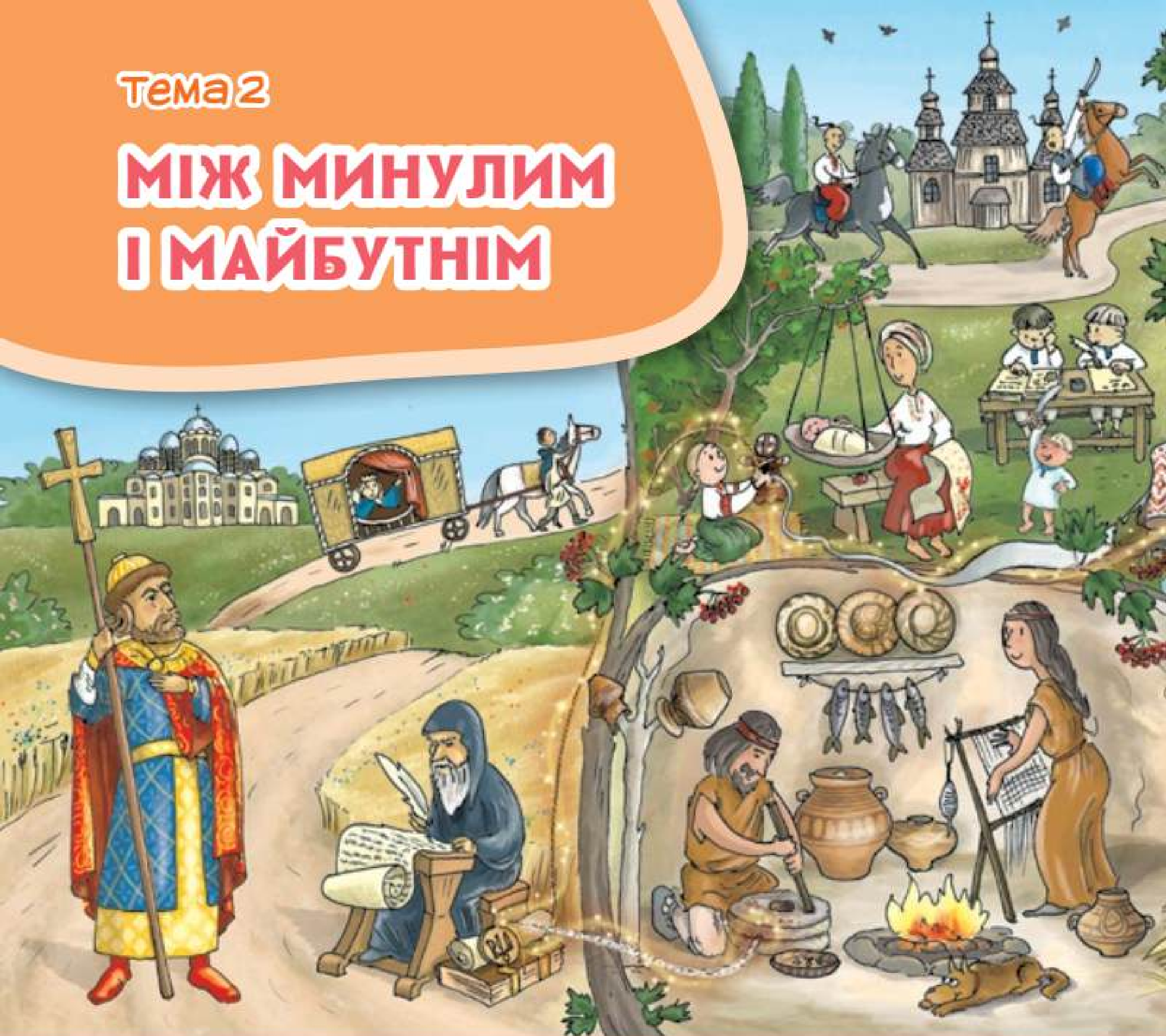

6. Продовж речення усно.

- ☀ Цього місяця я відкрив / відкрила для себе...
- ☀ Найбільше мене зацікавило...
- ☀ Мені найкраще вдалося...
- ☀ У мене виникли труднощі, коли...
- ☀ Я зміг / змогла...
- ☀ Я хочу покращити...

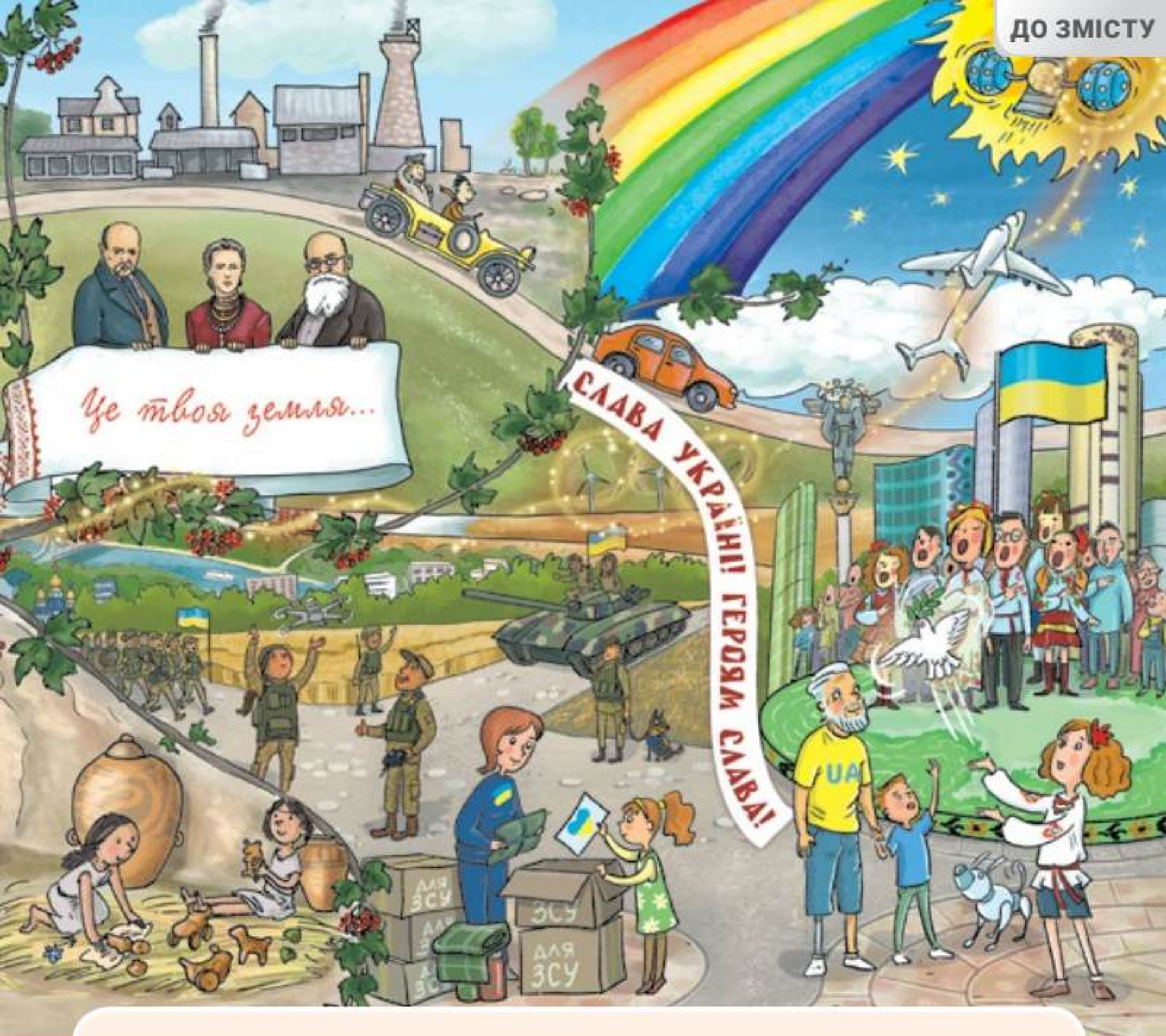
МІЖ МИНУЛИМ І МАЙБУТНІМ

Вивчаючи цю тему, ти:

- ☀️ здійсниш подорож у часі в Дніпропетровській, Донецькій і Житомирській областях;
- ☀️ дізнаєшся, як працюють вчені у сфері археології та які пам'ятки, знайдені на території України, стали відомими у світі;
- ☀️ самостійно виростиш дивовижні кристали;
- ☀️ вчитимешся аналізувати свої вчинки і спробуєш з'ясувати, як вони впливають на твоє майбутнє.

- ☀ Історію якої нації зобразила художниця? Чому ти так вважаєш?
- ☀ Які події з минулого зображені на малюнку?
- ☀ За якими ознаками ти впізнаєш події сьогодення?
- ☀ Що спільного і відмінного в житті давніх і сучасних українців?
- ☀ Як із часом удосконалювався транспорт?
- ☀ Якими кадрами з майбутнього ти б доповнив / доповнила малюнок? Розкажи.
- ☀ Якби в тебе була машина часу, куди тобі хотілося б перенестися? Чому?

Щасливий випадок

– А, Б, В, Г, Г, Д! – вигукував Номул. На мапі замиготів обрис Дніпропетровської області.

– Що шукатимемо тут? – Пузлик схилився над скринькою. Те, що він у ній побачив, йому не сподобалося. – Ні, тільки не це! Від води жевжик скощулюються!

Запала мовчанка. Пузлик узяв зі скрині пляшечку із зображенням краплинки води й посунув до люка:

– Маємо дістати воду з Дніпра. Заради веселки щастя.

Пузлик сумно сидів на березі річки. Як набрати води, щоб жодна краплина на тебе не потрапила?

Тим часом на берег прийшла сім'я. Діти дістали іграшковий посуд і взялися готувати чаювання для ляльок. Жевжик непомітно поклав край берега й свою пляшечку.

Дітки набрали води у відерце, горнятка, чайничок, а тоді й у пляшечку! Пузлик радісно схопив її і обережно – бо скощулишся! – відніс до скрині.

Жевжохід подався далі, і Номул вказав на людей на пагорбі, які щось розкопували. У них були лопатки, щітки та інші інструменти.

– Смійні вони – такі дорослі, а в пасочки бавляться...

– Подивімося, що вони там роблять, – запропонувала Брунька і скерувала апарат до дивних дорослих.

☀ Чому, на твою думку, дніпровська вода – важливий елемент для веселки щастя?

☀ Припусти, що означає вигадане слово “скощулюються”.

☀ Як ти гадаєш, що робили дорослі, які зацікавили Номула?

Що було, коли мене не було?

1. Коли жевжики підійшли ближче до **археологів**, то побачили різні дбайливо складені предмети. “Навіщо вам ці речі?” – запитала Брунька. Що б ти відповів / відповіла на місці дослідників?

2. Третьокласник Орест розповів, що дідусь-археолог показав йому свій щоденник. Прочитай запис, який найбільше зацікавив хлопчика.

*Кургáн Товста Могила,
Дніпропетровська область.
Ми це зробили!!! Мозолєвський
вірив, що експедиція буде вдалою.
Це найбільша золота прикраса, яку я бачив!!!
Наша знахідка — скіфська пектораль.
Вона стане відомою на весь світ!*

Скіфи – кочові племена, які жили на території сучасної України понад 2000 років тому. У цей період розвивалися торгівля, ремесла, мистецтво.

3. Переглянь мультфільм про визначну скіфську пам'ятку: svitdovkola.org/3/media1

Який факт про пектораль вразив тебе найбільше? Розкажи.

4. Діаметр пекторалі близько 30 сантиметрів. Побудуй з підручних матеріалів коло такого діаметра.

5. У грудні 2018 року **гірнік** Ярослав Бахеров передав до історичного музею міста Дніпра свої знахідки, видобуті на глибині 250–300 м.

На гірській породі, якій понад 300 мільйонів років, збереглися відбитки доісторичних тварин і рослин. Знахідці дуже зраділи **палеонто́логи**.

Як ти гадаєш, чому?

6. Орест і Маргарита зацікавилися рослинами й тваринами, які були поширені на Землі мільйони років тому. Діти вирішили дізнатися про них більше. Прочитай, що вони для цього зробили.

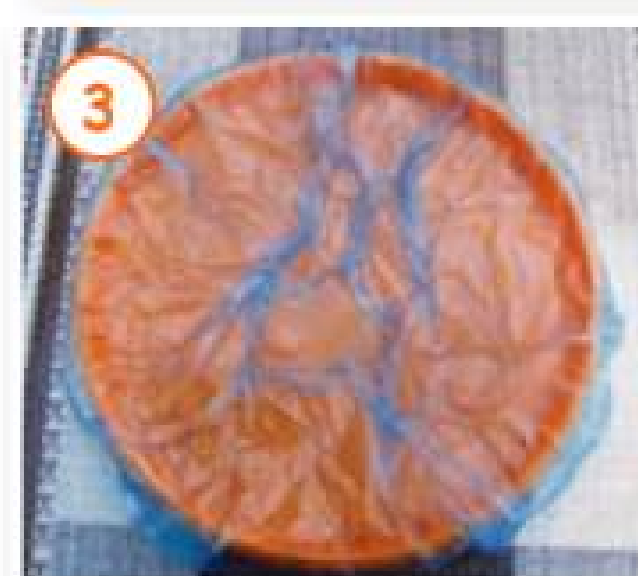
Проведи й ти таку пошукову роботу.
Оформи її результати й презентуй у класі.

7. Вияви закономірність й усно продовж ряд.

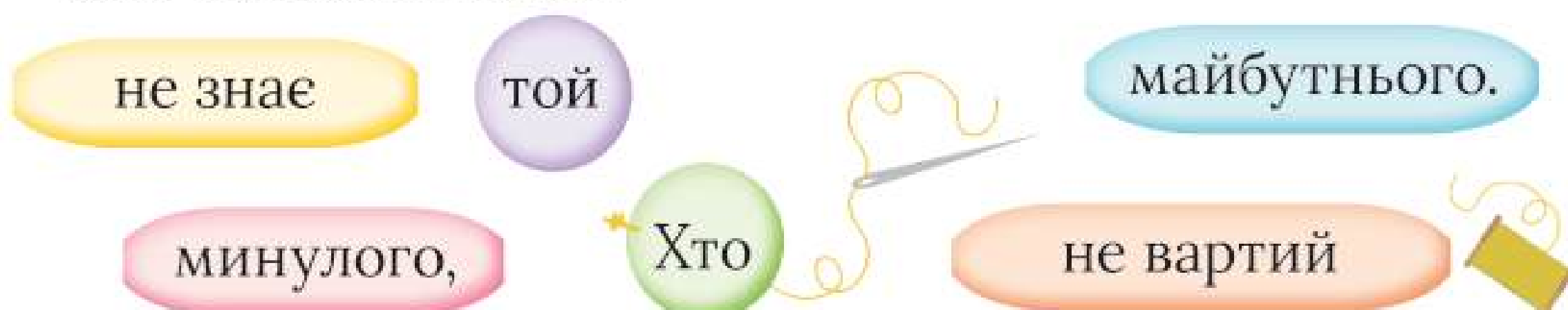
8. Спробуй зробити зліпки сучасних рослин — можливо, вони допоможуть палеонтологам майбутнього.

- ☀ Розімни пластилін. Розкачай його у пласт на дощечці (фото 1).
- ☀ Змасти пластилін олією і виклади на нього рослини. Накрий аркушем паперу й прокачай качалкою.
- ☀ Зніми аркуш (фото 2). Пальцями або пінцетом вийми рослини.
- ☀ Обгорни харчовою плівкою тарілку (фото 3).
- ☀ Переклади пластилінову заготовку в тарілку і ретельно змасти олією поверхню заготовки та краї тарілки, вкриті плівкою (фото 4).
- ☀ Розведи гіпс холодною водою, аби суміш нагадувала рідку сметану. Залий її поверх пластиліну аж до країв тарілки (фото 5). Розрівняй поверхню.
- ☀ Просуши виріб протягом 40 хвилин. Вийми його з тарілки (фото 6).
- ☀ Готове **панно** за бажанням можна розфарбувати.

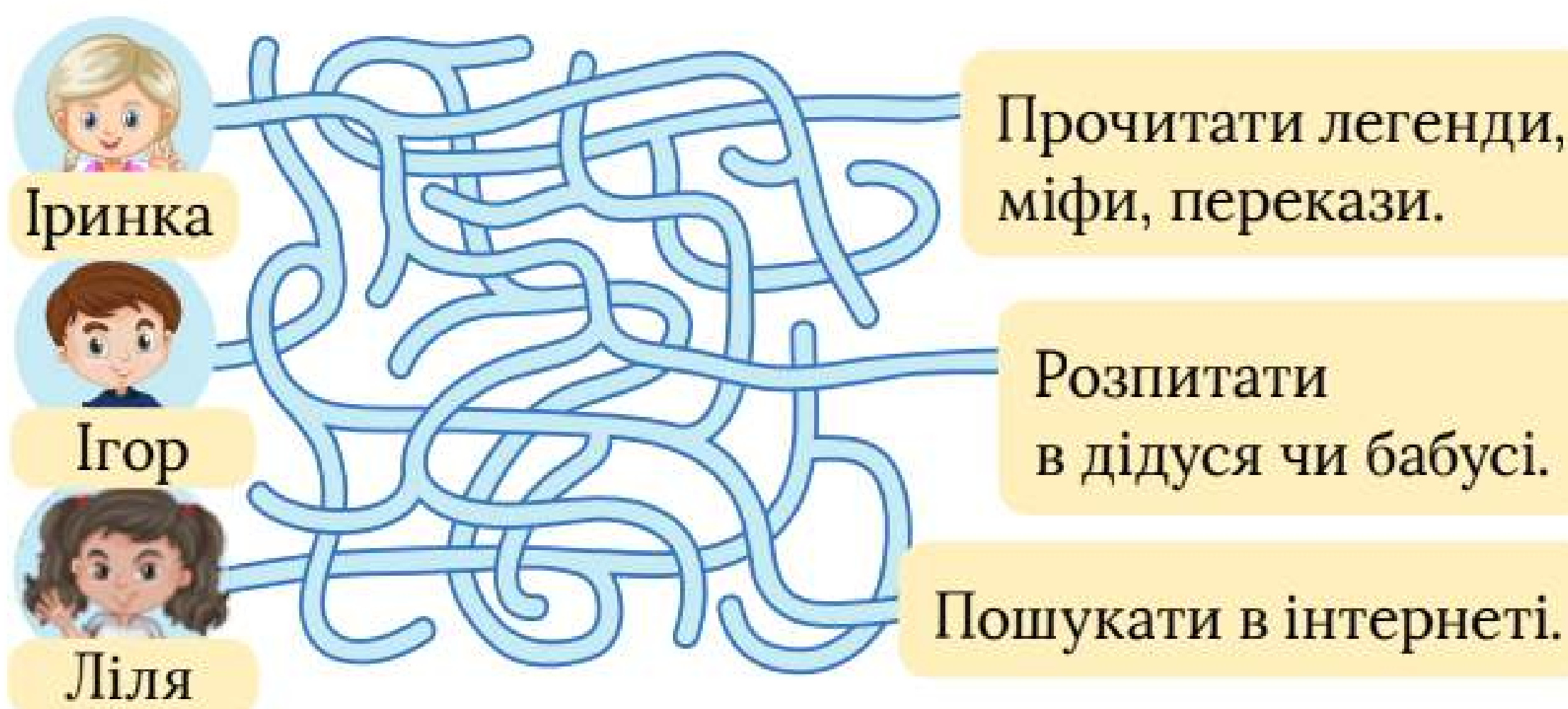

Як довідатися про минуле?

1. Від палеонтологів жевжки почули прислів'я. Віднови його та поясни зміст.

2. Діти розмірковували, як дізнатися про минуле. Визнач, хто як відповів. А який спосіб ти б обрав / обрала? Чому?

Історичні джерела – документи, предмети побуту, будівлі, а також усні народні твори, за якими вивчають життя людей у давні часи.

3. Досліди історичне джерело, яке є у тебе вдома, користуючись планом.

- ☀ Що це, коли і де було створене?
- ☀ Яке його призначення?
- ☀ Якими ти уявляєш людей, що створили цей предмет і користувалися ним?

4. Руслан виїхав потягом із Дніпра о 12-й годині 40 хвилин, а прибув до Кривого Рогу о 16-й годині. Скільки часу хлопчик перебував у дорозі?
5. У потязі Руслан познайомився зі своєю одноліткою Богданою, яка мешкає у Кривому Розі. Вона розповіла легенду про походження назви міста. Прочитай її.

Давно це було, коли гриміла по Україні слава про Січ Запорозьку... На схилі літ хоробрий козак Ріг побудував для себе оселю саме на тому місці, де річки Інгулець і Саксагань зливаються. Став потихеньку господарювати. І кожен, хто проїжджав поблизу, завертав до старого Рога. Оскільки козак у боях втратив праве око, прозвали його в народі Кривим. Бувало, поверталися чумаки з Криму: “А чи не заїхати нам до Кривого Рога?” Поважали й любили чумаки Рога за гостинність, чуйність, відвертість, а ще – за цікаві розповіді. Минали роки, навколо хати козака стали з'являтися інші оселі. Згодом тут виросло село. Уже й козака Рога не стало, а назва так і лишилася – Кривий Ріг.

“Козак Кривий Ріг”,
авт. Олександр
Васякін

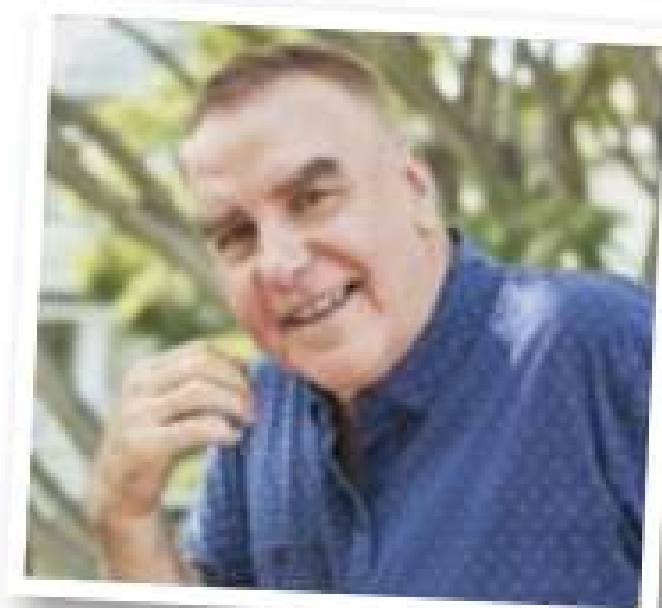
Визнач, які висловлювання істинні, а які – хибні.

- ☀ Козак оселився поблизу річок Інгулець і Саксагань.
- ☀ Чумаки поважали Рога за гостинність.
- ☀ На схилі літ козак Ріг збудував місто.

6. Знайди помилку в послідовності й усно виправ її.

7. Тетянка розповіла в класі, що її дідусь довго працював на шахті. Сашко запропонував узяти в нього інтерв'ю. Як ти гадаєш, які запитання підготували діти для бесіди? Озвуч їх.

Це одна з найскладніших професій у світі.

Кам'яне вугілля утворюється з рослинної маси.

Глибоко в надрах землі залягають гірські породи.

8. Досліді властивості корисних копалин, які є в шкільній колекції. Результати дослідження подай у вигляді таблиці за зразком.

Корисна копалина, яку досліджую	Залізна руда	
Якого вона кольору?	Червоного	
Чи має блиск?	Ні	
Легша чи важча за воду?	Важча	
Як її використовують люди?	Виплавляють метал	

9. Прочитай судження. З яким із них ти погоджуєшся? Чому?
- ☀ Людина завжди може поповнити родовища корисних копалин, використовуючи сучасні технології.
 - ☀ Запаси корисних копалин постійно зменшуються, тому їх треба використовувати ощадливо.

Довідайся, які фантастичні можливості матиме техніка в майбутньому.

☀ Як ти дізнаєшся, чи безпечний твій одяг і спорядження для спорту та розваг, не маючи спеціального приладу?

Білі кристали

Завдання в Донецькій області виявилося непростим. Пошуки довго тривали без результатів, допоки Брунька не запропонувала придивитися до людей. І жевжики зазирнули до їдальні, у якій якраз обідали військові.

Тут Номул і помітив дрібні прозорі багатогранники.

– Ну і які ж кристали брати? Ті, що люди сиплють у чашки, чи ті, що в тарілки? – запитав він.

– Не знаю! Вони такі схожі... – Брунька збентежилася.

– Мабуть, ті, яких люди беруть побільше. Певно, вони потрібніші! – припустив Номул.

Брунька набрала в торбинку цукру. У жевжоході його поклали в порт, але нічого не відбулося. Скриня не переводила пошукову операцію на наступний рівень.

– Ми помилися, – зітхнула Брунька, – це поразка.

– Не переймайся, – підбадьорив засмучену подружку Номул. – Ми знаємо, куди йти, щоб виправити помилку.

Коли жевжики повернулися, то їхню увагу привернув пан, який, скуштувавши страву у своїй тарілці, спочатку був не задоволений. А тоді трохи підсолив її та з апетитом з'їв. Ось вони, потрібні кристали!

Коли сіль поповнила скриню, жевжохід продовжив мандрівку.

☀ У який момент Брунька відчула розпач? Як їй допоміг Номул? Прочитай.

☀ Довідайся, чому саме ця знахідка пов'язана з Донецькою областю.

Що буде, коли я виросту?

1. Соломія, Василь і Наталя мріяли про те, що буде, коли вони виростуть. Розглянь малюнки й розкажи, хто ким хоче стати. Що допомогло тобі зробити такі припущення?

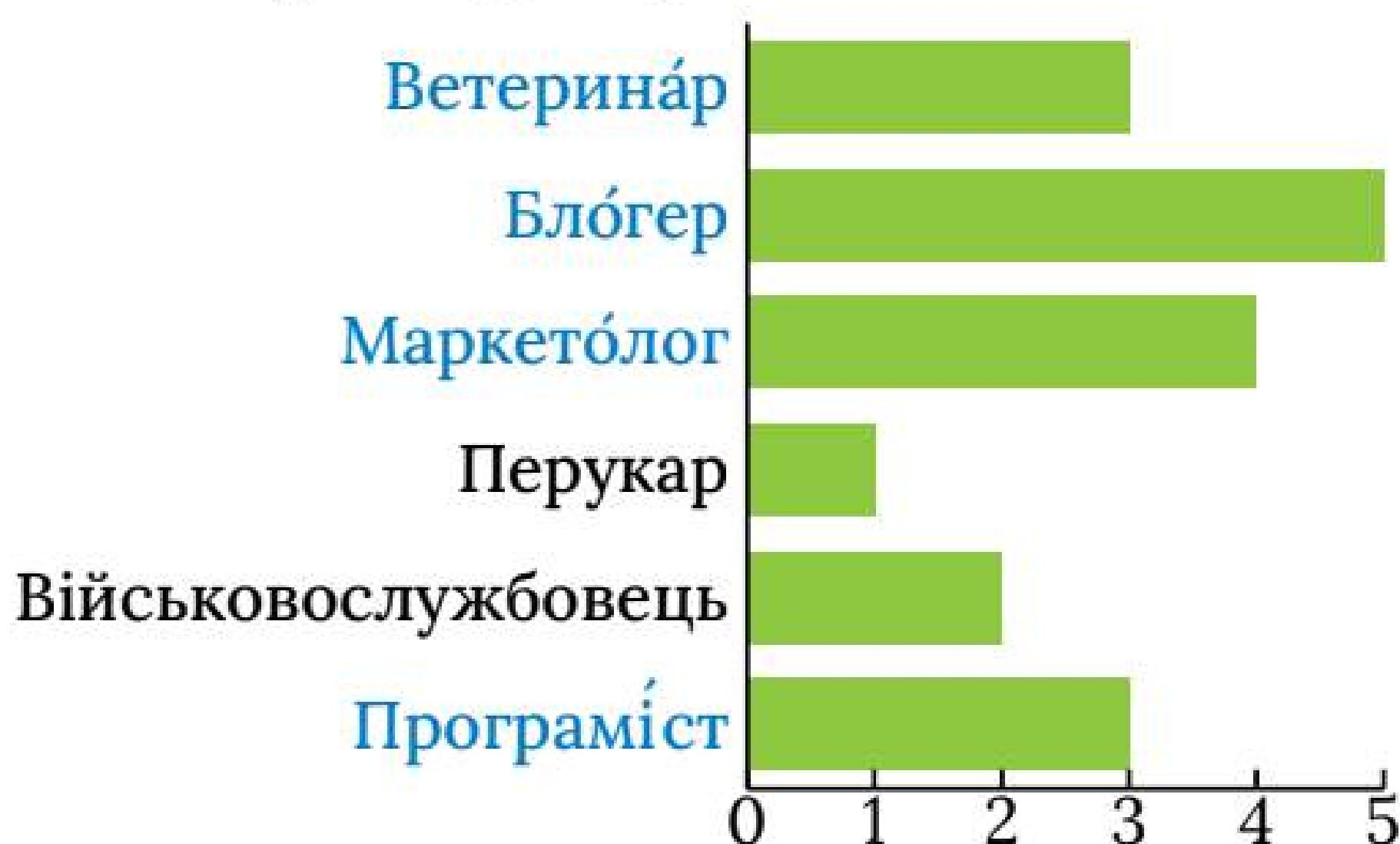

2. Наталя почала розмірковувати, які вміння їй потрібні, щоб здійснити свою мрію. Що ви порадите дівчинці?
3. На гостинах у бабусі Наталя побачила дуже гарні чашки з **порцеляни**, які були колись виготовлені на Дружківському порцеляновому заводі. Дівчинка із натхненням перемалювала малюнки з чашок в альбом. А як би ти розписав / розписала чашку? Розкажи або намалюй.

4. Сніжана опитала однокласників та однокласниць про те, ким вони хочуть стати, а результати подала у вигляді діаграми. Сформулюй за її даними два запитання, постав їх у класі й послухай відповіді на них.

Довідайся, які професії мріють обрати учні й учениці твого класу, і побудуй відповідну діаграму.

5. Мама Сніжани розповіла про вміння, які цінують роботодавці.

Що ти робиш для того, аби розвивати ці вміння?

6. Нині Україна особливо потребує згуртованості всіх громадян. Щоб захищати, відбудовувати й розвивати країну, важливо вміти працювати в команді та відчувати одне одного. Відточуйте ці навички. У цьому допоможе гра.

Правила гри “Фігури”

1. Об’єднайтеся у дві команди.
2. Домовтеся, яку геометричну фігуру ви будете зображати.
3. Візьміться за руки, заплющте очі та побудуйте фігуру.

- ☀ Чи легко вам вдалося виконати завдання?
Що допомогло?

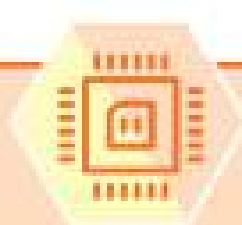
Командна робота – це співпраця людей для ефективного виконання завдання.

7. Юрко вирішив побудувати з конструктора парк майбутнього. Ось що в нього вийшло.

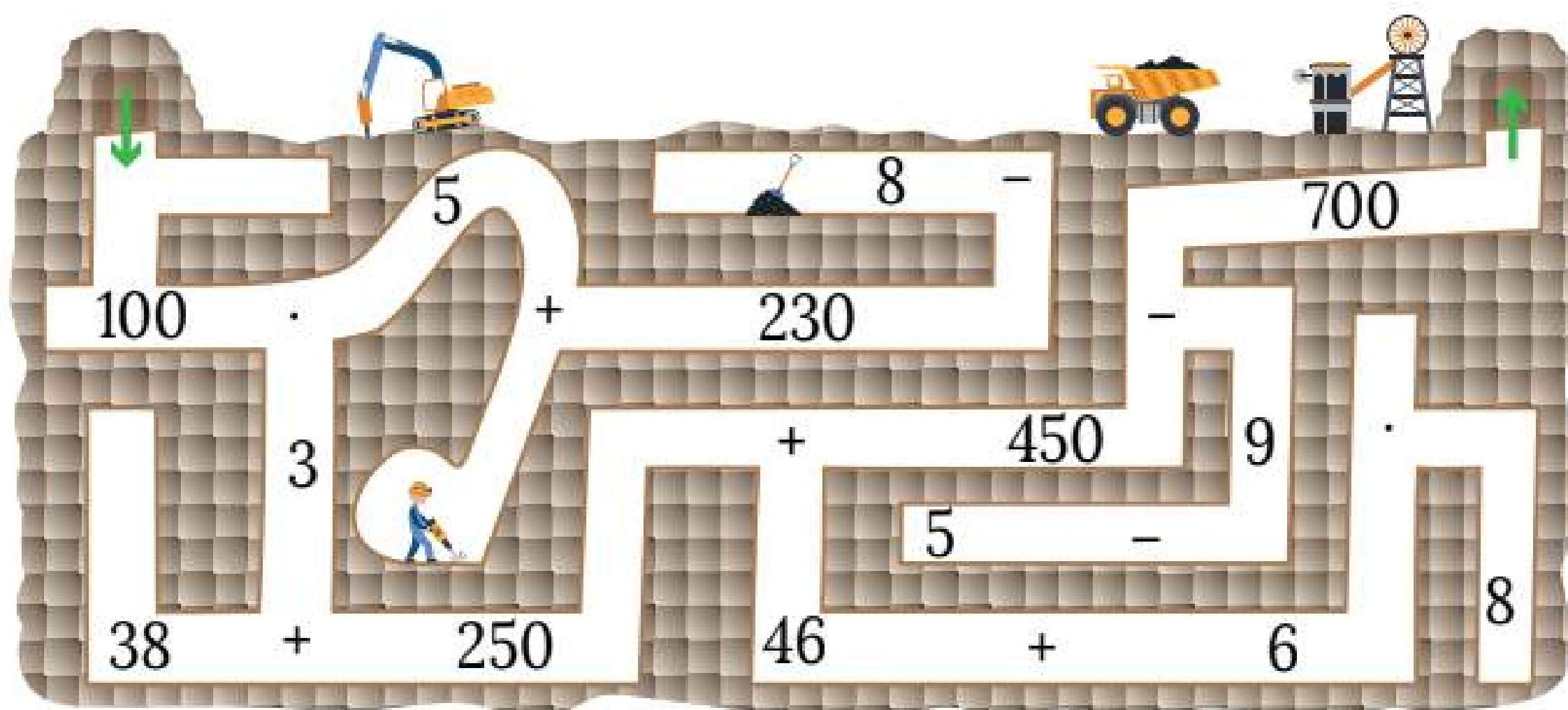

Сконструйте власний макет парку. Презентуйте його в класі.

Як зберегти те, що є?

1. У Донецькій області розташовані копальні Соледару — найбільше в Європі родовище кам'яної солі. Пройди лабіринтом та довідайся довжину підземних тунелів у копальні.

Узимку 2023 року цей регіон був окупований Росією. Щоби привернути увагу світу до боротьби за свободу в Україні, фонд United24 та творці Minecraft розробили комп'ютерну гру Minesalt, яка відтворює шахти Соледару.

☀️ Поміркуй, як ти можеш допомогти поширювати правду про Україну.

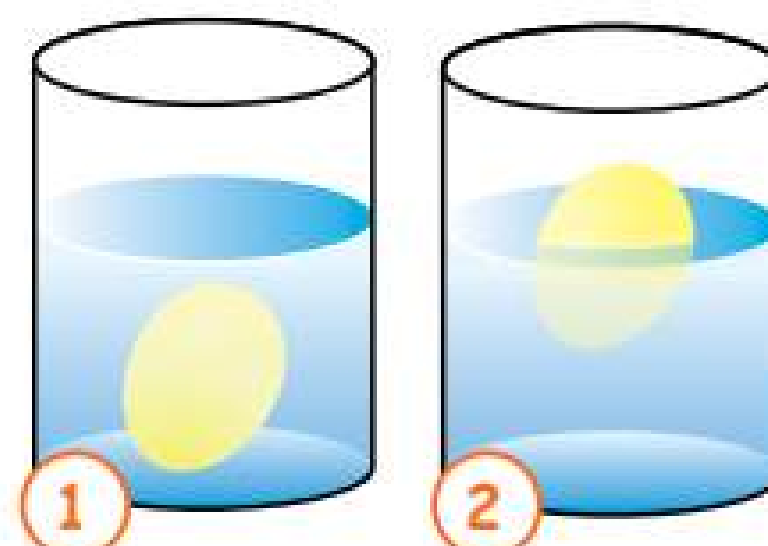
2. Тарас з'ясував, що вживання надмірної кількості солі може спричинити захворювання серця, нирок, призвести до ожиріння тощо. Зважаючи на це, назви продукти, вживання яких варто обмежити.

3. Дідусь показував Марійці світлини з відпочинку на озері Сиваш. Він розповів, що вода в озері надзвичайно солоня, а триматися на ній було напрочуд легко навіть без рятувального круга. Чому? Проведи дослід і дай відповідь на це запитання.

1. Налий пів банки води. Опустити у воду яйце. Що ти бачиш?
2. Розчини у воді 5 столових ложок солі, перемішай і знову опусти яйце. Що відбулося?

4. Солоне тісто — чудовий матеріал для ліплення. Створи власноруч виріб із нього.

Розкатай пласт завтовшки 5 мм. Загорни краї, утворивши крила і голову.

За допомогою кулькової ручки або форми для печива протисни “пір’я”.

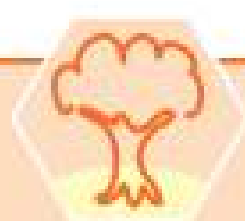
Зліпи дзьоб і очі. Прикріпи їх на голову птаха.

Рецепт солоного тіста

2 склянки борошна,
1 склянка дрібної солі,
пів склянки холодної води,
5 ст. ложок олії (для еластичності).

Кілька днів суши виріб за кімнатної температури. Розмалуй його.

ВИРОЩУВАННЯ КРИСТАЛА

Матеріали та обладнання

- ☀ Півлітрова скляна банка;
- ☀ пачка кам'яної солі;
- ☀ ложка;
- ☀ пухнастий (синельний) дротик;

- ☀ біла нитка;
- ☀ дерев'яна паличка;
- ☀ дистильована вода.

Хід досліду

1. Із пухнастого дротика зроби будь-яку фігурку (наприклад, сніжинку). З'єднай ниткою виріб із дроту і дерев'яну паличку так, щоб між ними була відстань не менше 10 см.
 2. Налий у півлітрову банку гарячої води і розчиняй у ній кам'яну сіль, доки розчин не стане дуже насиченим і сіль перестане розчинятися (приблизно 10–12 ложок солі).
 3. Опустити фігурку в розчин і постав банку в затишне місце.
 4. Спостерігай за утворенням кристалів кілька днів.
- ☀ Довідайся, де в природі трапляються кристали і як їх використовує людина.

На заправку

У Житомирській області жевжики доповнили свою колекцію моточком лляних ниток і хотіли відпочити, коли Номул застеріг:

- У нас пальне майже на нулі. Час на заправку.
- Сподіваюся, українські діти добре вміють весело сміятися, – трохи занепокоївся Пузлик.
- Пропоную заглянути до школи. Там багато дітей. Їм має бути весело разом, – запропонувала Брунька.

О 8:30 жевжохід спинився біля вікна школи. Учні 3-Б зібралися в ранковому колі. Назар розповідав:

- Моїй молодшій сестрі Олі 4 роки, але вона вважає, що вже доросла, і все за мною повторює. Я сідаю за уроки – і вона бере блокнот, сідає поруч і малює різні хитромудрі закорючки. А вчора повідомила, що тепер ще вчитиме німецьку. То вона так німецьку й англійську об'єднала.

Учителька всміхнулася, а діти дружно засміялися.

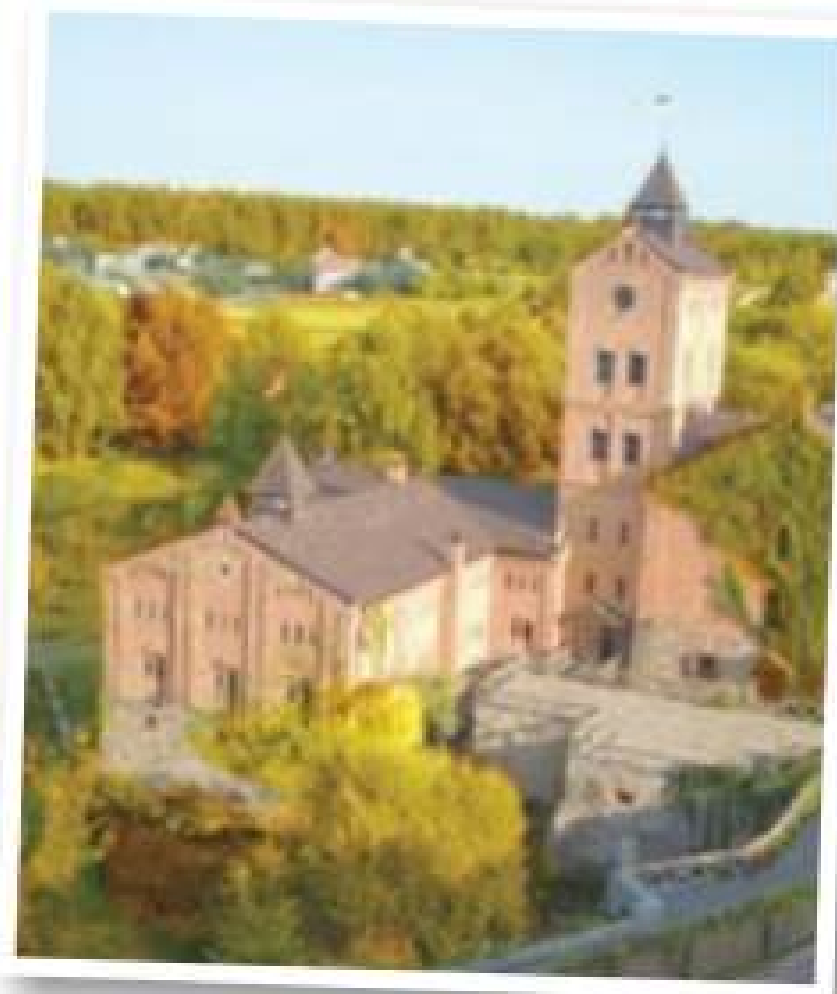
- А після вечері, – продовжив Назар, – вона сказала, що вже все на світі вивчила і тепер я можу навчатися в неї.

Діти пожвавилися й заходилися вигадувати, як відбуватиметься навчання Назара під керівництвом Олі. А жевжики раділи: бак наповнився по самі вінця!

- ☀ Чи легко жевжикам діставати пальне для жевжохода?
- ☀ Чи часто ви з друзями смієтеся в школі? Чому?
- ☀ Що відшукали жевжики на Житомирщині?
- ☀ Наведи приклади використання льону.

Чому зникають речі?

1. Брунька попросила скерувати жевжохід до замку, що виднівся серед жовтогарячих осінніх дерев: "Замок Радомисль! Цікаве місце..." Припаркувавши жевжохід, Номул, Брунька й Пузлик дісталися головних воріт замку. Скільки вони мають заплатити за вхід, якщо вартість одного квитка 140 грн?

2. Екскурсовод розповів, що, коли він навчався в школі, "Радомисль" відбудували з руїн. Інакше замок міг безслідно зникнути. Як ви гадаєте, чому зникають історичні пам'ятки? Обґрунтуйте свої міркування.
3. За легендою, той, хто зійде на башту 138-ма сходами, жодного разу не зупинившись, ударить у дзвін і загадає бажання, може очікувати на його здійснення. Скільки ще сходинок має подолати кожний жевжик, щоби дістатися омріяного дзвону?

4. У замку час від часу проводять майстер-клас із виготовлення паперу з різних підручних матеріалів. Скільки хвилин триває заняття, якщо сьогодні воно розпочалося о 12-й годині, а завершилося о 14-й годині 45 хвилин?
5. Спробуй зробити екопапір за інструкцією.

Візьми лоток з-під яєць, подрібни, залий водою (фото 1). Загорни суміш у цупку серветку і добре витисни воду (фото 2).

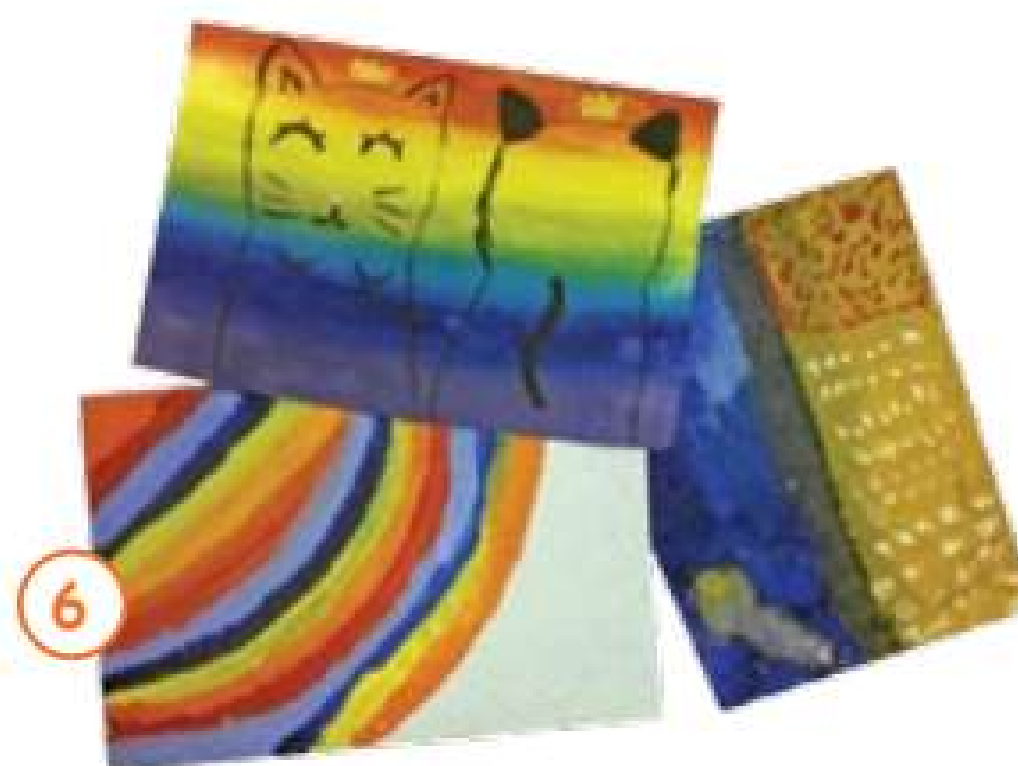

Розімни суміш до однорідної маси (фото 3). Розклади її на тканині тонким шаром (фото 4).

Накрий масу серветкою і витисни воду качалкою. Охайно обріж краї, утворюючи прямокутник (фото 5). Суши масу протягом доби.

Із готового картону можна створити обкладинку для блокнота, розфарбувавши на свій смак, або намалювати на ньому картину (фото 6).

6. Колись папір виготовляли з рослинної сировини за схожою технологією. Як ти гадаєш, чому цей спосіб зник? Назви дві ймовірні причини.

Чому зникають рослини й тварини?

1. Прогулюючись парком із височенними багатовіковими соснами, Номул поцікавився, чи не водяться тут динозаври. Екскурсовод з усмішкою відповів, що ці тварини давно зникли з нашої планети. "Чому?" — поцікавився Номул. Як ти можеш відповісти жевжикові?

2. Розгляньте світлини та назвіть ситуації, у яких діяльність людини негативно впливає на природу, а у яких — позитивно.

3. Поміркуйте, яким ви хочете бачити куточок природи у вашому населеному пункті через рік. Що для цього треба зробити вже зараз? Намалюйте плакат, який спонукатиме вас прямувати до своєї мети.

4. Під час відвідування Поліського заповідника друзі дізналися, що в Україні створено Червону книгу, яка містить перелік рослин і тварин, що зникають. Дізнайся, які представники рослинного та/або тваринного світу сьогодні на межі зникнення.

Рябчик

Зубр

Черемша

Береза темна

Жук-олень

Рись

Зозулині черевички

Лелека чорний

5. Виготовте в класі свою Червону книгу.

На титульній сторінці книжки обов'язково зазначають її назву, прізвище та ім'я автора / авторів, видавництво, що підготувало видання до друку.

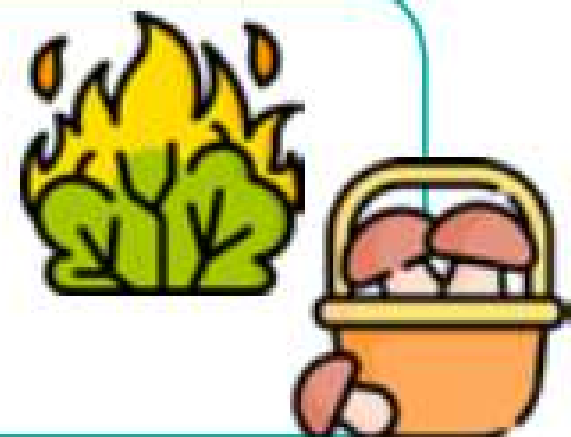
- ☀ Придумайте бренд, під яким ви б хотіли видати свою книжку.

6. Учні й учениці 3-А класу взяли участь в екологічній вікторині й дали правильні відповіді на всі запитання. А чи зможеш ти?

1. Які дії є згубними для лісів?

- ☀ Збирання грибів.
- ☀ Підпалювання трави.

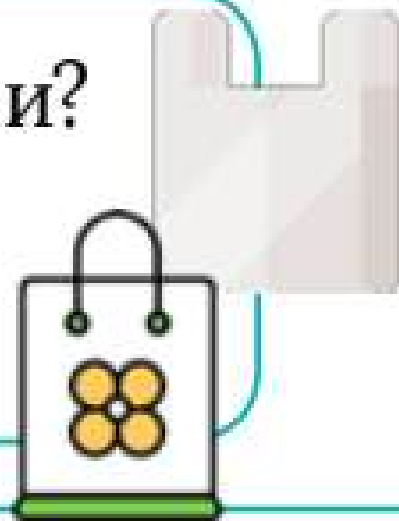

2. Який транспорт не приносить шкоди довкіллю?

- ☀ Велосипед.
- ☀ Автомобіль.

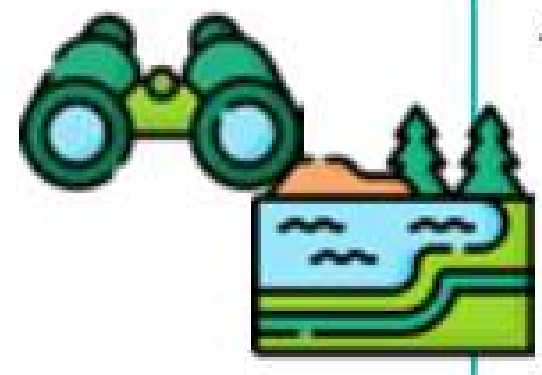

3. Які пакети є екологічними?

- ☀ Пластикові пакети.
- ☀ Пакети з тканини.

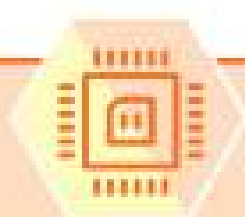

4. Яка мета створення заповідників?

- ☀ Збереження і дослідження природи.
- ☀ Розважання людей.

7. Розглянь зображення пристроїв, якими ще 50 років тому користувалися дослідники та дослідниці Поліського зоопарку, аби зафіксувати зображення рослин і тварин. Чому пристрій у такому вигляді зник з нашого побуту? Обґрунтуй свою думку.

Як мої сьогоднішні дії впливають на моє майбутнє?

1. Збери намистинки в такій послідовності, аби утворилася українська приказка. Наведи приклад із власного життя, що ілюструє її.

2. Захар запропонував Юрію зробити разом паперові літачки і позапустити їх на Замковій горі, що в Житомирі. Але Юрій відповів: "Це забавка для малих. Сам грайся!" Як ти гадаєш, Захар іще пропонуватиме йому гратися разом? Чому? Як інакше міг би висловитися Юрій, щоби зберегти добрі стосунки з приятелем?
3. Що допоможе побудувати дружні стосунки з іншими людьми? Вибери варіанти відповідей.

- ☀ Запропонувати допомогу тому, кому важко.
- ☀ Посміятися з того, у кого щось не виходить.
- ☀ Забрати необхідну тобі річ у того, хто її має.
- ☀ Попросити потрібну тобі річ у того, хто її має.
- ☀ Взяти побільше для себе, не зважаючи на те, вистачить іншим чи ні.
- ☀ Взяти для себе стільки, щоб лишилося і для інших.

4. У супермаркеті Іванка помітила, що одні покупці складають товари в поліетиленові пакети, а інші — в екторбинки. Чиї дії ти вважаєш правильними? Обґрунтуй.

5. Тато пропонує Грицеві взяти із собою в поїздку їжу. Як ти гадаєш, що вибере хлопчик, якщо він веде здоровий спосіб життя? Які з продуктів можуть принести Грицеві тимчасову насолоду, але не додадуть здоров'я?

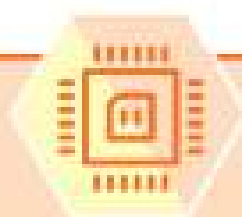

6. Ярослав багато часу проводить за комп'ютером, шукаючи цікаву інформацію. Яких правил безпечної роботи в інтернеті має дотримуватися хлопчик? Віднови їх усно.

- ☀ Не ... незнайомцям особистої інформації.
- ☀ Не ... програми, музику та інші файли без дозволу батьків.
- ☀ Не ... за посиланнями, адресанти яких тобі не відомі.
- ☀ Не ... на листи та смс-повідомлення незнайомців.
- ☀ Не ... невідомі тобі файли.
- ☀ Не ... свої паролі.

Обговоріть у групах, чим зумовлені такі правила.

Слова для довідки: повідомляй, переходи, завантажуй, відкривай, надсилай, відповідай.

7. Розгляньте фото відомих українців, які народилися на Житомирщині. Як ви гадаєте, що допомогло їм досягти успіху? Що, на вашу думку, вони любили робити в дитинстві, як розвивали свої захоплення? Чи траплялися їм перешкоди на шляху до успіху? Які саме? Як вони долали їх?

Юрій Царук – легкоатлет, дворазовий чемпіон Літніх Паралімпійських ігор 2012 року.

Сергій Корольов – відомий на весь світ учений у галузі ракетобудування та космонавтики. Керував запуском першого штучного супутника Землі.

Ніна Матвієнко – видатна співачка, акторка театру і кіно, відома в Україні і далеко за її межами.

Дмитро Кузьменко – дитячий письменник та ілюстратор.

8. Поміркуй, яким / якою ти хочеш бачити себе через рік, чого прагнеш навчитися, які якості розвинути. Що для цього треба робити вже зараз? Намалюй плакат, який спонукатиме тебе прямувати до своєї мети.

Дізнайся, як знання врятували гномика.

Будь обережним!
Деякі рослини
й гриби небезпечні.

Хіба?

1

Чи зробити пара-
сольку з борщівника?

2

А цей листочок безпечний,
не спричинить опіків.

3

Може, це щось смачненьке!

4

А ця ягідка не отруйна.

5

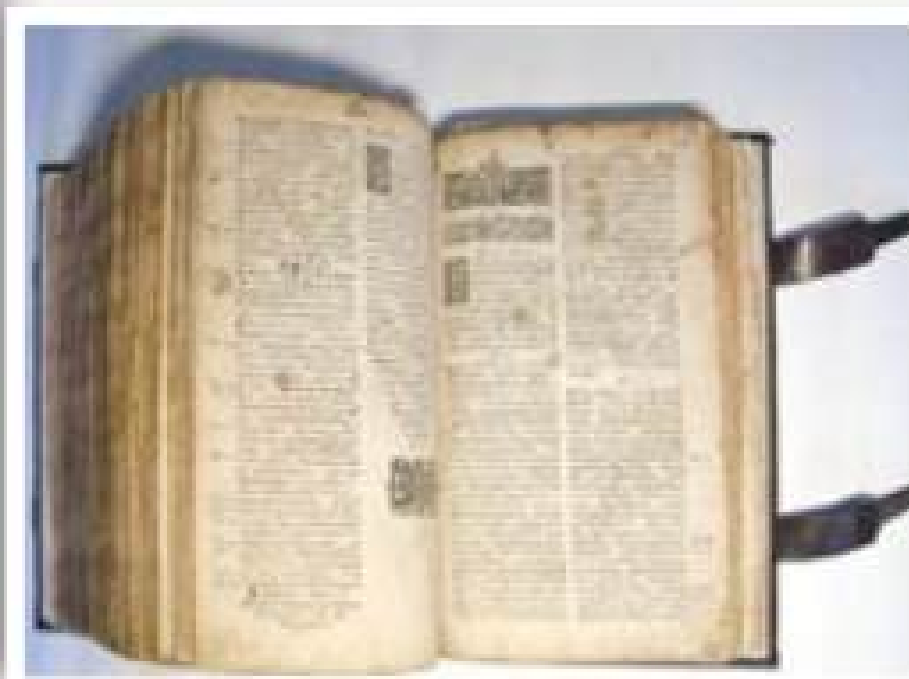
6

☀ Чим незнайомі рослини та гриби можуть зашкодити
твоєму здоров'ю? Розкажи.

Підсумуй вивчене

1. Пригадай пригоди жевжиків у цьому місяці. Які яскраві емоції проживали герої? Розкажи.
2. Визнач, які із запропонованих тверджень істинні. А хибні перетвори на істинні.
 - ☀ Скіфська пектораль – одна з найважливіших знахідок українських археологів.
 - ☀ Палеонтолог – це науковець, що вивчає давню історію людства, проводить розкопки.
 - ☀ Запаси корисних копалин постійно зменшуються, тому їх треба використовувати ощадливо.
 - ☀ Кількість солі в раціоні не впливає на здоров'я.
3. Розглянь зображення старовинних предметів і розкажи, про які факти минулого вони можуть свідчити.

4. Упізнай корисну копалину за її ознаками.

- ☀ Його використовували ще наші пращури.
- ☀ Чудове паливо, чорного кольору.
- ☀ Якщо кинути у воду, то потоне.
- ☀ Має блиск.

5. Розглянь зображення та склади за одним з них розповідь, даючи відповіді на запитання.

- ☀ Що відбулося раніше?
- ☀ Що відбувається зараз?
- ☀ Що відбудеться в майбутньому?

6. Уяви, що тобі пощастило помандрувати машиною часу.

- ☀ Поміркуй, куди тобі хотілося б вирушити. Чому?
- ☀ Напиши фантастичну розповідь “Як я подорожував / подорожувала в часі”.

Які труднощі можуть виникнути під час виконання цього завдання? Які вміння для цього необхідні?

7. Поміркуй, яких умінь ти набув / набула протягом другого місяця навчання. Назви їх.

ЧАРІВНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ

Вивчаючи цю тему, ти:

- ☀️ “побуваєш” у Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській та Київській областях;
- ☀️ дізнаєшся, які чарівні перетворення відбуваються в природі восени і чому воду називають чарівницею;
- ☀️ навчишся визначати свіжість курячого яйця і довідаєшся, які дива відбуваються під його шкаралупою;
- ☀️ вшануєш пам'ять жертв Голодомору та пізнаєш справжню цінність зернятка.

- ⚙ Назви відділи, які є в цьому магазині.
- ⚙ На які страви можна перетворити борошно, фрукти, овочі, яйця?
- ⚙ На яку інформацію має звертати увагу покупець, перш ніж купувати продукт?
- ⚙ Що є на малюнку такого, чого не може бути насправді? Чому це неможливо?
- ⚙ Знайди людину, яка має те, що допоможе їй уникнути зайвих покупок.
- ⚙ Хто з покупців задоволений, хто розгублений? Що допомагає зрозуміти їхні емоції?

Несподівана зустріч

Жевжохід зупинився на схилі Карпат. Жевжики були заворожені. Пузлик із захватом промовив:

- Яка гарна Україна! Ще й веселку щастя отримає!
- Еге ж, отримає, якщо хтось не забариться виконати завдання. Знайти тут колючу гілочку – хвилинна справа,
- Номул нетерпляче підштовхував друга до виходу.

Пухнасті гілочки оточили Пузлика. Він на мить затримався, аби помилуватися деревами й вдихнути їх аромат. Щойно вирішив братися до справи, як відчув, що поруч хтось є. Казковий, таємничий, але добрий. Той, хто вміє ходити лісами безшумно. Хто любить і боронить природу. Хто споконвіку живе на цих землях. Біля Пузлика опустилася на траву величезна кошлата біла лапа. Чугайстер!

– Ох-ох-хо! Почув я, гиби хтось новенький порядкує в моєму лісі. Лем се не рубачі-браконьєри, а дітвак! Уповіш, що ти за новина в нашому світі? Добро чи зло коїш?

Пузлик шанобливо вклонився прадавньому лісовику й розповів про себе. Чугайстер задоволено хитав величезною головою, а його довжелезна борода стелилася до землі. А потім лісовик подав Пузлику колючу гілочку, посадив на долоню й підняв високо над верхівками дерев:

– Дивися, яка краса, дітваче! Це – наше Закарпаття!

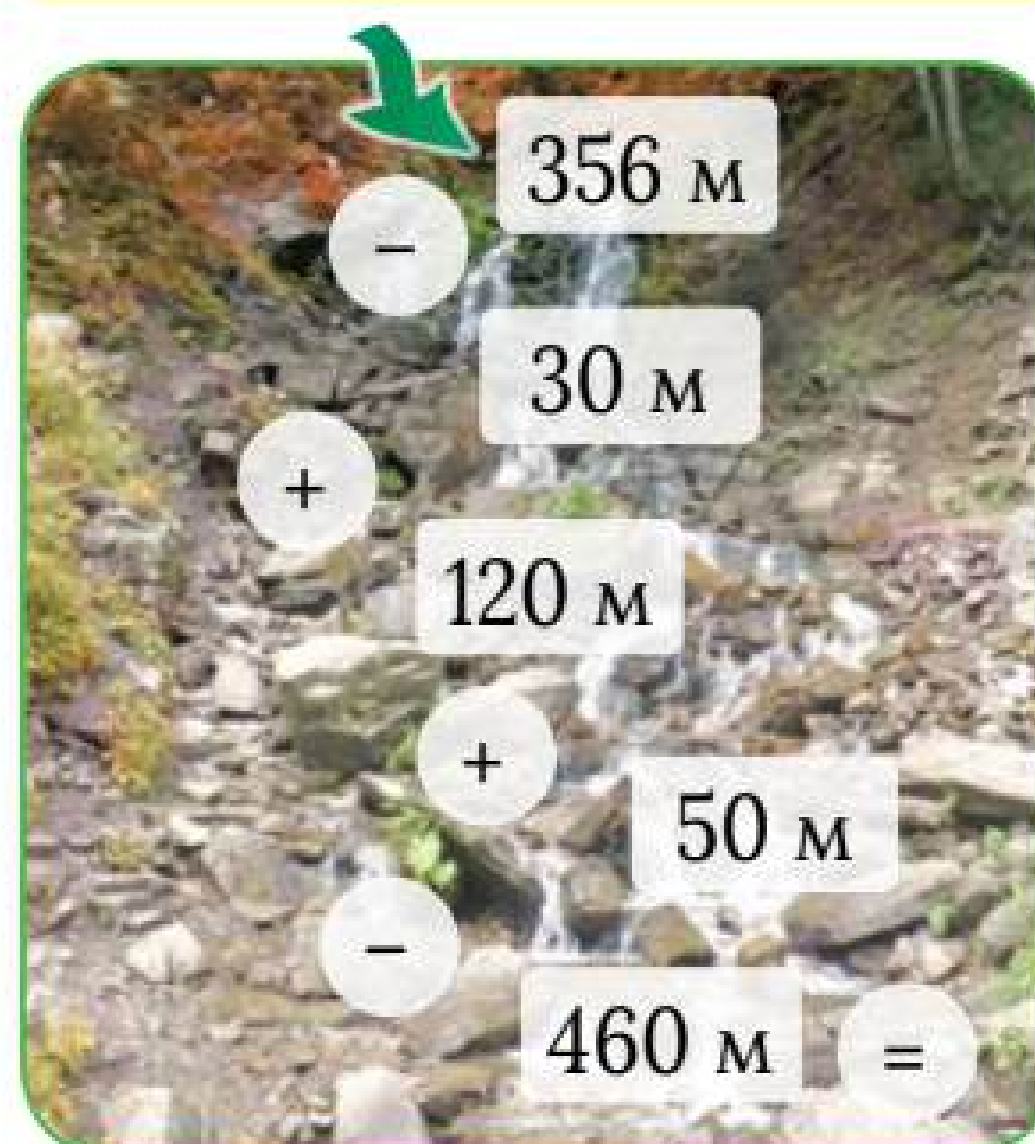
- ☀ Кого з міфічних персонажів Номул зустрів у Карпатах? Як він зображений у тексті?
- ☀ Які “дивні” слова вживає Чугайстер? Як ти думаєш, чому?
- ☀ Які емоції виникли в тебе після прочитання тексту?

Як безпека перетворюється на небезпеку?

1. Жевжики розпочали мандрувати Закарпаттям 4 листопада й пробудуть там 7 днів. Якого числа вони рушатимуть далі?

Листопад						
Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

2. Брунька запропонувала своїм друзям відвідати найвищий водоспад Закарпаття – Труфанець. Це каскадний водоспад – його вода стікає по п'яти уступах. Обчисли вираз і дізнайся висоту водоспаду.

3. Довідайся, які ще водоспади є на Закарпатті. Підготуй розповідь про один із них. Для цього ти можеш:
 - ☀ пригадати, які водоспади ти бачив / бачила;
 - ☀ запитати в інших людей;
 - ☀ знайти інформацію в книжках чи інтернеті;
 - ☀ подивитися телепередачу або фільм.
4. Чим водоспад може бути корисним для людини? А чи може бути небезпечним? Обґрунтуй свої відповіді, навівши по три аргументи.

5. Прогулюючись найдовшою в Європі липовою алеєю, що в Ужгороді, Ілля вигукнув: "Які чарівні перетворення відбуваються в природі!" Що мав на увазі хлопчик? Розкажи.
6. Коли Ілля милувався природою, у нього виникло запитання: "А чому ж восени опадає листя?" Третьокласники висловили свої гіпотези. Як ти вважаєш, хто має рацію?

Ніка

За літо в листі накопичилося чимало шкідливих речовин, яких деревам необхідно позбутися.

День коротшає – листю бракує світла.

Артем

Ася

Ґрунт промерзає, деревам бракує вологи й поживних речовин.

7. Ілля звернув увагу на плакат. Чим небезпечне спалювання листя? За даними плаката сформулюй два запитання. Постав їх однокласникам та однокласницям і послухай відповіді.

Чому не можна спалювати листя?

Забруднюється повітря.

Змінюється клімат.

Знижується родючість ґрунту.

Знищуються гнізда птахів.

Гинуть тварини.

Зникають рослини.

Це завдає шкоди здоров'ю людей.

8. З яким із тверджень ти погоджуєшся? Чому?

Опале листя можна перетворювати на цінне добриво.

З опалого листя можна лише зробити аплікацію.

9. Бабуся Іллі розповіла, що з опалого листя можна робити добриво для рослин — **КОМПО́СТ**. До речі, осінь — найкращий час для його виготовлення. Назви те, що можна складати в компостну яму.

Овочі

Фрукти

Сухе листя

Кава

Шкаралупа

10. Створи композицію із засушених пелюсток і листочків за інструкцією.

- ☀ Затонуй аркуш за допомогою широкого пензля. Які кольори ти обереш?
- ☀ Коли тло підсохне, виклади на ньому композицію із сухих листочків.
- ☀ Нанеси на листочки клей ПВА, приклей на аркуш і промокни серветкою.
- ☀ За потреби домалюй фломастерами деталі.

Як небезпеку перетворити на безпеку?

1. З Ужгорода жевжики вирішили дістатися Мукачева автобусом. Розглянь розклад руху автобусів.

Ужгород – Мукачево			
Час відправлення	Час прибуття	Ціна, грн	Кількість вільних місць
07:10	08:10	90.00	7
08:00	08:50	94.90	5
08:10	09:40	76.30	5
08:25	09:25	90.00	0
08:30	09:30	84.18	1

Усно дай відповіді на запитання.

- ☀ Скільки часу жевжики будуть у дорозі, якщо виїдуть з Ужгорода о 8 годині?
 - ☀ Якою буде вартість цієї поїздки для трьох осіб?
2. Розглянь малюнки. Які небезпечні ситуації можуть виникнути в громадському транспорті? Розкажи.

Змодельуйте доцільну поведінку в небезпечних ситуаціях.

3. Розгадай ребус і довідайся, як називають відомий замок у Мукачеві.

4. Під час подорожі Мукачівським замком Руслана сфотографувала об'єкти, які справили на неї враження. У які групи можна об'єднати ці об'єкти? За якою ознакою?

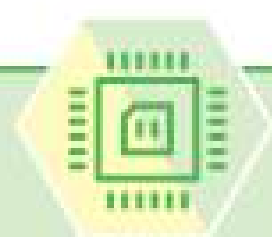
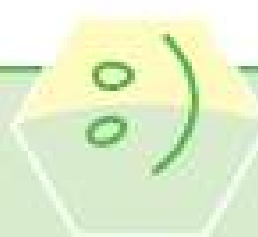
5. Після екскурсії Руслана з друзями вирішили перепочити. Олег запропонував пограти м'ячем і ненароком влучив ним у спину перехожого. Розкажи, як би ти діяв / діяла на місці:

☀ скривдженого;

☀ одного з друзів Олега;

☀ Олега;

☀ іншого перехожого.

6. Пригадай властивості повітря та проведи прості експерименти. Дотримуйся правил безпеки.

Чи має повітря вагу?

Однаково надуй дві кульки, зав'яжи їх нитками однакової довжини і прив'яжи до кінців лінійки. Урівноваж її на пальці. Проколи одну з кульок. Який край лінійки тепер переважає? Чому?

Кулька в пляшці

Занур у пластикову пляшку повітряну кульку і спробуй її надути. Чи вдалося це тобі? Як ти гадаєш, чому?

А тепер устроми в пляшку соломинку й знову спробуй надути кульку. Який результат маєш? Чому?

Як проколоти кульку, щоб вона не луснула?

Як ти гадаєш, чому кульки гучно лускають, якщо до них торкнутися гострим предметом?

Спробуймо проколоти кульку так, щоби вона не луснула.

На надуту кульку наклеї два невеликі шматочки скотчу. Крізь них пропусти спицю.

Чому, на твою думку, кулька не луснула?

Дізнайся, від яких небезпек убереглися екскурсанти.

1

Ще маєте час, щоби прогулятися фортецею. Але будьте обачні, тут є привиди.

2

У-у-у!

Ой, краще туди не поліземо!

3

4

Геть!

5

Не пийте цю воду!

6

Здається, тутешні привиди дуже піклуються про відвідувачів.

Привиди, дякуємо вам!

- ☀ Кого, на твою думку, діти сприйняли за привидів?
- ☀ Чи були у твоєму житті небезпечні ситуації? Як можна було їх уникнути?

Насуваються хмари

Номул тримав невеличкий прилад із мікрофончиком і аж підстрибував від нетерплячки.

– Ось вона! Ось, я вже бачу її! Славнозвісна! Унікальна! Хортиця! Як мені пощастило! Я побачу справжніх козаків і зберу дзвін їхніх шабель у звуколов!

Натомість Брунька була занепокоєна:

- Погода псується – може задощити. Дощ – це вода...
- А від води ми можемо скощулитися! – додав Пузлик.
- Не хвилюйтеся, друзі! Я миттю!

Але не так сталося, як гадалося. На Хортиці Номул побачив групу школярів. У пошуках козаків жевжик зазірав скрізь, але зустрічав тільки звичайних туристів. Час від часу він стривожено поглядав на небо – важкі хмари нависали дедалі нижче.

Аж ось почулося іржання коней. Номул стрімголов помчав на цей звук і не помилився. Козаки гарцювали на конях, показували різні трюки, гучно ляскали батогами. Потім узялися за шаблі й розпочали двобій. Номул натиснув на кнопку, і звуколов наповнився дзвоном. Удалині пролунав грім. Жевжик кинувся до жевжохода:

- Тільки не дощ, не вода. Тільки б не скощулитися!

Але перша крапля таки наздогнала його біля дверей.

- ☀ Як гадаєш, чому Номул так радів подорожі на Хортицю?
- ☀ Чому жевжик не одразу побачив козаків на острові?
- ☀ Що вказувало на наближення дощу?
- ☀ Як ти гадаєш, що тепер станеться з Номулом?

Чому воду називають чарівницею?

1. Брунька поглянула в ілюмінатор жевжохода й побачила на склі чудернацький візерунок. Поясни, звідки він узявся.

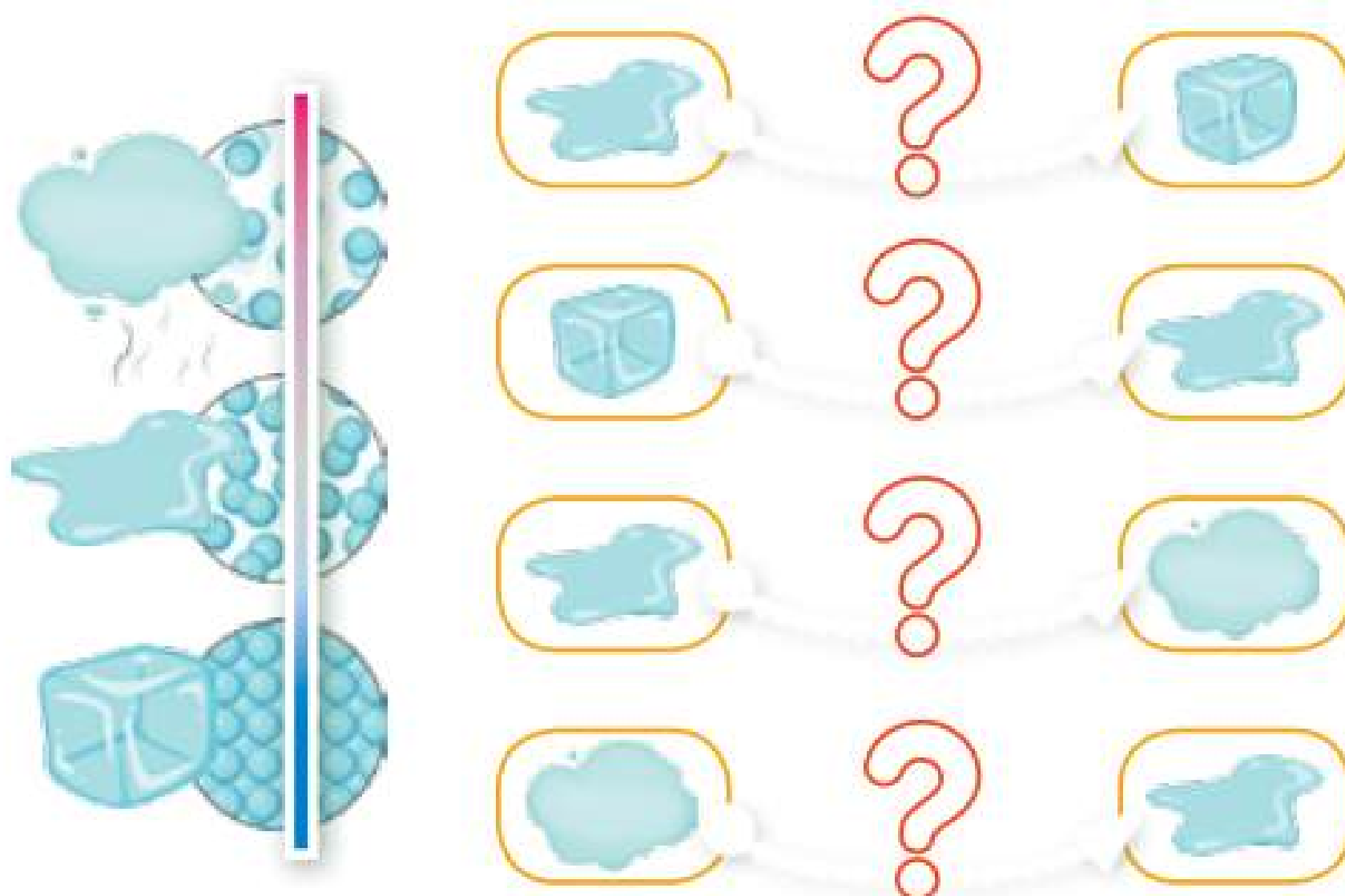
2. Визнач, які висловлювання істинні, а які — хибні. Кожне хибне висловлювання перетвори на істинне.

- ☀ У складі повітря є водяна пара.
- ☀ Візерунки на шибках можуть з'явитися, коли температура вологого повітря опуститься нижче 0°C.
- ☀ На новому склі утвориться більше візерунків, ніж на старому.

3. Обчисли.

$$\begin{array}{rclcl}
 \text{❄} & + & \text{❄} & + & \text{❄} & = & 480 \\
 \text{❄} & + & \text{❄} & + & \text{💧} & = & 820 \\
 \text{💧} & - & \text{❄} & - & \text{❄} & = & ?
 \end{array}$$

4. У природі вода постійно переходить з одного стану в інший. Коли і за яких умов відбуваються ці перетворення?

5. Досліди, як вода переходить з одного стану в інший.

1. Налий окріп у посудину майже до половини.
2. Щільно накрій фольгою, закріпивши її гумкою.
3. Через хвилину поклади на фольгу кубики льоду.
4. Простеж, що відбувається.

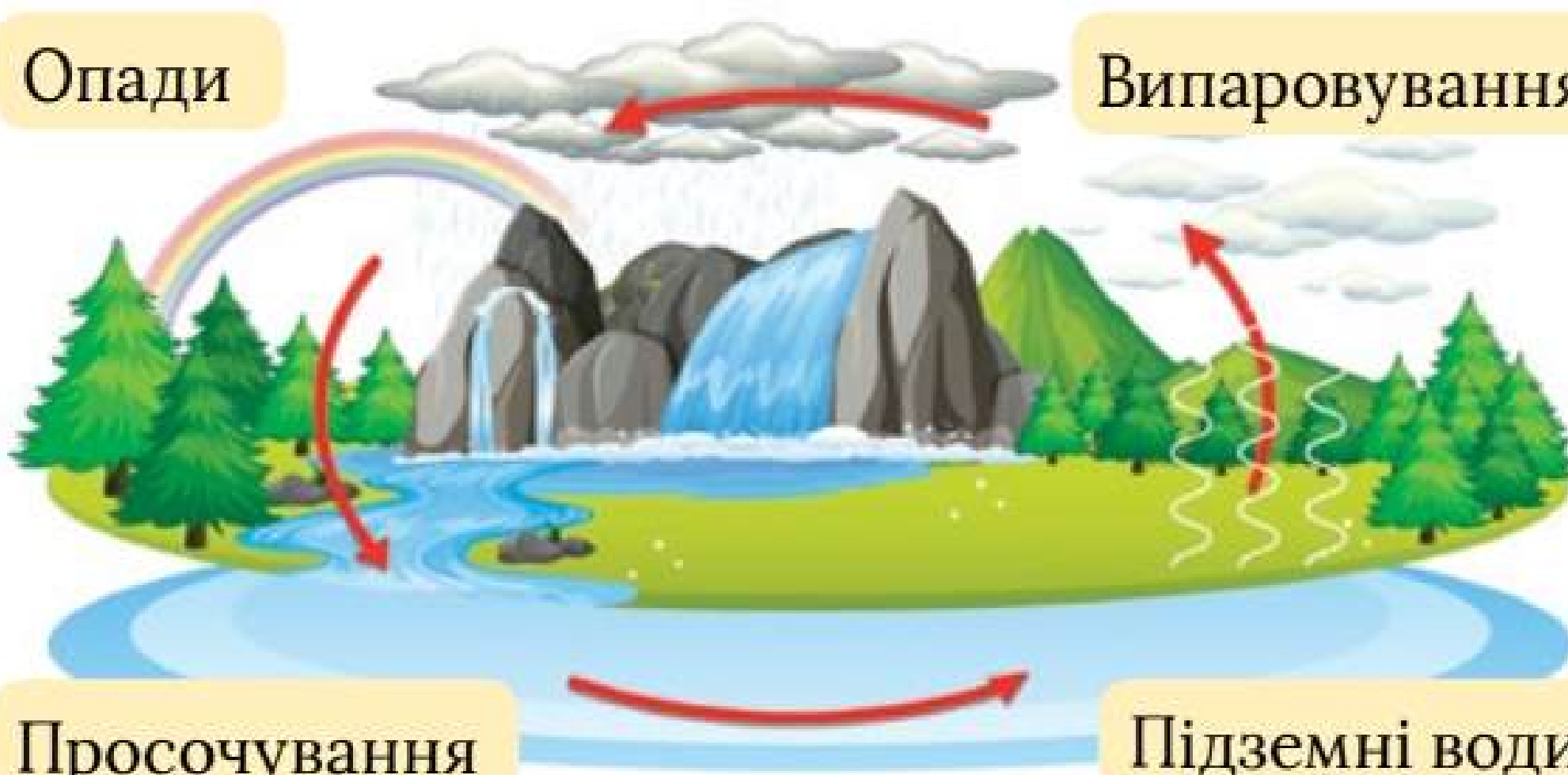
Колообіг води в природі

Опади

Випаровування

Просочування

Підземні води

6. Прочитай вірш. Яке значення води? Що ти можеш додати?

А вода – це справжнє диво! Як прожити без води?
З нею ми завжди щасливі, з нею в нас нема біди.
Є вода – ростуть рослини: ліс, сади, рясні поля.
Це чудово для людини, і радіє вся Земля.
Плавають в водичці діти, риби у воді живуть.
Розцвітають в лузі квіти. І рясні дощі ідуть.
Колообіг повсякчасно на Землі вода веде.
Тож з водою всім прекрасно і біди нема ніде!

Надія Красоткіна

7. Іван довідався, що в Запоріжжі майже сто років тому було побудовано ДніпроГЕС — найбільшу гідроелектростанцію України. Дізнайся, як працює ГЕС.

На гідроелектростанції (ГЕС) потужний потік води обертає турбіни. Вони приводять у дію спеціальні пристрої, які виробляють електроенергію.

По лініях електропередачі вона надходить до житлових будинків, заводів, офісів, магазинів та інших об'єктів.

8. Іван з'ясував, що побутові прилади споживають енергію навіть у режимі очікування. За постійно під'єднаний до розетки телевізор щомісяця доведеться сплачувати за електроенергію на 4 грн більше, а за комп'ютер — на 15 грн більше. Визнач, скільки грошей за місяць заощадить сім'я Івана, якщо хлопчик вимикатиме з розетки телевізор і два комп'ютери.

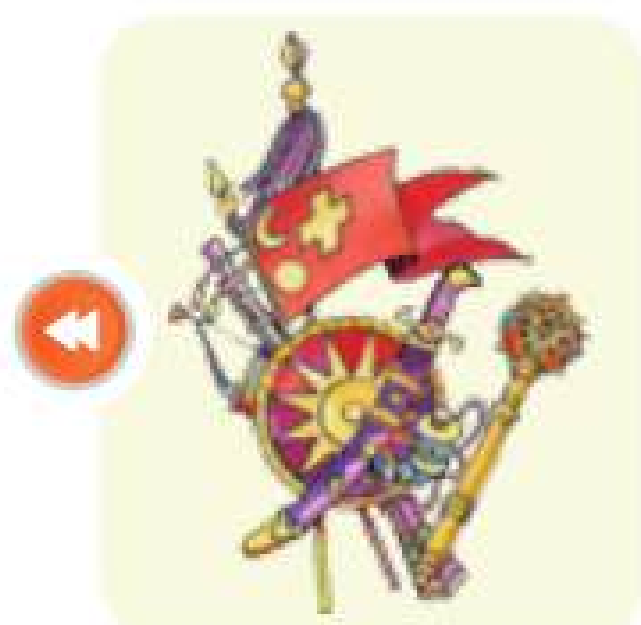
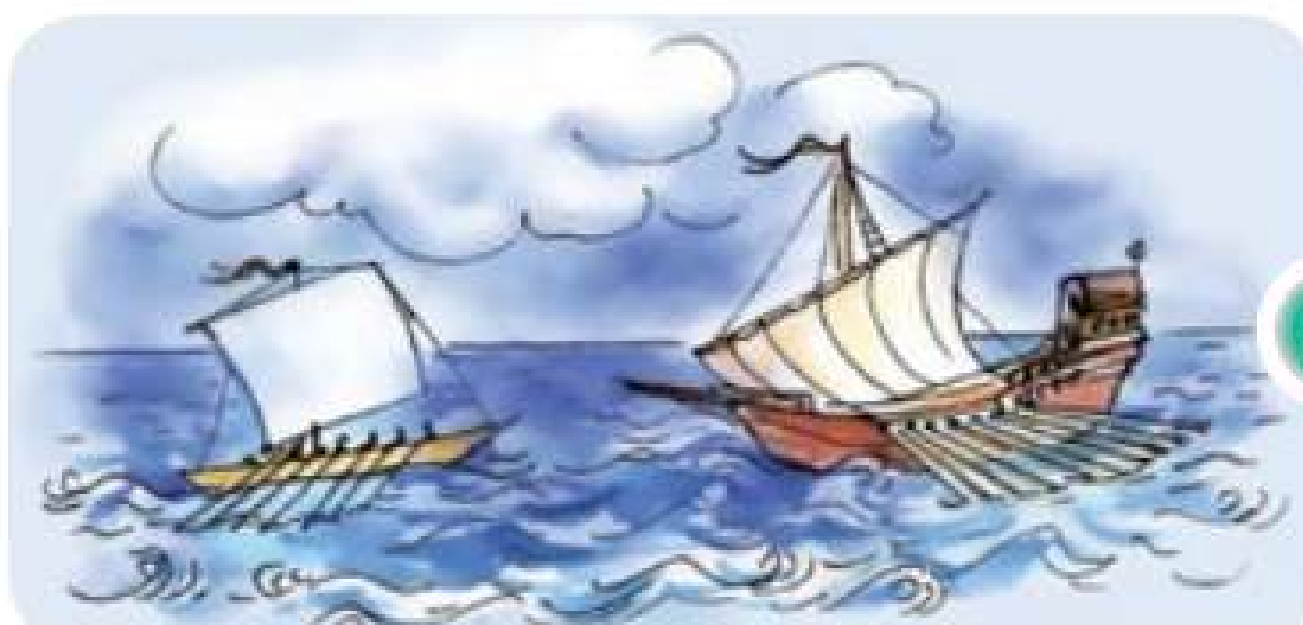

Яку суму зможе заощадити твоя сім'я за місяць, якщо ти чинитимеш так само, як Іван? А за рік? Обчисли.

Як опинитися в минулому без чарівної палички?

1. Тільки-но жевжики зібралися летіти далі, як на моніторі бортового комп'ютера з'явилися зображення. Поміркуй, що може їх об'єднувати.

2. Жевжики розмірковували, як можна потрапити в часи козацтва без чарівної палички. Які ідеї запропонуєш ти, аби відчути козацький дух?

Подивитися фільм.

?

Прочитати в інтернеті.

Запитати дорослих.

Українське козацтво виникло понад 500 років тому. Козаки обороняли наші землі від нападу загарбників. Центром українського козацтва була Запорозька Січ. Серед видатних українських гетьманів – Богдан Хмельницький, Петро Дорошенко, Петро Сагайдачний, Іван Мазепа.

3. Олена довідалася, що в Запоріжжі є одне із семи чудес України – острів Хортиця. На ньому створений унікальний історико-культурний комплекс “Запорозька Січ”, де панує атмосфера часів козаччини. Поміркуй і запропонуй не менше трьох варіантів відповідей на запитання.

- ☀ Чому мирні українські селяни ставали відважними воїнами-козаками?
- ☀ Що спонукало сучасних українців створити на острові Хортиця комплекс “Запорозька Січ”?

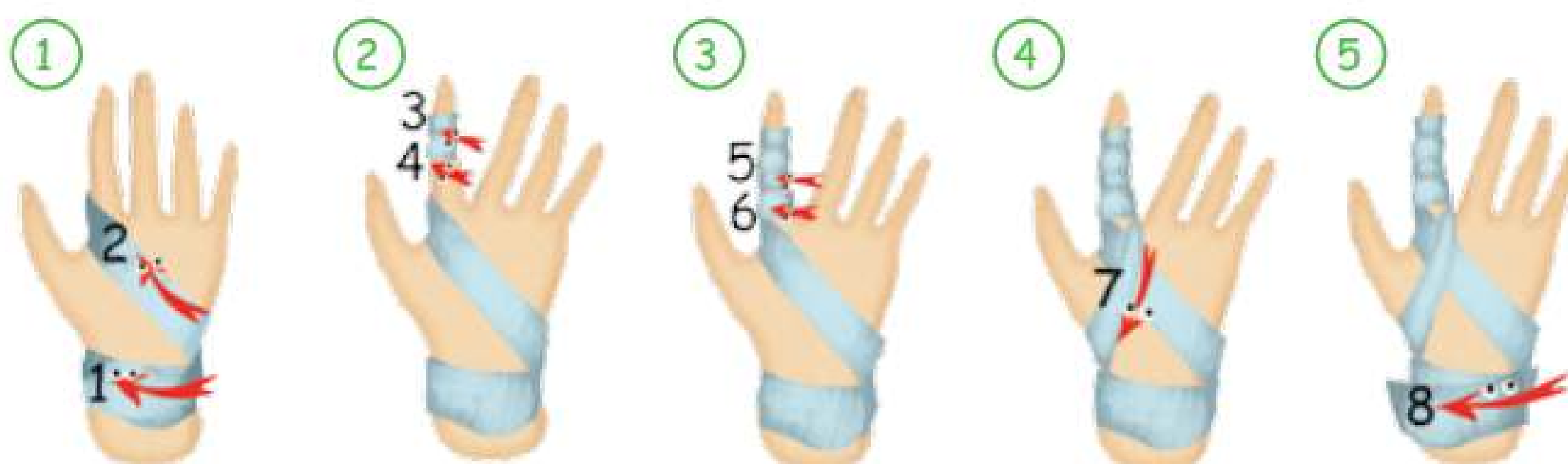

Храм Покрови Богородиці,
о. Хортиця, Запоріжжя

4. Відвідуючи Хортицю, Оленка потрапила на виступ театру козацького бою “Січові козаки”. Учасники демонстрували свою вправність у рукопашному бої, фехтуванні на шаблях, стрільбі з лука верхи на конях. Скільки часу тривав виступ, якщо він розпочався о 15 год 5 хв, а завершився о 15 год 45 хв?

5. Молодшого братика Оленки зацікавила школа, яка була на Січі. Від екскурсовода діти довідалися, що кожен учень козацької школи вчився не лише читати, писати і вправно володіти шаблею, а й надавати першу медичну допомогу собі й побратимам. Розгляньте малюнок. Працюючи в парах, повправляйтеся в накладанні пов'язки на палець.

6. За переказами, серед козаків були характерники — люди, які володіли надзвичайними здібностями. Найвідоміший з них — Іван Сірко. Він наганяв страх на ворогів. Прочитай уривок із легенди про відомого отамана й розкажи, які надможливості він мав.

Пішли запорожці із Сірком у похід. А татари прочули про те та й набігли на Січ, похазяйнували там і полонених узяли. Женуть їх, а вони, бідолашні, не хочуть іти, ридають — аж земля

Скульптура “Іван Сірко”, о. Хортиця, авт. невідомий

стогне. Татари їх нагайками підганяють. Прочув про те кошовий Сірко й кинувся з козаками в погоню. Добігли близько і бачать, що татар багато, а козаків мало. Без хитрощів не впоратися.

Спинив отаман коня, скочив на землю і — кувирдь! — обернувся хортом, та й побіг до татар. Вони бачать — хорт, ще й гарний такий. Узяли його, нагодували, приручили. А як стали відпочивати, хорт напустив на них сон і повернувся до козаків. Знову — кувирдь! — і зробився чоловіком.

Напали козаки на татар і визволили всіх полонених.

7. Які здібності маєш ти? Розкажи.
8. Троє козаків: Михайло Писар, Гриць Вернигора й Устим Куліш — об’їжджали коней. Гриць Вернигора звільнився не останнім, Устим Куліш — раніше за Гриця. У якій послідовності козаки завершили об’їжджати коней?

9. Зроби ляльку-дергунчика за інструкцією.

- ✿ Виріж із картону тулуб, ручки й ніжки.
- ✿ Пробий шилом отвори.
- ✿ Прикріпи ноги та руки до тулуба за допомогою ниток.
- ✿ Поклади руки паралельно і з'єднай одну з одною ниткою. Так само зроби з ногами.
- ✿ Відріж останню – найдовшу – нитку (за неї потім смикатимете ляльку). Прив'яжи її посередині до верхньої і нижньої ниток.
- ✿ Намалюй козакові обличчя й одяг.

- ✿ **10.** Разом з однокласниками створіть “козацьке військо” і придумайте виставу “Запорозька Січ”. Презентуйте її своїм рідним і друзям.

Гуп-гуп-гуп чи не туп

Скощулений Номул гасав по жевжоходу вихилясами й горлав: “Гуп-гуп-гуп чи не туп!”

– І що тепер робити? – стривожено мовила Брунька.

– Лише чекати. На це немає ради. А в нас ще й непросте завдання в Івано-Франківській області: треба дістати вишитий рушник. Поцупити його не можемо – дід Оксеник заборонив. Ти, Брунько, майстерно ведеш перемовини, тож і йди у світ. А я залишуся Номула пильнувати.

Брунька довго міркувала, як упізнати серед людей вишивальників. Урешті вирішила чатувати в крамничці, де продають нитки й інше приладдя для рукоділля.

За однією жіночкою, яка вийшла з крамнички, Брунька пішла до дверей із написом “Центр дитячої творчості”, а потім до кабінету “Гурток української вишивки”. Тут довелося створити голограму – восьмирічну дівчинку.

– Вітаю! – звернулася нова гостя до гуртківців. – Ми з друзями збираємо колекцію речей, пов’язаних з Україною. Чи не могли б ви подарувати нам одну зі своїх робіт?

Діти погодилися. Брунька застосувала функцію зменшення об’єктів і помчала до друзів.

- ☀ Які емоції викликав у тебе скощулений Номул?
- ☀ Чому дід Оксеник заборонив жевжикам без дозволу забирати чужі речі до скрині?
- ☀ Чи погодився б / погодилася б ти віддати власноруч створений виріб до чужої колекції?
- ☀ Що могли відчувати діти, віддаючи рушник Бруньці?

чим приваблює природа Карпат?

1. Брунька любить активний відпочинок. Тому вона дуже зраділа, коли на моніторі бортового комп'ютера прочитала напис "Буковель" і побачила фото.

Розглянь його і розкажи, чому гори так зачаровують людей.

2. Щоб насолодитися красою Карпат, жевжики дісталися вершини гори на крісельному підйомнику. "Яка краса!" — вигукнула Брунька й мерщій витягла свій записник. У ньому вона зробила кілька схематичних позначень. Розглянь їх. Що зафіксувала жевжичка? Розкажи.

Поспостерігай за погодою і ти. Опиши результати спостереження.

3. Юля і Ліза змерзли, гуляючи підніжжям Карпат. Неподалік готували гарячий глінтвейн: на соці та на вині. Напій солодко пахнув, і Ліза хотіла його скуштувати, щоб зігрітися. Як має вчинити Юля? Змодельуйте поведінку дівчат.

4. Третьюокласники вирішили разом із дорослими пройти туристичним маршрутом “Стежка Довбуша” поблизу міста Яремчого. Гюльнара пригадала, що тато розповідав їй про Олексу Довбуша. Що ти знаєш про цю історичну особу? Розкажи.

“Олекса Довбуш”,
авт. Іван Лобода

5. Екскурсовод розповів, що найцікавіше місце на маршруті — камінь Довбуша. Прочитай легенду і сформулюй два запитання за її змістом. Постав їх однокласникам та однокласницям і послухай відповіді.

Біля каменя є вхід у печеру, де захована скриня з довбушівським золотом. Зайти до печери можна тільки раз на рік — у ніч на Івана Купала. Проте заволодіти скарбами не вдасться, оскільки вони зачаровані. Той, хто винесе скарб із печери, вмиє скам'яніє.

6. Учні 3-го класу розпочали екскурсію “Стежками Довбуша” о 12 год 15 хв, а завершили її о 15 год 30 хв. Скільки часу вони мандрували?

Час початку
мандрівки.

Час завершення
мандрівки.

7. Цього року Юстина з рідними вперше збирається підкорити Говерлу – найвищу вершину Українських Карпат. Розглянь речі й одяг, які приготувала для подорожі дівчинка. Проаналізуй і оціни їх безпечність.

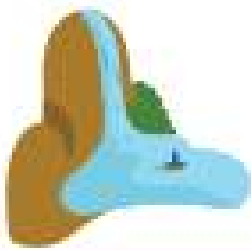

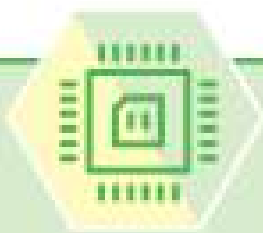
8. Піднімаючись на Говерлу, Юстина вигукнула: “Мамо, дивись, гори димлять!” Що мала на увазі дівчинка? Поясни.

Чи бачив/бачила ти колись таке явище? Опиши емоції, які ти відчував/відчувала.

9. Досліди властивості об’єктів і подай результати у вигляді таблиці.

Об’єкт	Назва об’єкта	Властивість	Значення властивості
	ялина	колір, розмір, форма	зелена, невисока, конус
	водоспад		
	сонце		

Що я можу змінити власноруч?

1. Пузлик довідався, що вишиванка — один із національних символів України. Пройди лабіринтом і довідайся, у якому місті Івано-Франківської області розташований найбільший ярмарок вишиванок.

2. Коли Брунька потрапила на ринок і стала розглядати вишиті вироби, їй захотілося поспілкуватися з мисткинею. Прочитай відповіді, які почула жевжичка. Якими могли бути запитання? Розіграйте діалог у парах.

Я з дитинства
люблю вишивати.

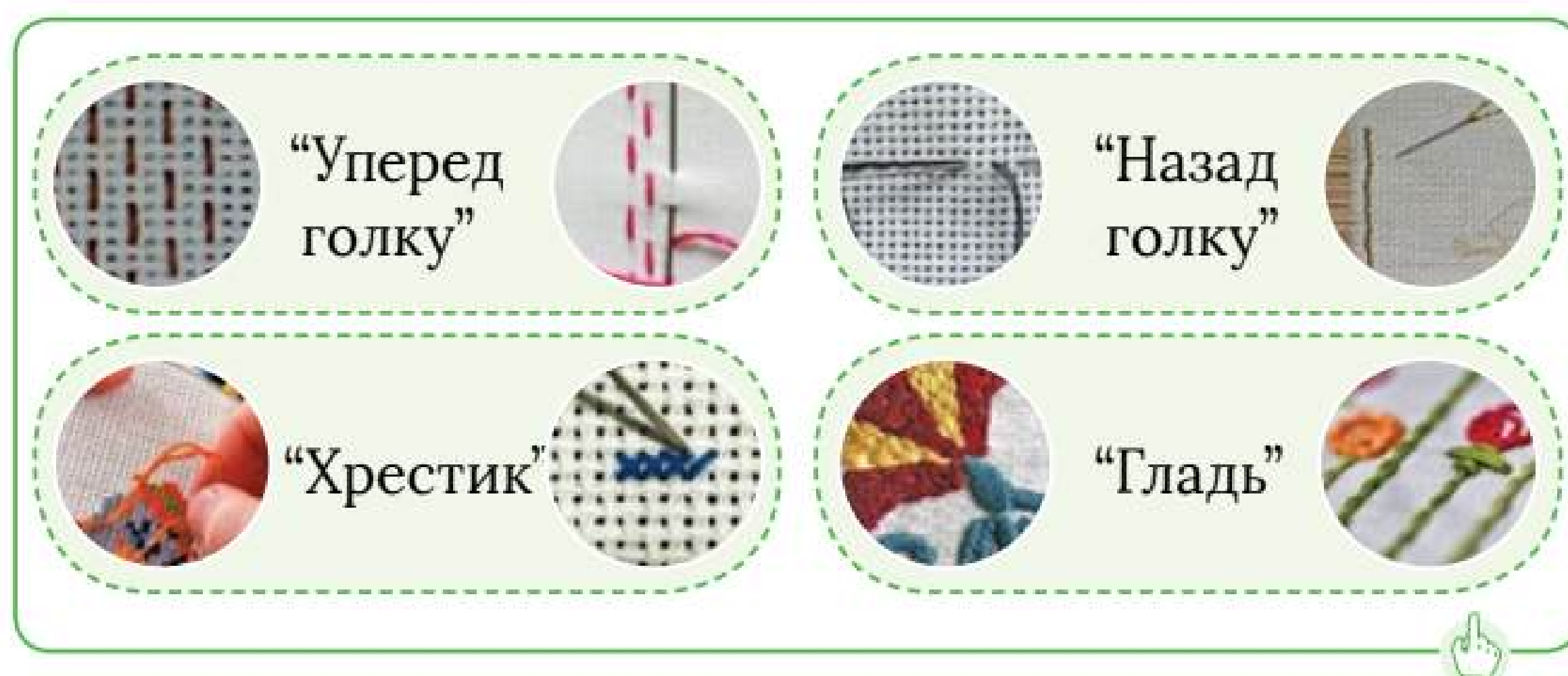
Я вишиваю по-різному:
і гладдю, і хрестиком.

Мрію відродити старовинні орнаменти.

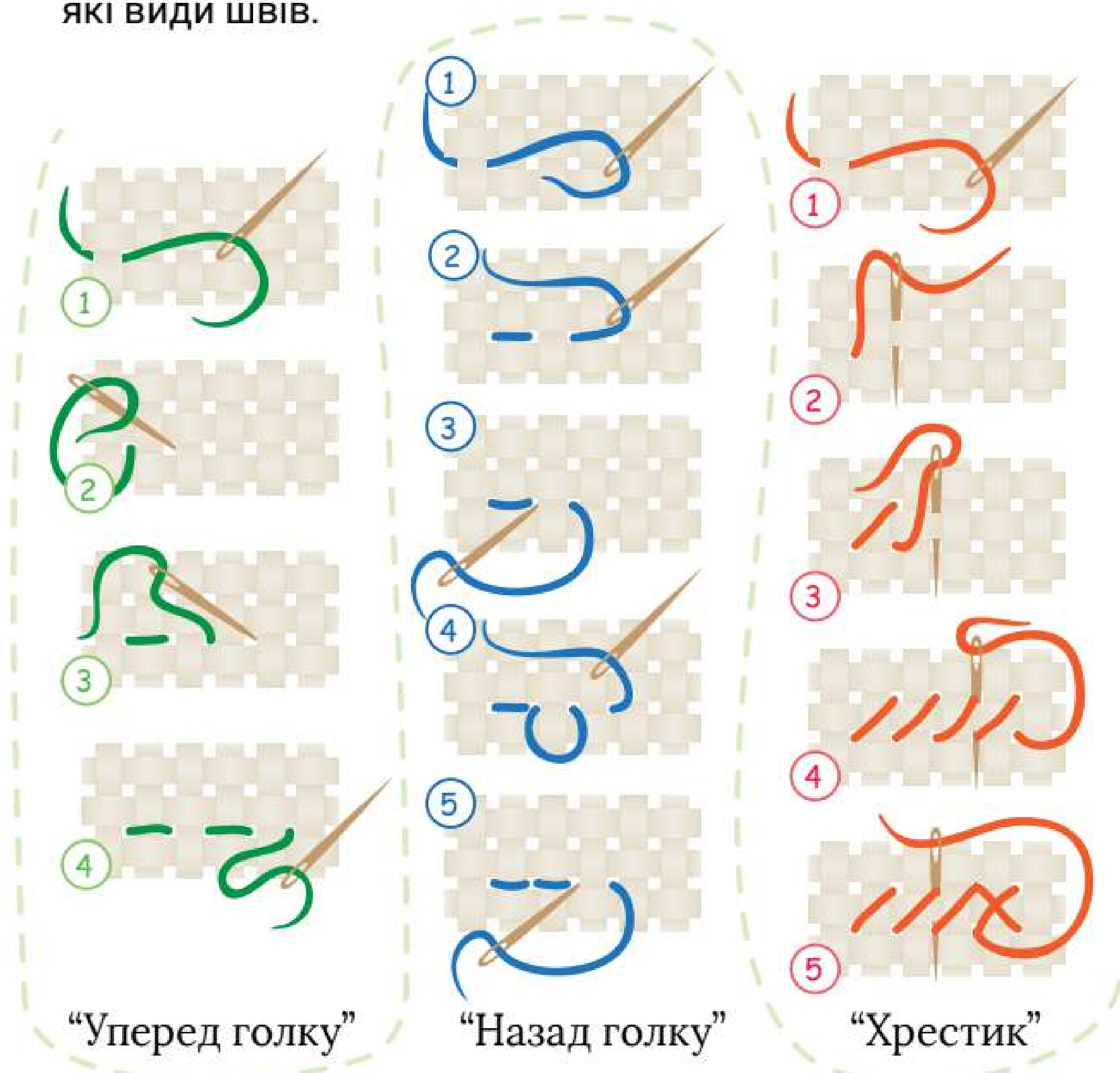
Щоб довести сорочку до ладу,
мені потрібно близько місяця.

3. Старша сестра Бориса — Поліна — захотіла вишити для свого брата сорочку. На нитки їй знадобилося 83 грн, на тканину — 182 грн. За пошиття сорочки дівчинка заплатила 400 грн. Скільки коштів витратила Поліна, щоби здійснити свій задум?

4. Розглянь, які є види швів.

5. Учні 3-го класу запросили Поліну до школи, щоб вона провела для них майстер-клас із вишивання. Опануй і ти деякі види швів.

Хочу подарувати мамі на день народження синю троянду, тільки де ж її взяти?

ЧАРІВНІ КВІТИ

Матеріали та обладнання

- ☀ Квіти білого кольору (троянди, хризантеми);
- ☀ харчовий барвник синього або іншого кольору;
- ☀ гострі ножиці із заокругленими кінцями;
- ☀ вода;
- ☀ ваза чи банка.

Щось не дуже гарно виходить...

2

Виявляється, є інший спосіб!
Спробуймо його!

Хід експерименту

1. Візьми високу вазу з водою і розведи в ній барвник будь-якого кольору до насиченого відтінку.
 2. Зріж навскіс стебла й розщепи їх на чотири частини.
 3. У вазу із забарвленою водою постав квіти.
 4. Вазу помісти в темне прохолодне місце.
 5. Спостерігай за квітами протягом доби.
 6. Зроби висновок.
- ☀ Довідайся, якого кольору набуде жовта троянда, якщо її "напоїти" синім барвником. А як у цьому розчині зміниться квітка червоного кольору?

Крихка знахідка

Виконувати місію зі скощуленим Номулом було важко. Він то пробував ходити догори дригом, то пульт від скрині заховав. Але жевжики не здавалися.

У Київській області скриня відкрила порт у формі яйця. Пузлик і Брунька були збентежені. Адже з яйця може з'явитися пташка, черепаха, змія і навіть крокодил!

Урешті Пузлик вирушив на птахофабрику.

Ось височенний птах на довгих ногах і з довгою шиєю. А яйце його завбільшки із жевжохід. А ось красені з гучними голосами і яскравими хвостами, але кажуть, що яєць не несуть – то не їхня справа. От зграйка білосніжних птахів з оранжевими лапками і дзьобами чимчикує до води. Але їхнього яйця Пузликові не підняти. Аж ось мала рябенька пташечка, і яєчка в неї такі самі – те, що треба. Лиш би не відмовила. Пузлик підготував промову:

– Шановна пані! Чи не будете ви такі ласкаві подарувати мені ваше яєчко для однієї вельми корисної справи?

Пташечка зніяковіла й погодилася. Місію виконано!

Коли Пузлик із яйцем увійшов до жевжохода, Номул стрибав і... ненароком зачепив крихку знахідку.

Але Брунька її миттю підхопила. Фух!

- ☀ Якими словами Пузлик звернувся до перепілки? Чому він обрав саме таку форму?
- ☀ Яких птахів зустрів Пузлик на птахофермі?
Які ключові слова допомогли тобі їх упізнати?
- ☀ Назви казки, пригоди в яких пов'язані з яйцем.

Чим цікаве яйце?

1. Жевжики обговорювали, які перетворення можуть відбуватися з яйцем. Які ще цікаві факти про яйце тобі відомі?

Пташенятка
вилуплюються з яєць.

Яйце корисне
для здоров'я.

Шкаралупа яєць буває
різного забарвлення.

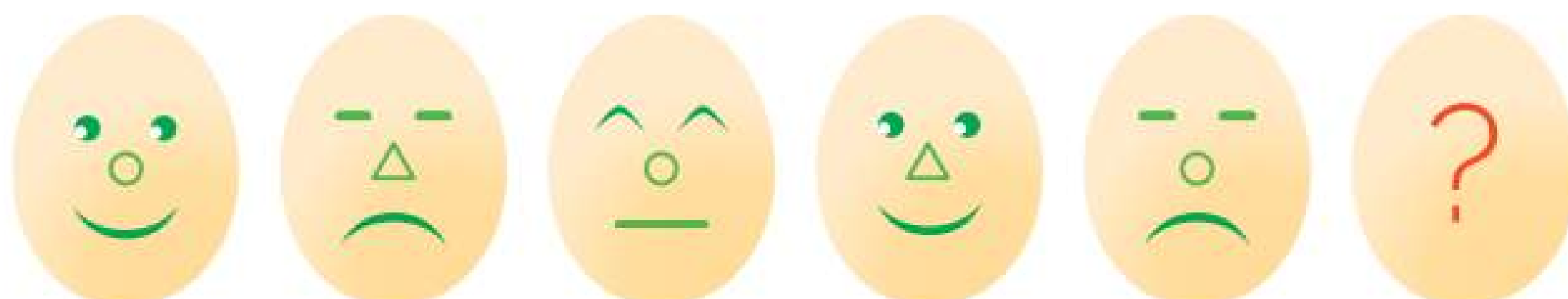

?

2. Розглянь зображення яєць, які відкладають різні тварини. Визнач, кому вони належать.

3. Який малюнок наступний?

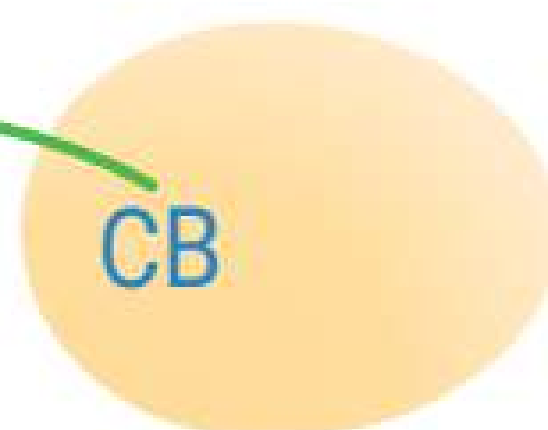

4. Іринка відвідала Васильківську птахофабрику й дізналася, що на всіх яйцях, які збираються продавати, ставлять спеціальні знаки.

Дієтичне яйце. Свої властивості зберігає протягом 7 днів.

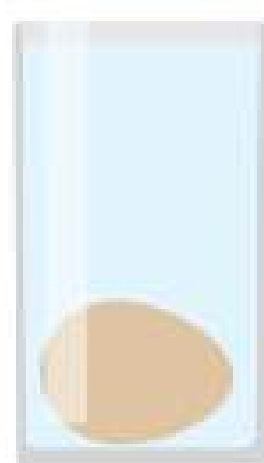
Столове відбірне яйце, вжити впродовж 25 днів.

Купуючи в магазині яйця, перевіряй їхню свіжість за **маркуванням**.

5. Бабуся Іринки розповіла, що перевірити свіжість яйця можна не тільки за маркуванням. Вона показала онуці прості способи. Навчися й ти визначати свіжість яєць.

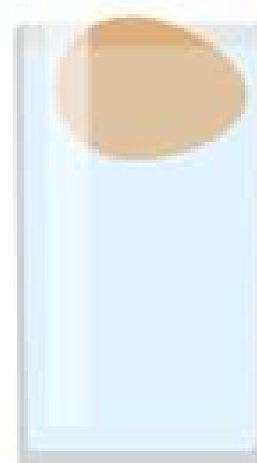
Яйце, знесене менше тижня тому.

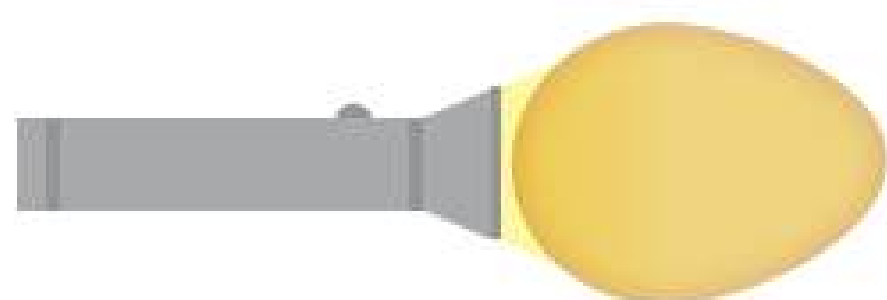
Яйце, знесене 10–14 днів тому.

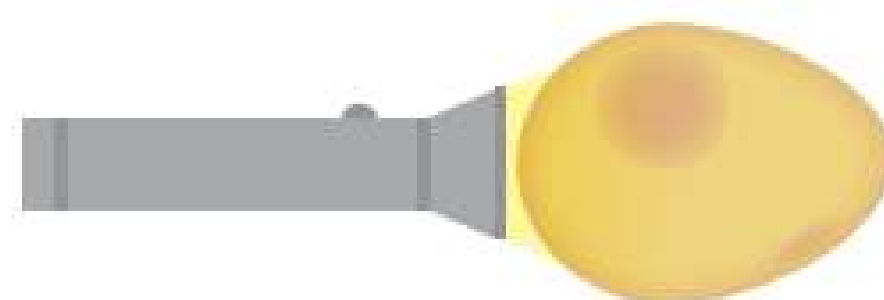
Яйце, яке треба вжити якнайшвидше.

Яйце, непридатне для вживання.

Свіже яйце.

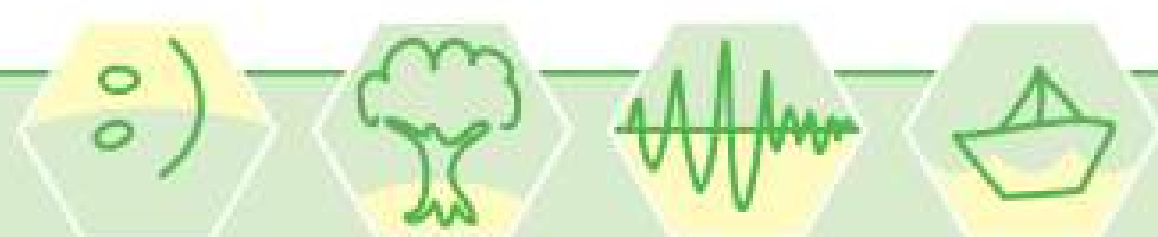

Яйце, знесене давно.

6. Іринка поцікавилася, чи може з купленого в магазині яйця вилупитися курчатко. Працівниця птахофабрики сказала, що ні, оскільки в цих яйцях немає зародків. Але в природі під шкаралупою відбуваються дивовижні перетворення. Розглянь малюнки й склади розповідь про одне з них.

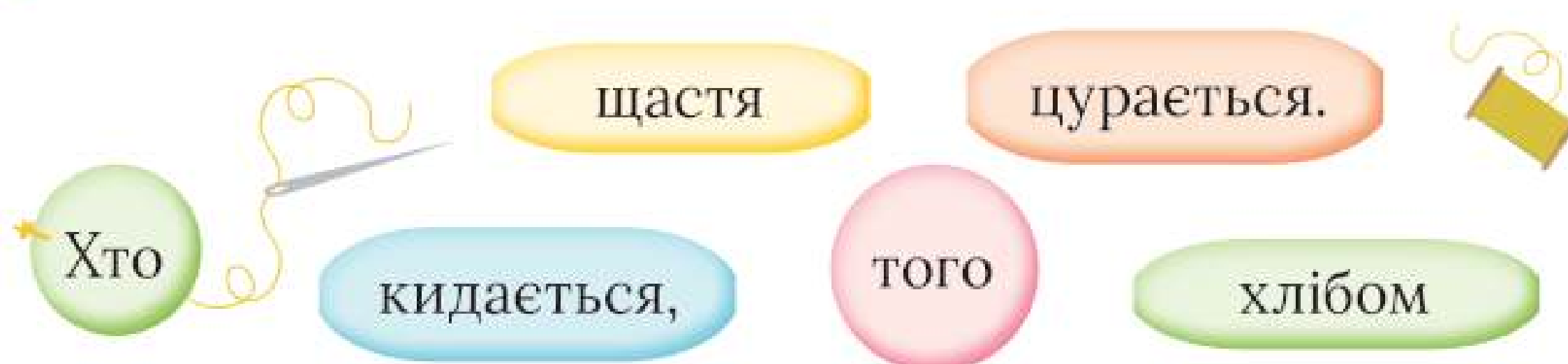

7. Іринку дуже зацікавили перетворення всередині яйця. Вона зібрала інформацію про яйце черепахи. Результати свого дослідження дівчинка оформила у вигляді книжечки. Зроби й ти книжечку "Історія одного яйця".

Як зернятко перетворюється на хліб?

1. Нудьгуючи, Брунька з Пузником почали бавитися хлібом. Жевжики ліпили з нього кульки й кидали одне в одного. Аж раптом жевжохід завмер і світло згасло. “Що ми зробили не так?” — здивувалися жевжики. Вислови власні припущення щодо цього.
2. Віднови прислів'я та поясни його зміст.

3. Максим відвідав музей хліба в Переяславі, що на Київщині. Хлопчик дізнався, що є майже 1000 видів хлібних виробів. Назви якомога більше з них.

4. Розглянь зображення традиційних для різних народів, що живуть в Україні, хлібних виробів. Пригадай їх назви і розкажи, коли випікають кожен з них.

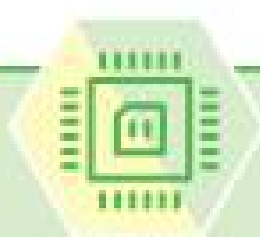
Спочатку люди споживали сирі зерна. Потім стали розтирати їх на **жорнах** та варити. Це нагадувало рідку кашу. Хліб, подібний до сучасного, з'явився близько 8 тисяч років тому.

5. Розглянь зображення і розкажи, який шлях долає зернятко, перш ніж стати хлібиною.

6. Люди яких професій працюють для того, щоби хліб опинився на твоєму столі?
7. Часом трапляється, що не весь хліб у магазині встигають продати свіжим. Поміркуй, як можна використати хліб, що почав черствіти. Обміняйтеся з однокласниками та однокласницями своїми міркуваннями.

8. Прабабуся Тараса, яка живе в селі Красилівці, що на Київщині, розповіла онукові про страшні часи свого дитинства. Прочитай уривки зі спогадів баби Одарки. Що ти знаєш про Голодомор в Україні? Розкажи.

Добрий урожай був того року, ох добрий...

Усе забирали, навіть юшку з печі
вийняли й вилили собакам...

Узимку було найгірше...
Багато людей померло тоді...

Шматка хліба не мали, їсти не було що...
Траву їли, кору з дерев...

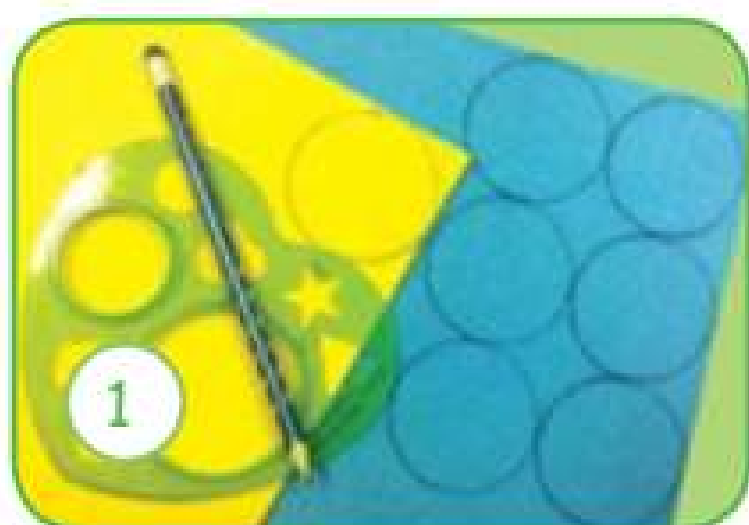
9. Режисер С. Буковський у кінострічці “Живі” зафільмував людей, які пережили Голодомор.
svitdovkola.org/3/media2

Переглянь фрагмент, у якому звучить розповідь очевидиці. Що ти відчував/відчувала, слухаючи її?

10. Виготов символ пам'яті про жертв Голодомору — незабудку в синьо-жовтих барвах. Створіть колективне панно “Не забудь!”.

Не забудь запалити свічку пам'яті
в четверту суботу листопада.

Чому важливо знати минуле свого народу?

А навіщо свічка? У когось день народження?

Сумно про таке згадувати.

Ні. Сьогодні день пам'яті тих, хто помер від Голодомору.

Так, але ми маємо про це пам'ятати.

Я розкажу тобі те, що мені розповідала бабуся...

☀ Розпитай рідних, що вони знають про Голодомор.

Як звичайні речі стають мистецтвом?

1. Розглянь експонати Національного музею декоративно-го мистецтва України. Які звичайні речі майстри перетво-рили на мистецтво?

2. Прочитай розмову, яка відбулася між дітьми під час від-відування музею декоративно-ужиткового мистецтва, та вислови свою думку.

Як звичайні речі можуть стати мистецтвом?

Митцю це вдається
легко! Він має талант.

Для цього потрібна довга
та наполеглива праця.

3. Вияви закономірність
та усно продовж ряд.

4. Богданка розповіла, що її хрещена працювала на керамічному заводі “Васильківська майóліка”. Нещодавно один з виробів цього заводу став відомим на весь світ.

Обстрілом було зруйновано житловий будинок у Бородянці. Але в одній з квартир дивом уціліла кухонна шафка. А на ній гордо й незламно височів керамічний півник. Він став одним із символів незламності українського народу.

За матеріалами журналу “Джміль”

Які ще символи незламності українського народу ти знаєш?

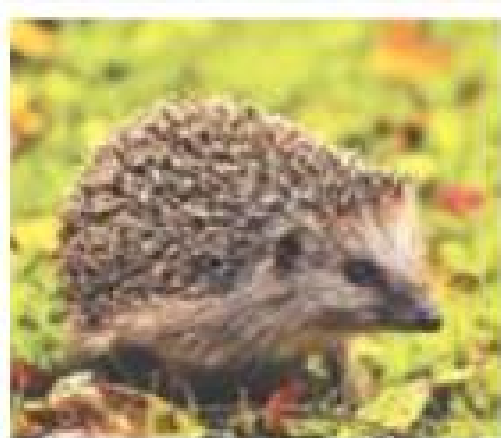
5. Виготов півника з глини або пластиліну.

Підсумуй вивчене

1. Пригадай пригоди жевжиків у цьому місяці. Яка пригода справила на тебе найбільше враження? Чому?
2. Визнач, які із запропонованих тверджень істинні. А хибні перетвори на істинні.
 - ☀ Для переходу води з рідкого стану у твердий потрібне підвищення температури.
 - ☀ З опалого листя можна зробити лише аплікацію.
 - ☀ Найвища вершина українських Карпат – Говерла.
 - ☀ Важливо знати й пам'ятати минуле свого народу, зокрема й сумні події.
3. На шкільному подвір'ї Тетянка побачила білку й вигукнула: "Дивіться, дивіться, в білки змінилася шубка!" Упізнай на фото тих тварин, які з настанням холодів змінюють колір хутра. Назви їх.

4. Продовж речення усно.

Узимку деякі тварини змінюють колір хутра, для того щоб...

5. Розглянь світлини й розкажи, які чарівні перетворення на них відбулися або відбудуться.

6. Назви свої здобутки за цей місяць.

Як кожен із них допомагає тобі вже зараз?

А як допоможе в майбутньому?

Здобуток

Я можу довести,
що спалювання старого
листя є шкідливим.

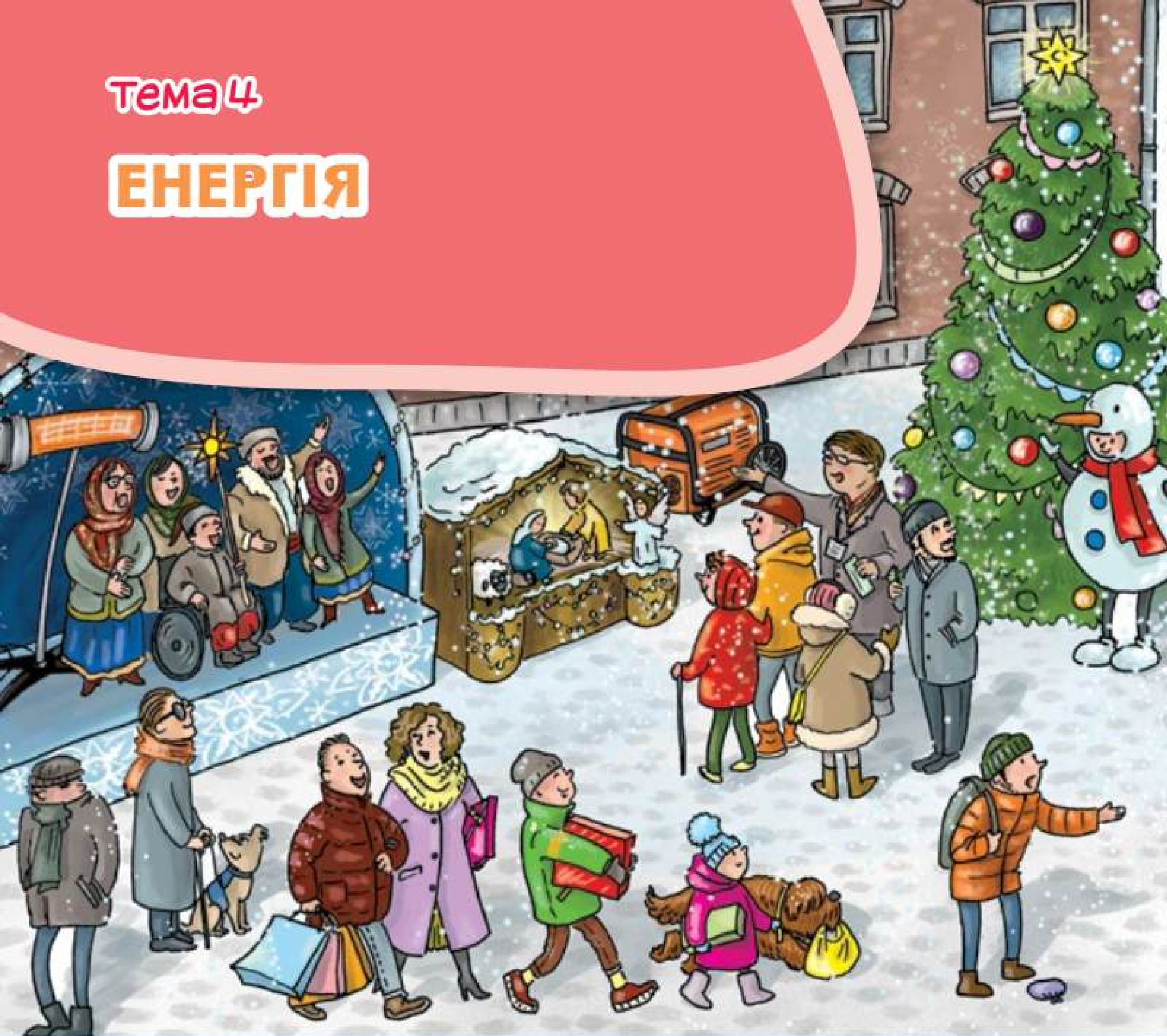
Зараз

Я дбаю про природу своєї
місцевості.

Майбутнє

Я оберігаю природу
України.

Вивчаючи цю тему, ти:

- ✿ “побуваєш” в Автономній Республіці Крим, Кіровоградській та Львівській областях;
- ✿ дізнаєшся, що таке енергія та як людина використовує енергію Сонця, вітру й води;
- ✿ визначатимеш показання побутових лічильників;
- ✿ з’ясуєш, як енергія допомагає людині діяти;
- ✿ пригадаєш, які тварини накопичують і зберігають енергію для зимівлі.

- ✿ Яке свято зобразила художниця? Як ти про це здогадався / здогадалася?
- ✿ Які традиції цього свята тобі відомі?
- ✿ Хто з персонажів наповнений енергією?
- ✿ До кого тобі хотілося б приєднатися? Чому?
- ✿ Чи є на малюнку персонажі, яким незатишно? Обґрунтуй свої міркування. Як ти можеш розрадити самотніх людей у свято?
- ✿ Хто з персонажів шукає відповіді на свої запитання? Чому ти так вважаєш?

Знову в строю

Номул прокинувся і тихенько застогнав.

– Друже! Ти одужав! Яке щастя! – зрадів Пузлик.

– О-о-о. Як все болить! Я вам стільки клопоту приніс...

Пузлик обійняв друга, а Брунька підсунула йому під спину подушку й відповіла:

– Ти гасав по жежвоходу так, що він аж ходором ходив.

– А ще яйце з Київщини ледь не розбив. Та все обійшлося. Відновлюй сили. Без твоєї допомоги нам було важко.

Аби покращити Номулу настрій, Брунька й Пузлик прикрасили жевжохід. У центрі на стіні прикріпили гілочку смереки, на її верхівці – тризуб. Знизу розгорнули вишитий рушничок. За вечірньою бесідою друзі пригадали свої мандри та й скупчилися біля мапи й нового порту в скрині.

– О, це маленька, але дуже важлива річ! Я знаю, де її шукати: там, де люди щось майструють, конструюють, – збадьорився Номул.

А Пузлик поглянув на мапу та додав:

– Ми вже на Кіровоградщині. Погляньмо, що тут є.

Брунька та Номул одразу кинулися до віконця.

– Я бачу ліс на березі річки! Як гарно! – вигукнула Брунька.

– А я – залізничну станцію! Ось сюди нам і треба, – скерував друзів Номул.

☀ Як друзі підтримали зажуреного Номула, коли він погано почувався?

☀ Для чого потрібна гайка? Де ти її бачив / бачила?

Що таке енергія?

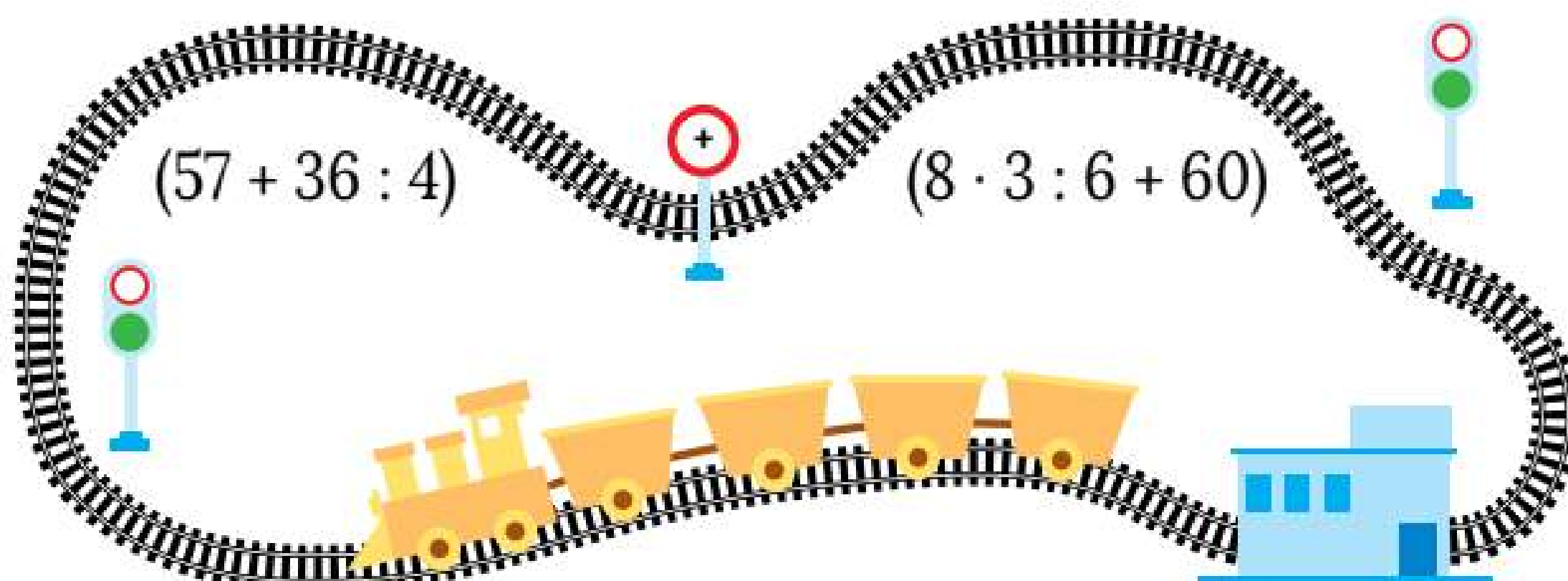
1. Оглядаючи залізницю, Брунька зі здивуванням відзначила, що одна колія значно вужча за інші. Жевжики вирішили довідатися про неї в місцевих перехожих. Сформулюй запитання, з яким можна звернутися до жителів міста за поясненням.
2. Працівник залізниці дядько Ігнат розповів, що тут пролягає Гайворонська вузькоколійка.

Ширина колії Гайворонської вузькоколійки – 750 мм. Тобто вона майже вдвічі вужча за ті, якими нині їздять потяги. Ця вузькоколійка – найдовша в Європі.

Обчисли вираз і довідайся довжину Гайворонської вузькоколійки. У яких одиницях її доцільно вимірювати: у сантиметрах, метрах чи кілометрах?

3. Дядько Ігнат розповів, що енергія, яка рухає давній потяг вузькоколійкою, виробляється при згоранні палива. Розгляньте малюнки й поміркуйте, що спільного в зображених об'єктах.

Слово “**енергія**” в перекладі з грецької мови означає “дія”. Енергія не може зникнути чи з'явитися з нічого, вона перетворюється з одного виду в інший.

4. Розглянь малюнки, на яких зображені перетворення одного виду енергії в інший. Доповни підписи усно.

Енергія ... перетворилася в ... тіла людини.

Енергія ... змусила ... годинника рухатися.

Слова для довідки: механізм, їжа, батарейка, тепло.

5. Наведи власні приклади перетворення енергії.
6. На Кіровоградщині вирощують цукровий буряк, з якого на одинадцяти заводах області виготовляють цукор. Упізнай цю технічну рослину на малюнку й розкажи, звідки вона бере енергію для свого розвитку.

7. Відомо, що цукор після засвоєння дає нашому організму енергію, але надмірне вживання солодкого шкодить здоров'ю. Розглянь продукти, що містять цукор, і скажи, які з них і за яких обставин принесуть користь твоєму організму, а які – можуть зашкодити.

Щоб не нашкодити своєму організму, вживай менше цукерок і тістечок, а більше фруктів і ягід.

Як людина використовує енергію Сонця, вітру, води?

1. Жевжики розмірковували, чим неможливо скористатися без електроенергії. А як вважаєш ти?
2. На запитання “Які природні об’єкти є джерелом енергії?” діти дали різні відповіді. Доповни їхні репліки власними прикладами.

Сонце.

Кам’яне вугілля та газ.

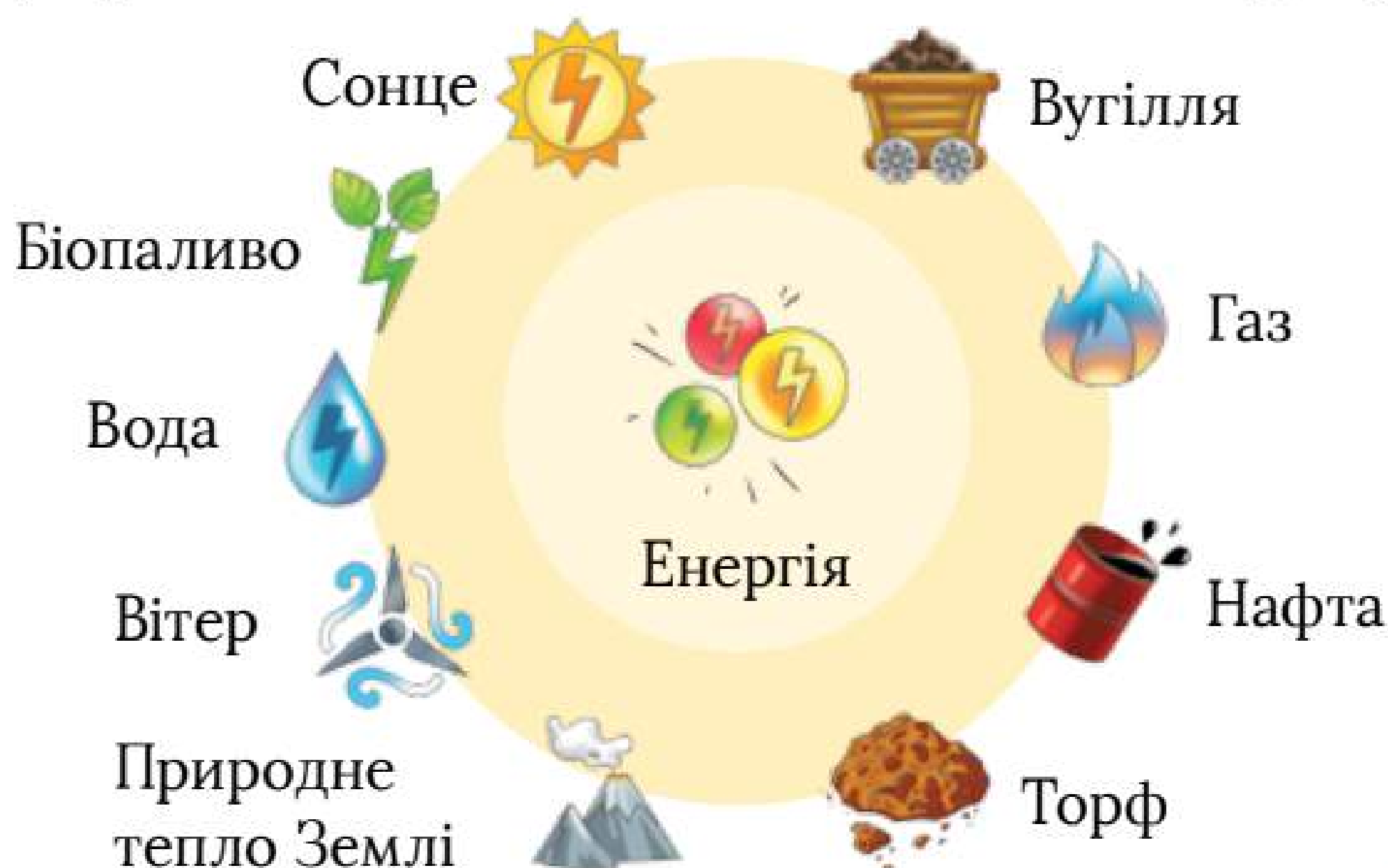
?

3. Розглянь малюнки. Поміркуй, які переваги й недоліки кожної з груп джерел енергії. Чому, на твою думку, ці групи мають такі назви?

**Поновні
(відновлювані)
джерела**

**Непоновні
(невідновлювані)
джерела**

4. Змодельуйте ситуацію “Інтерв’ю експерта з питань охорони довкілля”. Дотримуйтеся поданого плану.

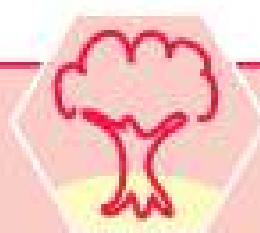
- ✿ Розподіліть між собою ролі: журналіст та експерт.
- ✿ Підготуйтеся до інтерв’ю. Журналіст має продумати 3-4 основні запитання про джерела енергії. А експерт із питань охорони довкілля має довідатися з різних джерел, як використання окремих джерел енергії впливає на стан довкілля.
- ✿ Проведіть інтерв’ю.
На початку бесіди журналіст має назвати себе та канал, газету чи онлайн-видання, де він працює.

5. У Кіровоградській області розташоване Кременчуцьке водосховище. Люди створили його, щоб виробляти електроенергію. Як працює гідроелектростанція? Пригадай і розкажи.

6. Узимку Кременчуцьке водосховище вкривається кригою. Коли Оленка з Остапом спускалися на санчатах з гірки, вони помітили дівчинку, яка каталася на ковзанах. Раптом крига під нею тріснула. Що ви порадили б дітям? Змодельуйте їхню поведінку.

7. Світлана із сестрою збирались подивитися виставу “Котик і Півник” у Кропивницькому обласному академічному театрі ляльок. На даху житлового будинку поблизу театру дівчинка помітила сонячні батареї. “Так це ж для електроенергії!” — вигукнула Світлана. Пригадай, де саме використовують сонячну енергію.

8. Чому, на твою думку, Сонце називають головним джерелом енергії на Землі?
9. Виготовте персонажів казки за зразком. Інсценізуйте казку в групах.

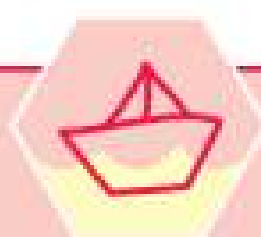
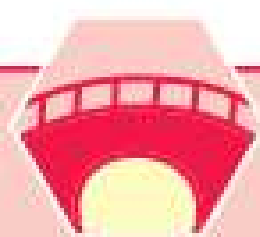

⚡ Дізнайся, як можна отримати електроенергію.

⚡ Переглянь відео і спробуй самостійно отримати електроенергію з фруктів чи овочів.

svitdovkola.org/3/media3

Змінюємо світ на краще

Подорож Україною викликала різні почуття. Окрім мальовничих пейзажів, дивовижних рослин і тварин, доброзичливих усмішок, жевжикам доводилося бачити й руйнування, сумні обличчя, несправедливість.

– Чому я не можу втрутитися і допомогти?! – насуплений Пузлик крокував з кутка в куток по жевжоходу.

– Ти вже допомагаєш, – озвалася Брунька. – Адже вся ця подорож – заради веселки щастя, яка дасть українцям віру, надію, сили. Будь-яка, навіть найменша, допомога важлива.

– А чи не прибрати нам у жевжоході? – підхопив Номул. – І корисна справа, і помічна.

Так жевжики взялися прибирати. А закінчивши, зазирнули до скрині й побачили нове зображення.

– Шукати по всьому півострову якийсь камінчик? Усе одно, що голку в копиці сіна! – збентежився Номул.

– Не впадай у відчай! Зараз прочитаємо, які особливі камінчики тут є і де саме їх шукати, – заспокоїла його Брунька.

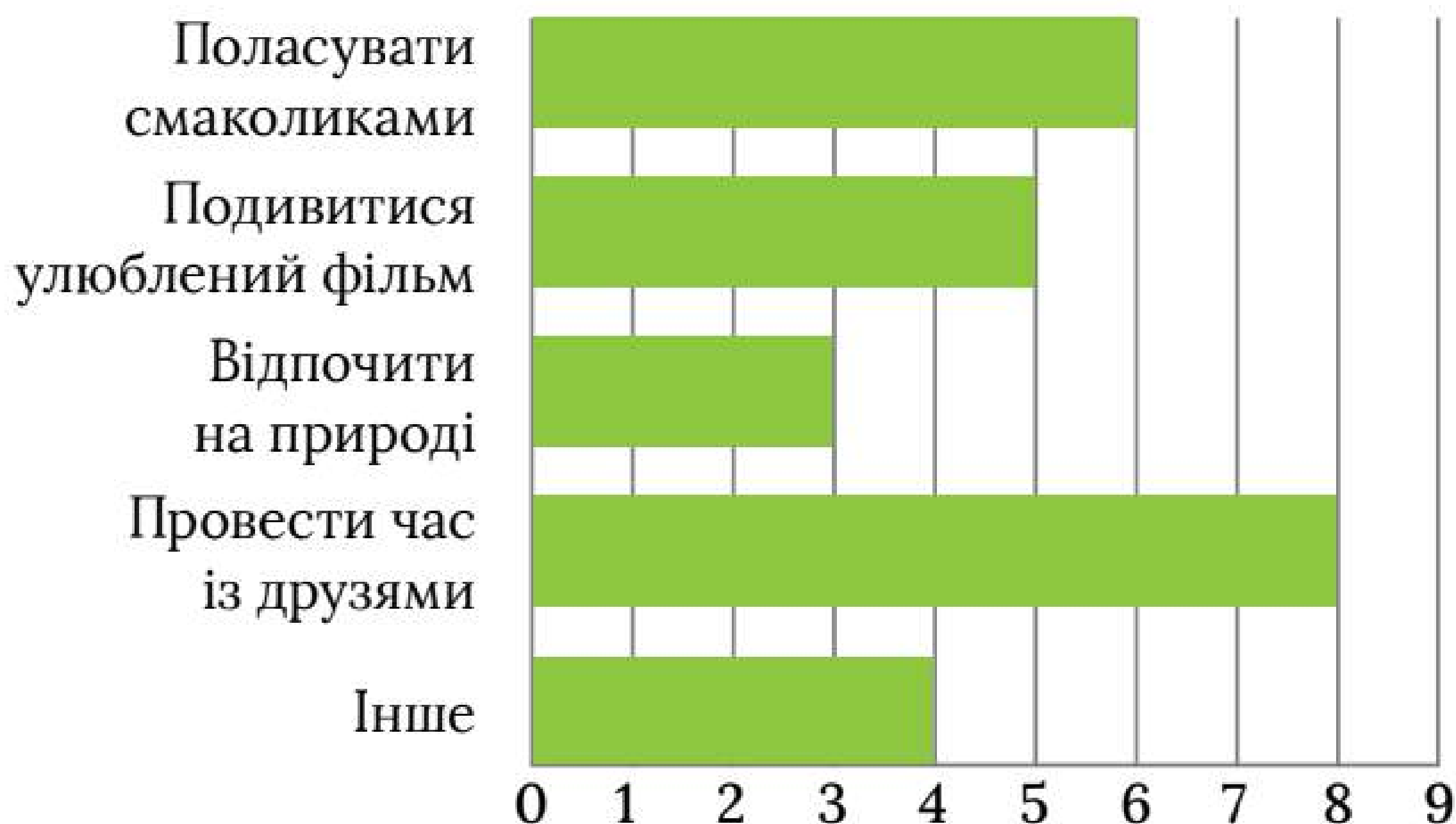
І справді, жевжики швидко знайшли в інтернеті інформацію про необхідний їм **мінерал** і відшукали його на березі моря біля величних Кримських гір.

☀ Як ти гадаєш, що саме шукали жевжики в Криму? Запам'ятай свої припущення, щоб перевірити їх під час виконання наступних завдань.

☀ Як ти знаходиш потрібну інформацію? Чи складно це?

Що робити, якщо відчуваєш брак енергії?

1. Номул сказав, що йому бракує енергії. Друзі занепокоїлись і вирішили дізнатися, як поведуться люди в подібних ситуаціях. Брунька подала результати опитування у вигляді діаграми. Розглянь її. Чи збігається найзвичніший для тебе спосіб відновлення енергії з найбільш популярним?

2. Марійка купила для друзів смаколики. Виконай обчислення і дізнайся, що обрав Ян, якщо результат виразу, записаного поряд із його смаколиком, дорівнює 83.

$64 : 8 + 79$

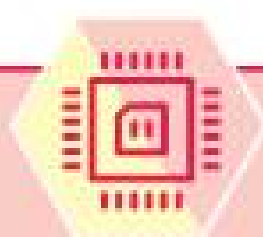
$3 \cdot 8 + 59$

$91 - 72 : 8$

$9 \cdot 9 + 12$

3. Відомо, що Кримський півострів омивають води Чорного та Азовського морів. Розглянь зображення тварин і назви тільки тих, які мешкають у морі.

Восьминіг

Скат

Дельфін

Креветка

Щука

Акула катран

Тритон

Жаба

Медуза

4. Виготов фігурку одного з мешканців моря за інструкцією.

1

2

3

4

5

Зроби так, щоб твій восьминіг "затанцював". Для цього проведи експеримент.

- ⚙ Надуй повітряну кульку.
- ⚙ Піднеси восьминога до кульки. Що відбувається?
- ⚙ Натри кульку вовняною тканиною.
- ⚙ Знову піднеси восьминога до кульки. Що відбувається тепер? Як ти гадаєш, чому?

5. Кара-Даг — гірський масив у Криму. Це давно згаслий вулкан. Він діяв тоді, коли нашу планету населяли динозаври. У його надрах залягає понад 100 мінералів. Найвідоміший із них — кварц.

Розглянь фото. Про які властивості кварцу можна з нього дізнатися? Довідайся, як людина використовує цей мінерал.

6. Родина Рустема — кримські татари. Цей народ зберігає свою мову, культуру й традиції попри окупацію їхньої землі. Мама Рустема завітала на гостину до 3-го класу. Діти підготували для неї запитання. Ось які відповіді вони почули. Які запитання це могли бути? Сформулюй.

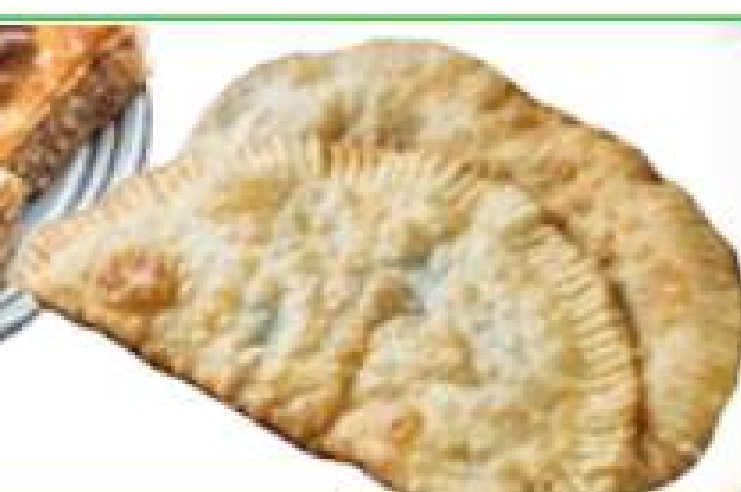
Ми прикрашаємо посуд, одяг та інші предмети побуту нашим традиційним розписом орьнек.

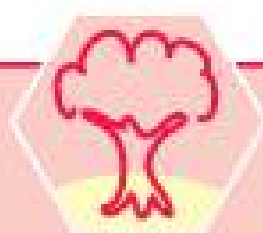
Рідна мова — кримсько-татарська.

Чебуреки та сарму, а з солодоців — баклаву.

Долучення до традицій свого народу збагачує людину та додає сил й енергії.

Ми в Мексиці. Я побуваю на вулкані Попокатепетль та зроблю чудові фотки!

ВУЛКАН У БАНЦІ

Матеріали та обладнання

Фольга, скляна банка ємністю 100–150 мл, картон,
1 столова ложка рідини для миття посуду,
червоний барвник (підійде сік буряка),
1 столова ложка харчової соди, 50 мл столового оцту.

Виверження вулкана

Хід експерименту

1. Постав банку на картонну підставку й обмотай її фольгою, імітуючи гору з кратером.
2. Насип у кратер (банку) 1 столову ложку харчової соди, додай трішки барвника. Влий 1 столову ложку рідини для миття посуду (фото 1, 2).
3. Обережно влий у "жерло" вулкана (банку) 50 мл столового оцту. Простеж, що відбувається (фото 3, 4).

☼ Довідайся, яку користь має людина від вулканів.

Як їжак накопичує і зберігає енергію для зимівлі?

1. Кримський півострів має багату флору та фауну. Є там й білочеревий їжак, який дуже зацікавив жевжиків. Як ти гадаєш, чому цю тваринку так назвали?

2. Відомо, що в листопаді їжак залягає в сплячку й прокидається аж у квітні. Полічи, скільки місяців їжак спить. Скільки це днів?

Січень

Лютий

Березень

Квітень

Травень

Червень

Липень

Серпень

Вересень

Жовтень

Листопад

Грудень

3. Валентин з'ясував, що від весни до пізньої осені їжак запасує енергію для зимової сплячки. Для цього тваринка інтенсивно харчується, накопичуючи підшкірний жир. Розглянь раціон їжака.

Як ти гадаєш, що може статися, якщо тваринка не набере достатньої кількості жиру й прокинеться посеред зими? Поясни свої міркування.

4. Коли їжак спить, у нього сповільнюються всі обмінні процеси. Наприклад, серцебиття стає повільнішим майже в 9 разів. Обчисли, як часто б'ється серце їжака під час сплячки, якщо влітку воно робить 180 ударів на хвилину.
5. Прочитай оповідання. Чи схвалюєш ти вчинок дійових осіб? Чому?

Знахідка (Скорочено)

У неділю Сашко і його тато працювали в садку.

Вони згортали перепріле за зиму торішнє листя кожен своїми граблями. Раптом хлопчик побачив у неглибокій ямці щось схоже на м'яч.

– Тату! – закричав Сашко на весь сад. – Я знайшов мертвого їжака!

Батько оглянув згорнене в клубок звірятко і сказав:

– Їжак, Сашуню, живий. Він усю зиму проспав під калиновим листям. Тепер уже скоро прокинеться.

– А що він їв узимку? – запитав хлопчик.

– Нічого не їв, бо спав, – пояснив батько.

– Тату, візьмімо їжачка до хати, – попросив Сашко.

– Ні, сину, накриємо його листям, хай ще поспить.

– Гаразд. А коли його пригріє сонечко, він прокинеться?

– Так, сину.

Вони накрили їжака листям і пішли працювати подалі від того місця, аби дочасно не розбудити тваринку.

Микола Магера

6. Довідайся і розкажи, які ще тварини накопичують і зберігають енергію для зимівлі.

Несподівана перепона

Сутеніло. Нависли темні важкі хмари, з них посипався дрібний колючий сніг. Завивав вітер. Тим часом жевжохід простував до околиці якогось села.

Раптом двері однієї закинutoї хати гучно зарипіли й гепнули. Звідти висунулася довжелезна худюща рука, вхопила беззахисний жевжохід, закрутила його та щосили кинула кудись у темряву.

Жевжики сполохалися. Пузлик перевалився по підлозі до кнопки аварійного порятунку та натиснув на неї. Пшик – надулися зовнішні подушки безпеки. Жевжохід м'яко приземлився та покотився у невідомому напрямку.

Тим часом Брунька увімкнула детектор чарівної сили, щоб дізнатися, що це таке було:

– Оце так! Уявіть собі, ми стріли Хвацька Одноокого. Це прадавня українська чарівна істота, яка наводить біду.

– Як добре, що все обійшлося! – видихнув Пузлик.

– Так, але... ми збилися з маршруту і тепер замість Луганщини опинилися на Львівщині. Чи відчиниться тепер скриня?

– Працює... Яка ж знахідка нас чекає? Овва!.. – збадьорився Номул. – Українська колядка.

– Гайда шукати колядників!

✿ Яка перепона трапилася на шляху жевжиків?

✿ Яких іще українських чарівних істот ти знаєш? Які з них добрі, а які – лихі?

✿ Заспівайте колядку, яку ви знаєте.

Як заощаджувати енергію?

1. Розглянь малюнки. Що із зображеного використовують для освітлення? А що — для опалення? Назви переваги й недоліки кожного об'єкта.

2. Володя з мамою провели дослід. Повторіть його разом із дорослим і зробіть висновок.

- ☀️ Поставте свічку в підсвічник і запаліть.
- ☀️ Потримайте перевернуте блюдце над полум'ям свічки. (Обережно! Воно може нагріватися.)
- ☀️ Заберіть блюдце й загасіть свічку.
- ☀️ Поверніть блюдце у звичне положення і подивіться на нього. Що ви бачите?
- ☀️ У миску наберіть води і помийте в ній блюдце.
- ☀️ Подивіться, якою стала вода. Чому? Зробіть висновок.

Що менше енергії споживає людство, то менше спалює палива і менше забруднює природу.

3. Розглянь малюнки, на яких зображено, що зробили Володя й Василина для заощадження енергії. А що для цього можеш зробити ти? Розкажи.

4. За показаннями **лічильників** визнач, скільки газу й електроенергії використала родина Володі протягом місяця.

	Показання лічильника	
	Листопад	Грудень
Електроенергія	005347,1	005535,3
Газ	00243,342	00255,218

Визнач, скільки газу та електроенергії використала твоя родина впродовж місяця.

5. У родині Володі вирішили замінити всі лампочки на енергоощадні. Необхідно придбати 6 лампочок. Скільки за них заплатить родина, якщо ціна однієї лампочки – 130 грн?

6. Васирина довідалася, що у Львові працює складзеркальний завод, де виготовляють ялинкові прикраси. Продовж лампочці життя, виготовивши з неї новорічну іграшку за власним задумом або інструкцією.

- ☀ Дві мотузки по 30 см прив'яжи до цоколя лампочки.
- ☀ З'єднай кінці мотузок в одну петлю.
- ☀ Обережно пофарбуй лампочку.
- ☀ Виріж із фетру два роги, підготуй очі та ніс.
- ☀ Прикріпи на двосторонній скотч різьки, очі та носик. Маркером намалюй ротик.

7. Віднови вислів. Поясни, як ти його розумієш.

про своє

тепло
й

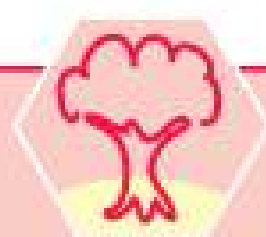
майбутнє.

ми

дбаємо

Зберігаючи

електроенергію,

Чому варто ділитися своєю енергією з іншими?

1. Біля міста Старий Самбір жевжики помітили величезні лопаті вітрової електростанції. “Певно, тут завжди вітряно”, — сказав Номул. Чи погоджуєшся ти з ним? Чому?

Пригадай, до яких джерел енергії належить вітер.

2. Чи можна побачити вітер? На яких малюнках зображено доказ того, що вітер дме? Наведи власні приклади.

Вітер — це рух повітря вздовж поверхні Землі.

3. Третьокласники обговорювали: вітер — це добре чи погано. Наведи по три аргументи на користь кожної думки.

4. Віднови прислів'я та поясни його зміст.

по-своєму

вітер

Кожен

дме.

5. Родина Оленки отримала різдвяну листівку від друзів з Херсона, які в них зупинялися на початку широкомасштабного вторгнення. Прочитай її.

- ✿ Які якості притаманні тим, хто отримав листівку, і тим, хто її написав?
- ✿ Чому, на твою думку, варто ділитися з іншими своєю енергією та ресурсами?

6. Поговоріть зі своїми рідними та пригадайте, хто допомагав вам у складні часи або кому допомогли ви.

Визнач, з яких джерел Іван отримав інформацію.

Угадайте, візерунки з яких куточків України потрапили на нашу ялинку, й отримайте приз!

Як же це дізнатися?

Дивися, візерунки з нашої рідної Опішні!

Тату, ми такий орнамент у школі малювали.
Це яворівській розпис зі Львівщини.

Ти швидко впорався!

Дякую, було цікаво!

❄ Які види українського декоративного розпису ти знаєш?
Звідки ти отримав / отримала інформацію про них?

У чому сила роду?

1. На Пузлика справили неабияке враження фотографії, які він побачив у львівській газеті. “Що ж це за свято, не відоме мені?” – здивувався Пузлик. Що ти можеш розповісти жевжикові про свято, зображене на світлинах?

2. На Різдво Стас і Оля приїжджають до своїх рідних — львів'ян. Традиційно туристи відвідують святковий ярмарок. Там усі радісно вітають одне одного. Прочитай, як саме. Чи знаєш ти, як відповісти на кожне з вітань? Озвуч відповіді.

3. Щороку в Музеї народної архітектури й побуту “Шевченківський гай” відбувається “Свято пампуха”. Тут усі охочі можуть скуштувати традиційну українську страву. Чи знаєш ти, що надає пампухам пухкості й м’якості? Розкажи.

4. Провівши разом з учителем / учителькою дослід, довідайтеся, як ростуть дріжджі.

☀ Налийте в пляшку 3 столові ложки теплої води.

☀ Насипте у пляшку з водою 1 чайну ложку цукру. Додайте 2 чайні ложки сухих дріжджів. Струсіть пляшку і поставте її в миску з теплою водою.

☀ Натягніть на пляшку повітряну кульку. Почекайте кілька хвилин. Що ви помітили?

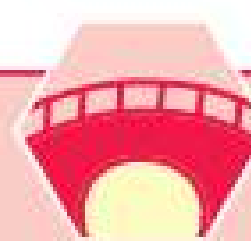

5. У Львові взимку облаштовують велику ковзанку. Діти охоче її відвідують. Скільки мають сплатити Стас і Оля, щоб покататися на ковзанці, якщо ціна одного квитка — 90 грн?

6. Оля знає, що зміна видів діяльності — один зі способів зняття втоми, але є ще й інші. Прочитай, які саме.

Який із цих способів ти використовуєш найчастіше? Поясни чому.

- 7.** Оля відвідала майстер-клас із плетіння різдвяного снопа. Залежно від регіону України він має різні назви: дідух, дідо, коляда, колядник, сніп. Довідайся, що символізував дідух, і сплети разом з однокласниками та однокласницями цей різдвяний символ.

Матеріали та обладнання

Сніп (жита, пшениці, льону або проса), сухоцвіт (деревій, звіробій, мак, верес), груба нитка, ножиці.

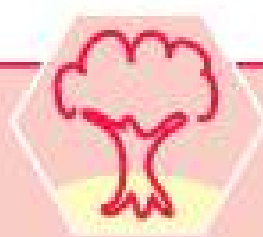
Зберіть колоски та сухоцвіти в букет і міцно обкрутіть стебла ниткою, починаючи від суцвіття (приблизно на 10 сантиметрів удовжину).

Для складання дідуха необхідно 12 таких пучечків. Верхній має бути найпишнішим.

До центрального пучка по черзі прикладайте менші й міцно обкручуйте їх ниткою. Сформуєте “хлібне дерево”.

Жмут соломи, що залишився знизу, обріжте і розділіть на три частини – “ніжки”. Кожну обмотайте ниткою. Коли “ноги” готові – підріжте їх ще раз, вирівнюючи.

Підсумуй вивчене

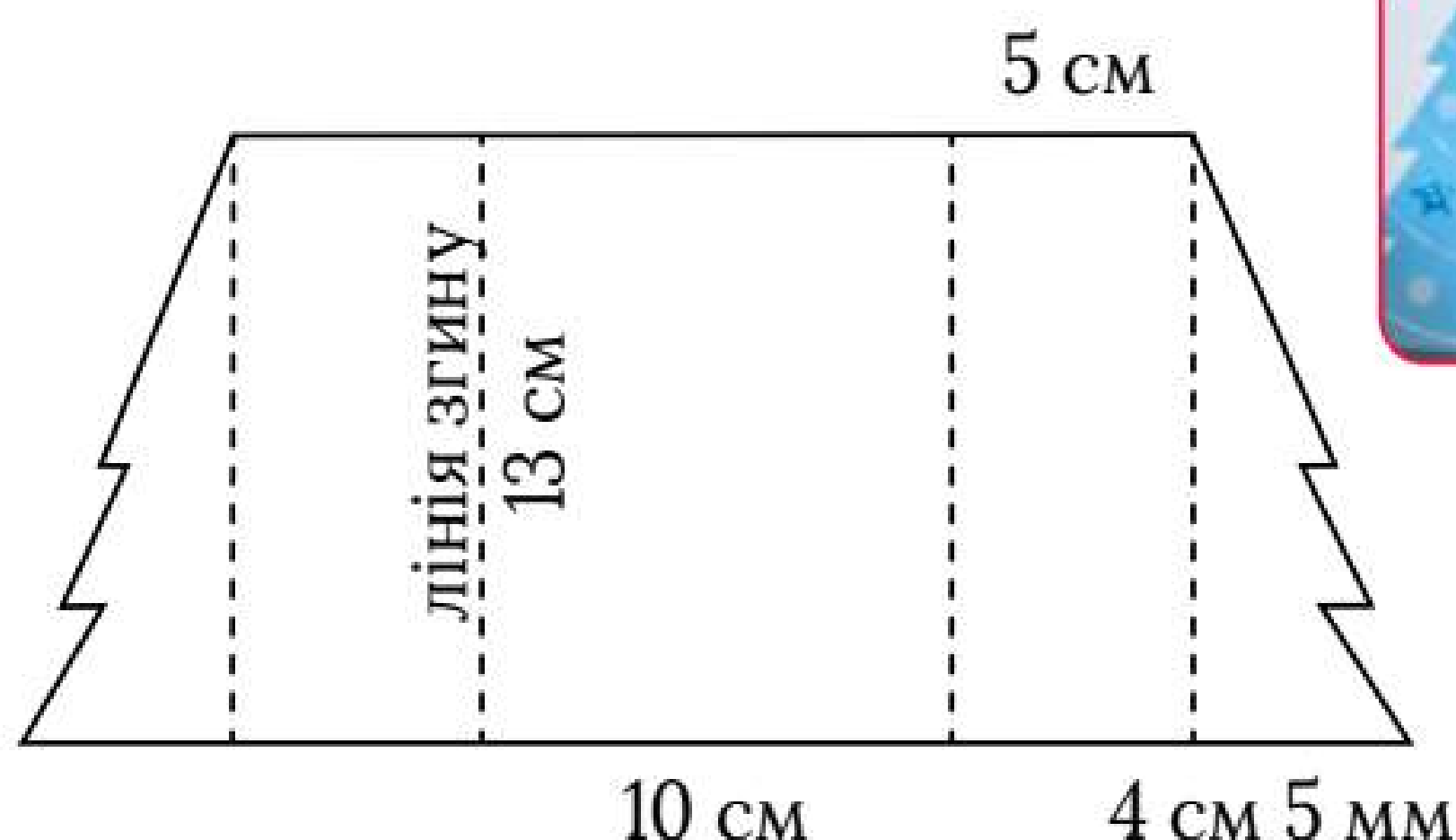
1. Уяви собі, що ти зустрівся / зустрілася з жевжиками. Які запитання тобі б хотілося їм поставити?
2. Визнач, які твердження істинні. А хибні перетвори на істинні.
 - ☀ Сонце, вітер, вода – непоновні (невідновлювальні) джерела енергії.
 - ☀ Чим менше енергії споживає людство, тим меншої шкоди завдає природі.
 - ☀ Допомога іншим лише забирає енергію.
 - ☀ Традиційна українська різдвяна прикраса – дідух.
3. Розкажи за малюнками, як людина використовує енергію Сонця, вітру, води.

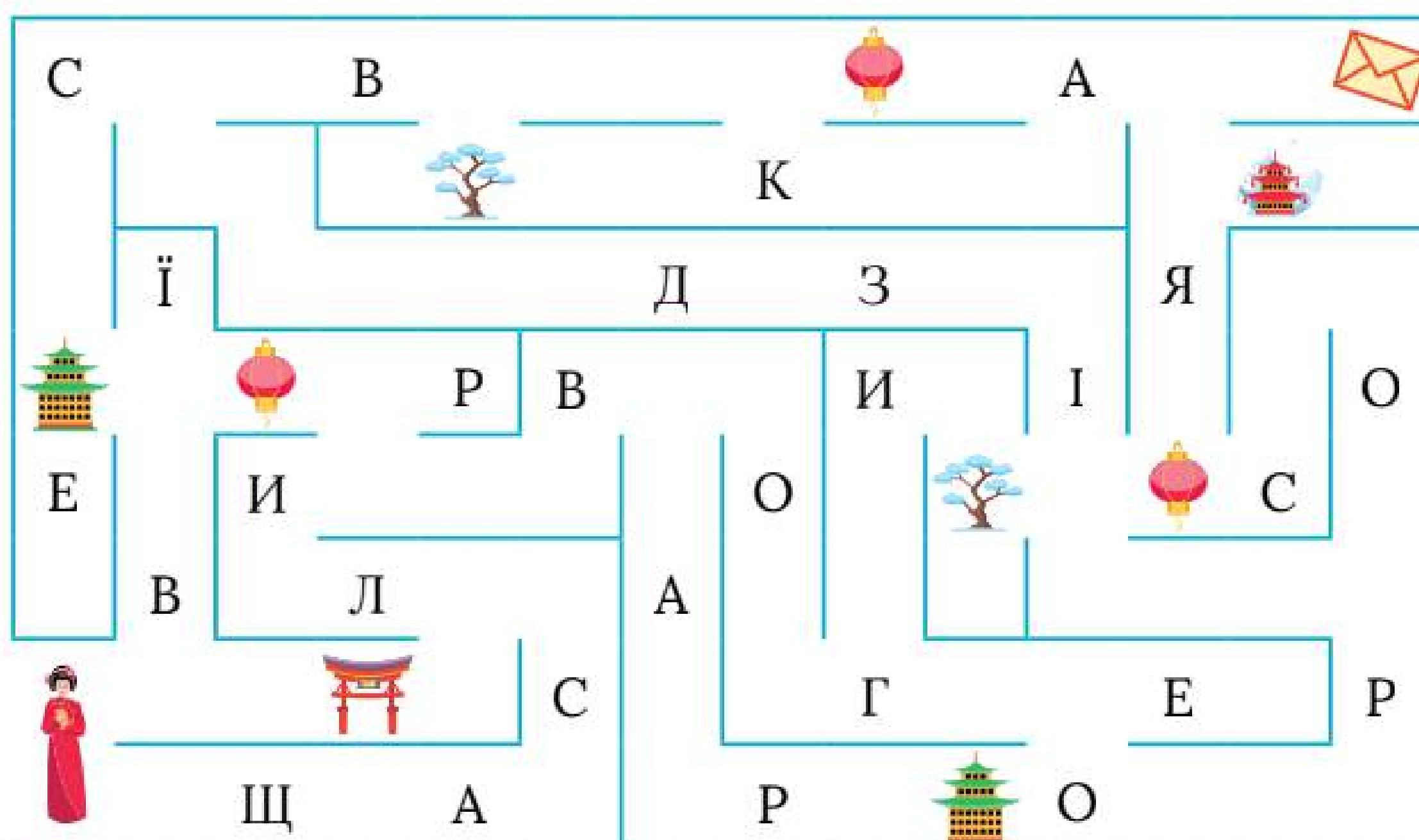
4. Що ти робиш, коли відчуваєш брак енергії? Склади мапу думок.

5. Зроби листівку тому, кому ти хочеш підняти настрій на свята. Напиши свої побажання.

6. Як святкують Різдво у твоїй країні, населеному пункті, родині?
7. Що в темі "Енергія" для тебе лишилося незрозумілим? Як ти можеш це виправити? Чого ти навчився / навчилася? Які знання і вміння хочеш передати іншим?
8. Пройди лабіринтом та прочитай побажання від авторок підручника.

СЛОВНИК

А Академі́чний (с. 118) — почесна назва, яку надають зразковим театрам, колективам.

Археоло́г (с. 45) — науковець, що вивчає давню історію людства, проводить розкопки.

Б Бло́гер (с. 54) — людина, яка веде онлайн-щоденник, “блог”, регулярно публікує в ньому нові записи.

Букле́т (с. 15) — складений у кілька разів аркуш паперу, на якому надрукована рекламна або інша інформація.

В Ветерина́р (с. 54) — лікар, що лікує тварин.

Г Гірні́к (с. 46) — працівник, що шукає або видобуває корисні копалини.

Гологра́ма (с. 14) — об’ємне зображення, створене за допомогою світлових променів.

Д Дете́ктор (с. 51) — прилад для виявлення певних явищ, об’єктів чи їх властивостей.

Дистильо́вана вода́ (с. 58) — очищена від домішок вода, яку отримують шляхом випаровування.

Е Експеди́ція (с. 45) — тривалий похід групи людей (переважно вчених) у визначене місце для його дослідження.

Ж Жо́рна (с. 103) — пристрій з двох каменів для помолу зерна.

К Компо́ст (с. 77) — добриво, яке складається з суміші землі, торфу, решток рослин, відходів життєдіяльності тварин.

Кристáл (с. 58) — тверде тіло, яке має природну форму багатогранника, тобто об'ємної фігури з плоскими гранями.

Кургáн (с. 45) — земляний насип над давнім похованням.

Л **Лічі́льник** (с. 130) — прилад, який підраховує щось, наприклад, кількість витраченої електроенергії, води, газу тощо.

М **Майо́ліка** (с. 107) — керамічні вироби з випаленої глини, покриті розписною глазур'ю.

Маркетóлог (с. 54) — спеціаліст із вивчення смаків покупців і реклами товарів.

Маркува́ння (с. 100) — тексти та умовні позначення на товарі або його пакóванні.

Мінерáл (с. 120) — природна речовина, найчастіше тверда, яка утворилася в надрах Землі або на її поверхні.

П **Палеонто́лог** (с. 46) — науковець, який вивчає викопні рештки рослин і тварин давнього минулого.

Панно́ (с. 47) — декоративна картина або об'ємний виріб.

Популя́ція (с. 36) — група тварин одного виду, яка багато поколінь живе на певній території.

Порцеля́на (с. 53) — керамічний матеріал білого кольору, з якого виготовляють тонкий посуд чи декоративні вироби.

Програмі́ст (с. 54) — фахівець, який розробляє алгоритми і програми для комп'ютерів, смартфонів тощо.

ТЕМА 1. ПОДОРОЖУЄМО І ВІДКРИВАЄМО СВІТ 4

Пригода перша. Дива діда Оксеника	6
Що спонукає людей подорожувати?	7
Як люди мандрують?	10

Пригода друга. Перша знахідка	14
Які таємниці може відкрити подорож?	15
Що зробити, аби подорож запам'яталася?	18

Досліджуємо разом. Міцність павутиння. Як збирати павутиння? 21

Пригода третя. Куди вирушати далі?	22
Як досліджувати світ під час подорожі?	23
Як спланувати подорож?	26

Пригода четверта. У лісі	30
Які подорожі роблять нас щасливими?	31
Які пристрої допомагають нам під час подорожі?	34
Як подорожі нас збагачують?	38

Підсумуй вивчене 40

ТЕМА 2. МІЖ МИНУЛИМ І МАЙБУТНІМ. 42

Пригода перша. Щасливий випадок.	44
Що було, коли мене не було?	45
Як довідатися про минуле?	48

Пригода друга. Білі кристали.	52
Що буде, коли я виросту?	53
Як зберегти те, що є?	56

Досліджуємо разом. Вирощування кристала 58

Пригода третя. На заправку.	60
Чому зникають речі?	61
Чому зникають рослини й тварини?	63
Як мої сьогоднішні дії впливають на моє майбутнє?	66

Підсумуй вивчене 70

ТЕМА 3. ЧАРІВНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ 72

Пригода перша. Несподівана зустріч..... 74

Як безпека перетворюється на небезпеку? 75

Як небезпеку перетворити на безпеку?..... 78

Пригода друга. Насуваються хмари..... 82

Чому воду називають чарівницею? 83

Як опинитися в минулому без чарівної палички? 86

Пригода третя. Гуп-гуп-гуп чи не туп 90

Чим приваблює природа Карпат? 91

Що я можу змінити власноруч?..... 94

Досліджуємо разом. Чарівні квіти.....96

Пригода четверта. Крихка знахідка 98

Чим цікаве яйце? 99

Як зернятко перетворюється на хліб? 102

Як звичайні речі стають мистецтвом? 106

Підсумуй вивчене108

ТЕМА 4. ЕНЕРГІЯ 110

Пригода перша. Знову в строю 112

Що таке енергія? 113

Як людина використовує енергію Сонця, вітру, води? .. 116

Пригода друга. Змінюємо світ на краще..... 120

Що робити, якщо відчуваєш брак енергії? 121

Досліджуємо разом. Вулкан у банці124

Як їжак накопичує і зберігає енергію для зимівлі?..... 126

Пригода третя. Несподівана перепона 128

Як заощаджувати енергію?..... 129

Чому варто ділитися своєю енергією з іншими?..... 132

У чому сила роду? 135

Підсумуй вивчене138

СЛОВНИК 140

Етапи дослідницької роботи

Привіт! Нумо досліджувати все цікаве!

1

Постановка проблеми
(вибір теми дослідження).

2

Висування гіпотез (припущень).

3

Вибір способу проведення дослідження.

4

Проведення дослідження (збір матеріалу).

5

Узагальнення результатів дослідження.

6

Оформлення матеріалів дослідження
у вигляді освітнього продукту.

7

Презентація результатів
дослідницької роботи.

ПОДОРОЖ УКРАЇНОЮ

Кількість гравців

2–6 осіб.

Мета гри

Побувати в кожній області України.

Що знадобиться

Гральний кубик, фішки, аркуш паперу та ручка.

Хід гри

Гравці розташовують фішки на мапі в Київській області.
Під час ходу гравець пересуває фішку на сусідню область.
Напрямок руху за компасом допоможе визначити кубик:

– пропуск ходу,	– рух на захід (Зх),
– рух на північ (Пн),	– рух на південь (Пд),
– рух на схід (Сх),	– рух у довільному напрямку.

Якщо вказівка виводить за кордон України, гравець пропускає хід або називає один факт про область, у якій розташована фішка, та кидає кубик ще раз.

Відвідавши область, гравець записує її назву на аркуші.
Завершити мандрівку треба на території рідного краю.

